

Caiete Silvane

203

Revistă de cultură. Sub egida Uniunii Scriitorilor din România

Ce-ați vrea să vă aducă Moșul?

0260 612 870

caietesilvane@yahoo.com

www.caiete-silvane.ro

Cititorilor și colaboratorilor, Crăciun și An Nou fericit!

Sumar

- Anchetă „Caiete Silvane”: Ce-ați vrea să vă aducă Moșul?** Răspund: **Liviu Ioan Stoiciu, Viorel Mureșan, Alice Valeria Micu, Nicolae Goja, Silvia Bodea Sălăjan, Menuț Maximinian, Simone Györfi, Györfi-Deák György, George Vulturescu, Ioan F. Pop, Teodor Sărăcuț-Comănescu, Alexandru Jurcan.** A întrebat **Daniel Săuca** pp. 1-5
- Viorel Mureșan**, „Oh! lucrurile cum vorbesc” pp. 6-7
- Imelda Chința**, De la distopia totalitară la distopia contemporană p. 8
- Carmen Ardelean**, Amprente în relief pp. 9-10
- Marcel Lucaciu**, Terapia inimii pp. 11-12
- Alexandru Jurcan**, Celebrele jocuri interzise p. 12
- Menuț Maximinian**, Masa sărbătorilor. Povestea porcului pp. 13-14
- Alexandru Jurcan**, Cu un cuțit imens p. 14
- Silvia Bodea Sălăjan**, Familia tradițională și legile ei p. 15
- Mircea Daroși**, Daniile Daniei p. 16
- Gheorghe Glodeanu**, Alchimia versurilor p. 17
- Alice Valeria Micu**, Mândrie și preajudecată p. 18
- Octavia Micu Ceaca**, Întâlnirea cu frumosul și cuvântul ziditor pp. 19-20
- Teodor Sărăcuț-Comănescu**, Literatura pentru copii. Actualitatea versus nevoia de actualizare (2) pp. 21, 23
- Traian Parva Săsărman**, La Bărăciuni pp. 22-23
- Gheorghe Moga**, Cuvântul momentului: *aglomerație* p. 24
- Ioan Maria Oros**, Cornel Oros – 60 de ani de la naștere p. 25
- Versuri și proză de **Cornel Oros** pp. 26-28
- Marin Pop**, Activitatea politică a lui Iuliu Maniu în toamna anului 1921 și începutul anului 1922 pp. 29-33
- Laurențiu – Ștefan Szemkovics**, Medalia „Serviciul Credincios” acordată în 1922 secretarului comunei Treznea p. 34
- Wesselényi Miklós-fiul**, Jurnal de călătorie (1821-1822) (4), traducere de **Györfi-Deák György** p. 35
- Poeme de **Silvia Bodea Sălăjan, Francisc Edmund Balogh, Gabriela Ana Balan, Emilia Amariei, Eduard Dorneanu**, Parodie de **Lucian Perța** pp. 36-37
- O nouă antologie sub egida Asociației Scriitorilor din Județul Sălaj: „Însemnări de pe frontul cuvintelor” p. 37
- Versuri de **Radu Matei Todoran** p. 38
- Viorel Tăutan**, „Tradiția cere să fie respectată” pp. 39-40
- Stela Ember**, *Povești călătore*. Cartea pe care o aștept de trei ani p. 41
- Alice Valeria Micu**, Poeme din volumul „Mașina de plâns” p. 42
- Marcel Lucaciu**, Concursul de creație literară „Iuliu Suci”, ediția a 25-a p. 43
- Roberta-Lucia Fiț**, Toamna pe malul Someșului pp. 43-44
- Juhos Csilla-Júlia**, Portret discret p. 45
- Daniel Mureșan**, Cronica discului. Yes – *The Quest* p. 46
- Ioan F. Pop**, Solilocvii inutile p. 47
- Simona Ardelean**, Filmografiile Simonei. *Omnipresent* (2017) p. 48
- Daniel Săuca, Györfi-Deák György, Corina Știrb Cooper, Constantin Marin**, Malaxorul de decembrie depresiv, melancolic, sărbătorec pp. 49-51
- Viorel Mureșan**, Al. Cistelecan – 70 p. 52
- Din cărțile apărute la Editura „Caiete Silvane” în anul 2021 coperta III
- Arca poeziei, **Murilo Mendes**, Cântec de logodnic, traducere de **Marian Papahagi**, o rubrică de **Viorel Mureșan** coperta IV

Caiete Silvane

ISSN 1454-3028

on-line: ISSN 2247-7365

Adresa redacției: Zalău, Piața 1 Decembrie 1918, nr. 12, Sălaj, România; Tel./fax 0260/612870; e-mail: caietesilvane@yahoo.com, office@caietesilvane.ro; www.caiete-silvane.ro; www.culturasalaj.ro

Revistă de cultură editată de Centrul de Cultură și Artă al Județului Sălaj, sub egida Uniunii Scriitorilor din România, a Consiliului Județean Sălaj, a Consiliului Local și Primăriei Municipiului Zalău

Serie nouă, Anul XVII, Nr. 12 (203), decembrie 2021.
Apare până în data de 20 a fiecărei luni. Preț: 5 lei

Redacția:

Daniel Săuca - redactor-șef
Viorel Mureșan - redactor-șef adjunct
Corina Știrb Cooper - secretar de redacție
Marin Pop, Carmen Ardelean, Alexandru-Bogdan Kürti - redactori;
Viorel Tăutan, Marcel Lucaciu, Imelda Chința - redactori asociați;
Györfi-Deák György, Alice Valeria Micu, Gheorghe Moga, Simona Ardelean - colaboratori.

Responsabil de număr: **Daniel Săuca**

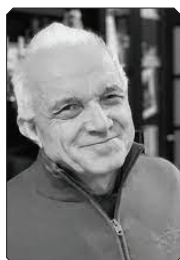
Corectură: **Oana-Maria Barariu-Săvuș**
Tehnoredactare: **Marius Soare**

Tiparul realizat la Tipografia *Color Print Zalău*,
Str. 22 Decembrie 1989, nr. 66, Sălaj, tel./fax 0260-661752

Ce-ați vrea să vă aducă Moșul?

Nu știu ce m-a apucat cu întrebarea asta copilărească. Poate e de vină chiar dorul după copilăria care nu a fost să fie, cine știe... Probabil, nu e vorba de copilărie, ci de viitorul nostru, oricât ar suna de pompos-patriotic. Am meditat oleacă, oricum, la această întrebare. Și, asemenea unora dintre scriitorii ce au răspuns la ancheta noastră, nu mai vreau nimic. De la niciun Moș, deghizat sau nu politic ori propagandistic. Ba, totuși, vreau ceva: să fiu lăsat în pace! Să nu mai fiu agasat zilnic de o societate aflată în evidentă derivă (nu doar morală) și care „vrea”. „Vrea” tot mai mult să aibă, să primească, să i se dea, evident, mai ales „ceea ce i se cuvine”. Și brazi la fel de înalți ca Turnul Babel, și cadouri, mai ales de la guvernanți, fără număr, fără număr... Din păcate, mulți copii sunt după chipul și apucăturile părinților, așa că vor vrea/vreau și ei să le aducă Moșul partea întunecată a Lunii, și stelele de pe cer. Nu puțini copii nu vor primi nimic nici în acest an, în lipsă de un Moș fără pedigree capitalist. La mulți ani! (D.S.)

Nu mai vreau nimic

Bietul Moș mascat, deturnat de doi ani de „pandemie”. Personal, demult nu mai vreau nimic de la nimeni, cu atât mai puțin de la Moș. Chiar dacă de Crăciun (de Nașterea Domnului), fără nicio explicație, mă simt cel mai bine sufletește cu mine însumi (ciudat, o spune unul ca mine care nu prea știe să se bucure de viață, în general), sunt de-a dreptul fascinat „în abstract”. Lasă că dintotdeauna, împăcat, am gătit luminițe acasă, inclusiv afară, și coronițe de brad pentru întâmpinarea Crăciunului și am împodobit Pomul (nelipsit din casă, de regulă impozant; admirat de cei din jur), multe ore la rând, răbdător, încântat, adăugând în fiecare an noi ornamente, ghirlande (fără să respect modele)...

Natural, un răspuns ar fi că aș vrea să-mi protejeze Moșul sănătatea, în primul și în ultimul rând. Dar, ajuns la o vârstă, învățat cu boala (bat în lemn, boala există în mine tot timpul, important e să nu o activez), cred că mai degrabă mă deochi cerând să-mi fie protejată sănătatea. Că e un fel de a zice să mă protejeze. Oricum, n-are Moșul puteri terapeutice și nici nu poate mijloci cererea mea de protecție la Dumnezeu (cum o fac sfinții). În rest, să-i cer cadou haine și încălțăminte noi? Nu, nu-mi mai trebuie, nu mai am loc de ele. Să-mi aducă noi cărți (traduceri celebre, eventual) sau reviste literare, nici de ele nu mai am loc în casă, fac rost în prostie singur, „sunt la zi”. Să-mi dăruiască sticle de whisky sau cutii de bomboane lungi de un metru, nu mă interesează... Să-i cer Moșului să fiu mai inspirat la masa de scris? Nu e cazul, nu intră în atribuțiile lui. Nici dacă-i cer să-i meargă bine României politic, economic, social (cu nivel de trai mai ridicat, în vremurile astea de încercare), nu va avea nici o reacție, sigur (poate mi-ar trimite o înjurătură neaoșă, considerând-o o probă

de tâmpenie). Sau să ne întoarcă la „normalitatea” de dinainte de pandemie? Păcat că n-am cum să mă închin Moșului, să-i binecuvânteze pe ai mei. Altfel: *Moșule, te aștept să vii! / Eu te iubesc... Tralala.*

Liviu Ioan STOICIU

Să-mi fure masca, pe care i-o las la vedere, într-un cui deasupra ușii

Practicile și obiceiurile care se leagă de ziua, dar mai ales de noaptea Sfântului Nicolae, derivă dintr-o logică a simbolurilor. El este înaintemergătorul lui Moș Crăciun, căruia îi împrumută și calul, schimbându-i doar culoarea și atelajul și pregătind sufletește copiii pentru miracol, pentru adevărata întâlnire cu supranaturalul. Este, în altă ordine, frate bun cu Asclepios, zeul tămăduitor, ambii purtând toiege, fiecare după folosința sa. Cam atâta știu despre identitatea celui care, cândva, de mult, mi-a dat și mie prilejul să mă îmbrac în pielea unei sperietori, provocând groaza și apoi convertind-o în răs pe fața unor copii. Acum, la întrebarea dumneavoastră, *volens nolens*, îmi aduc aminte că de vreo 40 de ori m-a găsit Moș Nicolae, undeva, într-o școală, tot înconjurat de copii. Scriam cu ei, sau le-am dat să facă singuri, compuneri despre această vizită, atât de dorită. Așa că, aș avea de unde alege, dacă ar fi să-i scriu Moșului, și pentru mine, o cerere cu daruri pe ales. O să-mi fac ghetetele, mai pe îndelete în acest an, dar o să-l îndemn pe musafirul spectral să nu-mi pună în ele decât ce-i va rămâne în fundul sacului, după ce a trecut pe la toți. Și, de s-ar putea, când nimeni nu-l vede, să comită și un gest șugubăț: să-mi fure masca, pe care i-o las la vedere, într-un cui deasupra ușii.

Viorel MUREȘAN

Scrisoare în alb

Am avut mereu dorințe modeste. Îmi amintesc când în copilărie, învățasem singură să scriu cu litere de tipar și i-am scris Moșului o scrisoare în care ceream o surioară sau un frățior, ca să am cu cine mă juca. Am lăsat scrisoarea pe pervazul ferestrei și o fi ajuns, dusă de vânt, departe de căsuța poștală potrivită. Mi-am jurat atunci, dezamăgită, că nu-mi voi lăsa copilul singur și că mă voi juca cu el/ea. Am reușit doar cu joaca. Între timp colegii de școală mă informaseră râzând de naivitatea mea că Moșul nu există. Nu faptul în sine m-a durut atât de mult, cât faptul că am aflat că mama poate să mă și mintă. Peste ani mi-am mințit și eu fiica în legătură cu existența Moșului și mi-a reușit nesperat de bine. El îi împlinea dorințele, iar eu mă mulțumeam cu rolul de mijlocitor, chiar dacă pentru mine, Moșul greșea mereu adresa. Așa că am renunțat să mai cer ceva, listele cu dorințe au rămas ani la rândul aproape complet nebifate. Arta de a renunța la visuri se deprinde cu greu. Ți trebuie perseverență și puterea de a lua mereu totul de la capăt, ipocrizia de a crede că într-o zi va fi posibil și tăria de a recunoaște față de tine însuși că orice încerci să construiești se prăbușește înainte de a avea vreo formă. Așa înveți cât de frumoase pot fi picăturile, firimiturile, scamele, pulbera, universul infinițezimal în care un zâmbet, o vorbă bună, o zi în care nu te-a durut nimic pot cântări mai mult decât un cadou în hârtie lucioasă, mai mult decât satisfacerea unor vanități. Azi mă simt prea bătrână pentru dorințe mărunte, prea neînsemnată pentru a scrie în scrisoarea Moșului ceva cu adevarat valoros și prea lășă ca să las să treacă Sărbătoarea Crăciunului precum o zi obișnuită. Și atunci îmi doresc doar înțelepciunea de-a accepta că dorințele sunt pentru cei ce știu să viseze.

Alice Valeria MICU

O portocală

Am multe vreri adunate, căci Moșul n-a mai ajuns pe la mine de mult. La șapte ani, mi-a lăsat în fereastră caramelle lipicioase și două fructe necunoscut, rotunde, asemănătoare cu soarele. Astea precis sînt de la Moșu, mi-am zis fericit, însă peste o oră am descoperit că și copiii din vecini au primit portocale. Nelu Mării mi-a furat portocala și o juca fotbal, driblîndu-mă de fiecare dată. Rîzînd cu lacrimi, am călcat mingiua și sucul s-a scurs roșu pe zăpadă...

După terminarea școlii, am băgat de seamă că și

banii veneau tot de la Moșu'. Ca inginer, aveam cel mai mic salariu din stațiunea de mecanizare a agriculturii, mai mic decât al ucenicilor. Seara, tractoriștii duceau acasă cartofi, iar eu căram o povestire nouă (în geanta aceea țin diplomele de la concursurile de proză). Adormeam după ce intram în reverie și îmi închipuiam succesele literare, primul era premiul Uniunii Scriitorilor, cu cartea de debut Ilca, la care lucram. Însă Moșul nu mi-a adus premiul USSR, iar cînd m-am plîns că a fost dat unei cărți slabe, mi-a spus că n-am trimis patru exemplare la jurizare...

Am avut noroc în presă, primeam zi de zi telefoane de felicitare pentru articole. De ce nu publicați pe prima pagină, mă întrebau cititorii. Nu mi le publica „Moșul” (redactorul-șef), mă plîngeam, crede că vreau să-i iau locul...

În sfîrșit, m-am pensionat pe 20 septembrie 2021 și nu m-am ridicat din pat două luni (nici de ziua mea, 18 noiembrie), timp în care am citit vreo cincizeci de cărți. Intrasem în depresie, înțelegeam că nu vine Moșu. Nevasta și-a dat seama că pînca din bărbîntă scăzuse cu 30 de litri în 60 de zile, mi-a pus în față oglinda și am văzut fața cu barbă albă a unui Moș.

- Eu n-am primit nimic și tu vrei un roman mai tare decât: Ilca, Iad în raiul de acasă, Clopotul cu două limbi, Doi pe o cruce, Fabrica de iarbă, Cimitirul copiilor?!... Mai bine o portocală.

Nicolae GOJA

Virtutea speranței

Cînd am citit întrebarea prin care domnul Daniel Săuca ne provoacă să spunem ce anume ne-am dori de sărbători, mi s-a părut că răspunsul ar fi simplu, însă cînd am început să-mi selectez dorințele, care aș dori să mi se îplinească, mi-am dat seama că în realitate acestea sunt niște daruri, pe care le-am așteptat mereu, deși nu le-am rostit niciodată dar au lăsat un gol în anii petrecuți, și care așteaptă încă. Nu este vorba despre dorințe personale, deoarece aici așteptările mele au avut mereu o acoperire mult mai generoasă decât m-am gândit vreodată. Am trăit din plin bucuria de a avea o familie minunată! Am avut parte de prieteni speciali. Sfîntul Augustin spunea că: „Fericirea este să știi să îți dorești ceea ce ai deja!” Prin urmare – am fost fericită.

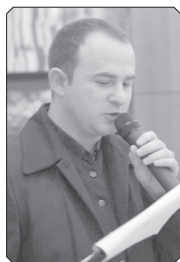
Am trăit la confluența dintre două lumi: comunismul și actuala societate, care pare că este o alcătuală hibridă, numită de unii capitalism. În comunism m-am bucurat de tinerețe, de sănătate, de părinți și surori sănătoși și veseli, de ieșiri săptămânale cu prietenii, de bancuri ce nu mai

conteneau, de seri în care citeam la lumânare... Eram fericită! Nu m-am gândit la lucruri definitive, pentru că, vorba Sfântului Augustin: „îmi doream ceea ce aveam deja!” În anii care au urmat, din bucuriile inimii au început să se risipească. Dacă până nu de mult sănătatea mi se părea un dat firesc, acum realizez că este un dar ce nu poate fi estimat sau convertit în lucruri. Cea mai mare dorință a mea era să-i știu sănătoși pe toți ai mei și nu numai. Emil Cioran era de părere că: „Bolile ne-au fost date, ca să ne amintim că între noi și viață există un contract, care poate fi reziliat în orice clipă”. Iată că am început să realizez că așa este și să-mi doresc ceea ce pierdeam în vâltoarea timpului. Seara, în rugăciune, îi puneam în grija lui Dumnezeu pe toți ai mei, iar „lista” cu numele lor era lungă. Dincolo, de cealaltă parte, erau puțini cei ale căror suflete așteptau iertare de păcate. Așa, rând pe rând, cei din prima categorie au trecut în cea de-a doua. Erau tot mai puțini cei pe care-i încredințam grijii divine și tot mai multe suflete pentru care ceream clemență. Am devenit conștientă de adevărul cuvintelor lui Cioran, așa că îmi doream sănătate, în primul rând, pentru toți și apoi și pentru mine. Iată că așa am descoperit puterea și darul rugăciunii.

Și acum, în vremea aceasta tulbure, când din toate părțile ne simțim agresati și amenințați, oare ce-aș putea să-mi doresc? Știu că Moșul este un mesager divin, așa că aș dori să ne aducă tuturor bucuria vieții împreună. Moșule, nu știu dacă în atelierile tale elfii pot plămădi sănătatea, pacea și armonia pe care am dori să ni le aduci în dar, însă dacă nu este posibil, te rog, Moșule, să treci dincolo de vămi, să dăruiești lumină și pace înge-rească celor plecați și de la ei să ne aduci împăcare. Ajută-ne să trăim în virtutea speranței!

Silvia BODEA SĂLĂJAN

De ieși gazdă până-n prag/ Că te colindăm cu drag

În aceste vremuri tulburi poate că ar fi momentul să ne regândim modul de abordare a întâlnirii cu sărbătoarea, pentru că generația noastră este cea care a importat toate kitsch-urile, știrbind din frumusețea lăzii de zestre a acestui popor.

Câți dintre noi mai așteaptă azi Crăciunul pentru a vesti la fereastra gazdei Nașterea Micului Prunc Iisus, acum când modernismul a dat năvală peste noi și peste credința noastră, globalizându-ne. Îl așteptăm doar pe Moș Cră-

ciun, cel cu sania zburătoare să ne aducă cadouri scumpe, uitând de legenda Crăciunului Bătrânu, cel care a refuzat s-o primească pe Maica Sfântă să nască în ieslea lui, iar soția lui, Crăciunița, a ajutat-o pe ascuns, iar după vederea Stelei magice, devine primul creștin. Mai știm azi că Crăciunul Bătrânu este fratele mai mare al lui Moș Ajun, ambii întruchipând îmbătrânirea și degradarea timpului care se cere renovat prin nașterea pruncului? Să le spunem și copiilor noștri că decorațiunile și arhitectura erau mult prea ne semnificative în copilăria noastră. În noaptea de Crăciun, focul nu trebuia să se stingă din sobă, un buștean era pus pe vatră întreg, să ardă toată noaptea. Nici lampa nu trebuia să se stingă în nicio casă. Și acum, chiar dacă poate sărbătoarea ne va găsi pe unii singuri, departe de casă, să lăsăm, metaforic, aprinsă lumina sufletului. Se spune că la 12 noaptea, dacă mergeai în șură la animale ca să le dai de mâncare, le puteai înțelege graiul: le strigai, iar dacă ele îți răspundeau, puteai să le înțelegi graiul. Se bucura toată suflarea și cei din casă și animalele ce au fost cele ce l-au încălzit pe Micul Iisus cu aburul lor în Ieslea Sfântă. Crăciunul are un farmec aparte, care vine din inimile noastre. Să știți că și anul acesta oamenii la sat își duc cursul normal al așteptării Sărbătorii, igienizându-și casa, iar curățenia sufletului o fac prin post și rugăciune, armonie și înțelegere. Colindul îi va găsi și acum în aburul cald al cozonacilor și al pâinii de casă, al colăceilor oferiți acum doar copiilor casei, cu gândul la toți copiii din sat, pe care cu ajutorul Lui Dumnezeu îi vor primi din nou în prag, anul viitor, când în fiecare colț de sat se vor auzi glasuri care anunță Nașterea Domnului. Povestea pomului de Crăciun (care este mult mai veche decât a bradului la noi) și a merelor din rai să vă însoțească mereu.

„De ieși gazdă până-n prag/ Că te colindăm cu drag”. Mai aproape sau mai departe de casa părintească să fim cu toții cu inimile sus de bucurie, și simbolic, cu masa plină de gânduri bune, să îi așteptăm pe cei dragi, din Cer și de pe pământ, să ne colinde. Să nu fie an în care să nu lăsați Crăciunul în casă, pentru că în acel moment sufletul dumneavoastră va fi plin de supărare. Personal, nu-mi doresc decât sănătate, pentru că trăim în vremuri în care mulți dintre prietenii noștri au trecut într-o stea, iar bucuria cea mai mare pentru mine va fi și de aceste sărbători, la fel ca la fiecare mare praznic, dacă vom ști să ne promovăm, în primul rând, poveștile noastre și să-i dăm și sufletului partea lui.

Să facem și noi cununi din flori, să le împletim cu voie bună, precum păstorii, și să le ducem celui mai iubit prunc din lume „Să ne fie de folos / Nouă și la neamu' nost/ De nașterea lui Hristos”.

Meniu MAXIMINIAN

Ce îmi doresc de la Moșul

Vă mai aduceți aminte de jocul acela cu listele, învățat poate la vreo oră de dirigenție din trecut, sub îndrumarea unui diriginte care căuta să vă motiveze? O listă în care scriai ce ai lua cu tine, în ideea că te-ai rătăci în deșert: apă, lunetă, mâncare, hartă, busolă, mai nou, telefon, orice altceva. Apoi ți se spunea să tragi peste ce ți se părea mai neesențial. Luneta, să zicem. Apoi, din nou. Și tot așa, până când ajungeai la un singur item, fără de care nu mai puteai să rezisti...

Așa că, Moșule, ține-te bine. Închei un an în care mi-am pierdut mai multe rude și mai mulți prieteni decât aș putea număra pe degetele de la cele două mâini. Mi-am pierdut, înainte de toate, mama, pradă bătrâneții și bolilor. S-a dus să caute odihnă lângă soț și fiu, așezată strategic între ei și în somnul de veci, parcă pentru a-l îmbuna și pe unul, dar și pe celălalt, în bătrânul cimitir ciupilit, în ultimii ani, de mai toți pomii și arbuștii care ofereau puțină umbră, tihnă sau mângâiere jelorilor...

Cu mama, s-a pierdut dorința de a scrie. Omul scrie pentru varii motive. În cel mai fericit caz scrie pentru că nu poate să nu o facă, se ițesc cuvintele din neant parcă anume pentru el, trebuie doar să le aștearnă pe hârtie. Alții, printre care și eu, scriu pentru a dobândi aprecierea cuiva. Pentru mine aprecierea mamei mele, nu mi-e rușine să o spun, ar fi însemnat mai mult decât orice premiu literar. Ea însă era deosebit de zgârcită cu cuvintele de laudă. Mai scăpa uneori câte un „asta mi-a plăcut” și mă simțeam în al nouălea cer. În ultimele ei zile pe această lume mi-a dăruit un „ar trebui să scrii mai mult”, cuvinte pe care am să le păstrez în amintire pentru toată viața.

Ca să revenim deci la listele acelea cu deșertul și cu orele de dirigenție de pe vremuri, mi-aș dori ca de sărbători să se adune toată familia, care a mai rămas, pentru că... ce este omul fără o familie? Și, de asemeni, mi-aș dori să regăsesc bucuria de a scrie...

Simone GYÖRFI

Votez cu îngerii

Votez cu îngerii, care au vegheat Nașterea Domnului și aduc Pomul de Crăciun în fiecare an, în camera cu ușa închisă, unde copiii intră abia după ce a sunat clopoțelul. Există și o componentă franciscană, originară din Greccio, 1223, unde a fost recreat staulul din Viflaim. Uneori am impresia că s-ar putea ca eu însumi să fi fost acolo, în chipul lui Benjamin, măgărușul de lângă iesle. E un amănunt parazit, de factură budistă sau preluat din Ferma animalelor, habar n-am. Dar dacă o fi adevă-

rat, dacă nu e doar visul unei existențe anterioare, înseamnă că am evoluat către o stare superioară, de Moș, de ființă în drum către Rai. Omul crede și speră. Dumnezeu să aducă!

GYÖRFI-DEÁK György

Aș fi fericit dacă le-aș putea spune „Colindul din Nord” ...

...Ehei, dacă mi-ar aduce Moșul, pentru o clipă, oamenii din sat pe care-i colindam mai ieri, împreună cu cetele de feciori, cu aceste versuri – „Cerule și pământul astăzi răsună/ Îngerii și oameni cântă împreună...” Aș fi fericit dacă le-aș putea spune „Colindul din Nord” cu care-l evoc acum...

Ca-ntr-o iesle versul
pe pagina din Noapte...
Gându-mi fugă iar departe
la un sat din codru -
îngerii mi-l zugrăvesc în carte
și să-l uit, nu-i modru.
Ca-ntr-o iesle versul...

Literele-s sănii cu căluți de nea
Așa zboară de nu-i modru!
La gât, mai simt încă trăistuța -
pe pânză - un cerb cu stea
dintr-un sat de codru,
cusutu-mi-a Măicuța.

Unde-i acum zăpada de colind?
Ajunul Noptii n-are nicio stea -
doar plete albe pe umeri mi se lasă,
doar prin omătul literei, scriind,
mă pot întoarce iar acasă...
Literale-s sănii cu căluți de nea...

George VULTUREȘCU

Un cadou pentru Moșul

Pentru prima dată în viață – deși nu am fost un răsfățat al *Moșului*, multă vreme nici nu am știut că există – nu vreau să-mi aducă absolut nimic, ci vreau doar, de urgență, să ducă. Să ducă definitiv pandemia și, dacă se poate, prostia. Căci mai avem un pic și acestea ne sufocă, ne aruncă în bolgii-le minții, în tenebrele infernului. Dacă nu putem eradica (încă) pandemia, am putea interzice, măcar pentru o perioadă, prostia. Combinate, cele două nasc, într-un cadru macabru și hilar, o avalanșă de sminteli și anomalii, de nerozii și aberații. Lumea e plină de părerologi și opiniomani care știu cu atît mai mult cu cît înțeleg mai puțin, intoxicînd lumea cu

elucubrațiile și reziduurile lor mentalitare. Context în care mi-e tot mai dor de un neștiutor curios, dispus să învețe, să înțeleagă. De unul care știe cât nu știe. Ca atare, cele două dezastre i le fac cadou *Moșului*, să văd cum le gestionează anomia și absurdul. Dezbărat cât de cât de ele, m-aș putea întoarce la cel care am fost. Dacă mai pot fi găsit... Căci prea mulți persistă, chiar cu îndârjire, să urmeze doar itinerarele sinuoase ale răului, neglijându-le, chiar dacă nu necesită nici o străduință în plus, pe cele drepte ale binelui. Fac răul doar de dragul faptului de a-l putea face, așteptând cu îndrituire, în schimb, binele pe care cred că îl merită. Fac răul chiar în momentul în care clamează patetic binele. Participă cu obstinație și generozitate la orchestrarea răului general pentru a obține cu delăsare și parcimonie binele personal. Binele poate dărui fără a pierde nimic. Răul pierde chiar și când primește. Căci binele se îmbogățește după ce dăruiește, după cum răul sărăcește chiar și când acaparează. Binele poate dona chiar și ceea ce, aparent, nu are, răul nu poate deține nici ceea ce are. Paradoxia acestui raport stă în faptul de a ști să ne dăruim în prezența sau în absența unei determinări. Cât despre daruri, poate că ar trebui, în primul rând, să ne dăruim pe noi nouă înșine. Apoi putem să facem din noi înșine un *dar* care se îmbogățește pe măsură ce se și împarte. Context în care am putea începe cu o filosofică tăcere...

Ioan F. POP

Cine oare o fi Moșul?!

Când eram un copilăș,
Trăiam într-un sat de munte,
Eram destul de poznaș,
Chiar cu „bărbile cărunte”.

Pentru a avea ceva,
Oamenii munceau din greu,
Iar Cel care-i ocrotea
Era Bunul Dumnezeu...

Nu știu dac-așa din milă,
Pe la un final de an,
A venit un Moș Gerilă,
Și mi-a lăsat un suman.

Fericit..., nu prea eram,
Îmi făcea pielea un scai
Atunci când îl îmbrăcam,
La fel ca hamul pe cai.

Când bătrânii mă vedeau,
Parcă mă sorbeau din ochi,
Pe piept o cruce-aruncau:
– Ptiu..., să nu te deochi!

Mai apoi m-am dumirit,
Că oamenii-s nevoiași,
Satul mult prea oropsit,
Dar țineau la copilași.

Rar ieșeau pân-la oraș,
Ca să vândă câte-un miel,
Nu-și permiteau aldămaș,
Spunând că-s din Sărăcel*!

Când am mers la școală-apoi,
„Domnul” era crucit... tun...,
Că niciunul dintre noi,
Nu știa de Moș Crăciun?!

Și atuncea, dar și-acum,
De sărbători de-s „acasă”,
Îl „privesc” pe Moș Crăciun,
Ca pe-o poveste frumoasă...

.....
Ei, după multe decenii,
Ce le-am tot cărat în spate,
Îmi doresc ca toți mirenii:
Liniște și sănătate,

Moșul sunt chiar eu acum,
Când Crăciun, când Nicolae,
Moșii ăștia, cum necum,
Îmi spun c-am nepoți... o droaie.

În Ajun de sărbătoare
Vin mai toți cu o „crisoare”.

* *Sărăcel* – denumirea veche a unui sat din localitatea Bulz, județul Bihor, azi Munteni (după „pofta” fostului dictator).

Teodor SĂRĂCUȚ-COMĂNESCU

Ce aș vrea să-mi aducă / să-mi ia Moșul

Întâi și-ntâi musai să-mi stârnesc amintirile... Un fel de retrospectivă sentimentală. Copil fiind, în satul potopit de zăpezi, doream bomboane – era un adevărat lux. Apoi tata mi-a meșterit o săniuță. Au trecut anii și visam să am cărți nenumărate. Descoperind filmul, doream un cinematograful subteran, doar al meu, unde să mă refugiez de orice platitudine. Visam lucruri imposibile, covoare zburătoare, insule exotice. Filmele mi-au mai potolit dorințele. Moșul mi-a oferit dezlegarea din cușca comunistă, arătându-mi mai ales splendoarea Parisului. Moșul m-a ajutat să-mi văd tipărite cărțile. Nu mă pot plânge... Iar acum îmi doresc ce am avut și mi s-a luat. Socializarea nelimitată. Toată viața l-am rugat pe Moș să-mi aducă. Acum îl rog să-mi IA! (să-mi smulgă, să-mi răpească!). Vreau să mi se ia masca (igienică) de pe figură. Cer atât de puțin! Dacă Moșul va sosi cu alte valuri de pandemii, nu-i voi deschide ușa. Măcar atâta revoltă merit și eu!

Alexandru JURCAN

„Oh! lucrurile cum vorbesc”

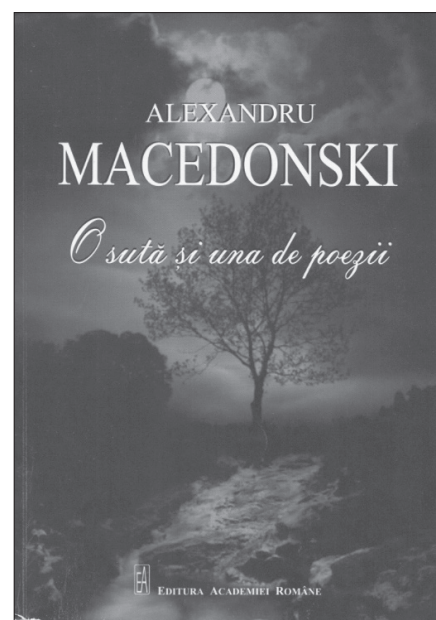
Viorel MUREȘAN

„O sută și una de poezii” este o colecție a Editurii Academiei Române, în care au apărut, până scriem aceste rânduri, în jur de 110 (de) poeți. Sper că ați observat ezitarea noastră, marcată de paranteza rotundă, în așezarea prepoziției „de” între numeralul cardinal compus 110 și substantivul comun „poeți”. Cam cu aceeași strângere de inimă pronunțăm și titlul colecției, devenit generic, ales după cel al unei precunoscuter culegeri de basme populare arabe. Colecția în cauză mai are, pe lângă merite evidente, și alte cusururi, dar acela al lipsei de criterii și de exigență în selectarea autorilor publicați le întrece pe toate. Găsim, într-un catalog al aparițiilor din această serie, nume de poeți geniali, de-a valma cu numele unor veleitari și grafomani fără scrupule, la a căror vedere hârția roșește de silă. Ne oprim aici cu malițiozitățile, rămânând convinși că efortul de-a da la lumină o carte de poezie s-ar cuveni însoțit de toate atributele solemnității. Avem în față *O sută și una de poezii* de Alexandru Macedonski, antologie, prefață, repere biobibliografice și selecția referințelor critice de Gheorghe Glodeanu, Editura Academiei Române, București, 2021. Autorul selecției și al aparatului critic este un cunoscut eseist și istoric literar, profesor al Facultății de Litere de la Universitatea de Nord din Baia Mare, care a mai colaborat la seria în discuție cu o ediție Camil Petrescu. Amprenta lui va fi remarcată pe parcursul paginilor de față.

Prefața, intitulată *Al. Macedonski și poezia viitorului*, e consacrată în întregime teoreticianului poeziei. Având un consistent corpus de articole programatice, Macedonski necesită, din când în când, ordonarea și clarificarea unor poziții și contribuții teoretice, esențiale în

evoluția poeziei noastre. De-aceea credem că receptarea operei poetice propriu-zise este lăsată exclusiv pe seama unui bogat capitol de „referințe critice”, aparținând unor critici literari, dar și scriitori, din toate generațiile, în măsură să acopere o vastă plajă de orientări estetice. Primul paragraf al studiului introductiv remarcă aportul lui Tudor Vianu în a face cunoscute publicului instruit strădaniile lui Macedonski, singulare în epocă (1878-1901, când au fost scrise), de-a răspândi la noi conceptul modern de poezie. În acest sens, alcătuiește un volum de *Articole literare și filosofice* (1946) din opera poetului, care va reprezenta, de bună seamă, baza de pornire pentru toate dezbaterile ce vor urma. Însoțind ediția de o prefață, esteticianul „precizează faptul că autorul *Noaptilor* a fost adeptul unei concepții anti-intelectualiste, senzualiste și simbolistice despre poezie. Valorile poetice pe care le afirmă Macedonski sunt de ordin senzorial, senzația alcătuind însă o modalitate de a se ajunge la idee. Mergând pe propriul său drum, Macedonski obține rezultate similare cu literatura apuseană, îndeosebi cu parnasianismul și simbolismul.” (p. 5). Următorul demers al lui Gheorghe Glodeanu se referă la „Literatorul”, revistă de factură modernistă și antijunimistă, cu cenaclu literar propriu, fondată și condusă de Al. Macedonski, apărând cu intermitențe între 1880-1919.

Aici, în paginile „Literaturii”, se va exprima necesitatea sincronizării literaturii române cu literaturile europene, precedând teoriile lui Lovinescu. Simbolismul este, în primul rând, forma lirică la care Macedonski tinde, prin conferințe și articole, să aducă poezia. Iar scrișul lui propriu-zis va purta marca tuturor căutărilor estetice de la

îmbinarea celor două secole. Paralelismul cu Eminescu îi va aduce, și în conștiința criticii, un avantaj privind acuitatea observării semnelor înnoitoare. O va spune un eminescolog dintre cei mai reformativi, precum I. Negoieșcu: „Receptivitatea lui artistică depășea evident pe aceea a lui Eminescu ce rămăsese un romantic întârziat și un străin față de fenomenul poetic modern, el era un meșter nesățios de forme, încercând sunetul cuvântului și vigoarea plastică a viziunilor cu scule care se rafinau necontenit.” (În capitolul *Referințe critice*, pp. 227-228). Teoretizând simbolist, cu accent pe rolul simțurilor în artă, pe o logică a poeziei, Macedonski devine polemic cu unii dintre contemporanii săi cei mai faimoși: Maioreșcu „are un gust poetic greoi”, iar Hasdeu „mușcă, dar nu aprofundează”. Îmbinând experiența sa de bibliotecă cu altele pariziene, Macedonski izbuteste să construiască pe sol românesc o teorie coerentă a simbolismului poetic, în care se regăsesc destule dintre ingredientele ce-i compun o configurație: corespondențele, cunoașterea po-

etico-intuitivă, opțiunea calofilă, înclinarea spre sensuri conotative, originea și esența divină a poeziei. Chiar încercarea sa de a defini curentul simbolist indică deschiderea spre câteva dintre direcțiile în care se va dezvolta poezia secolului 20. Una ar fi ridicarea lucrurilor terne la demnitatea poeziei, subliniată și de Nicolae Manolescu, atunci când comentează *Poema rondelurilor*: „Nimeni n-a evocat ca el obiectele neînsuflite ori materiile care le compun.” (În capitolul *Referințe critice*, p. 236). Venind spre el din mai multe direcții, ideile novatoare și-au găsit la Macedonski măcar încercarea de-a fi transpuse în operă. De-aceia, prin el, simbolismul reprezintă un moment de ruptură și, în aceeași măsură, de continuitate.

Întocmirea selecției s-a făcut după cea mai nouă ediție, apărută într-o serie de incontestabilă autoritate științifică, apreciază antologatorul: „Textele reunite în acest volum au fost reproduse după Alexandru Macedonski, *Opere. I. Versuri. Proză în limba română*, ediție alcătuită de Mircea Coloșenco, *Introducere* de Eugen Simion, Editura Fundației Naționale pentru Știință și Artă et Univers Enciclopedic, București, 2004. (Notă asupra ediției, p. 15). În alegerea textelor pare să fi funcționat un singur criteriu mai evident: gustul criticului care este în mare măsură și al epocii actuale. Constrâns de rigorile colecției (*O sută și una de poezii*), antologatorul a lăsat pe dinafară sute de texte, multe irelevante, însă a conservat în sumarul creștomatizei sale cam tot ceea ce este neperisabil și conține germenii unor prezumtive încolțiri viitoare: integral ciclul *Psalmilor moderni*, toate cele 12 *Noapți*, răspândite de-a lungul mai multor volume, și 40 de piese, din 55, câte alcătuiesc *Poema rondelurilor*. De asemenea, toate poemele experimentale, de-o valoare estetică îndoelnică, unele însă cu accentuată funcție didactică. Între acestea, *Hinov*, cea dintâi creație în vers liber și *În arcane de pădure*, prima poezie simbolist-instrumentalistă din literatura română. La un alt palier

al lecturii, chiar dacă ideea că literatura e expresia societății trebuie privită cu circumspecție, nu putem face în totalitate abstracție de ea. Prin urmare, se cuvine să investim cu oarecare (sub)înțeles și elementele paratextului, în primul rând dedicațiile, deloc puține, pe care actuala ediție le aduce la lumină. Credem că numele unor scriitori sau ale unor oameni influenți în epocă, puse în exerga unor creații, încă pot spune multe despre existența involburată a poetului, ori despre capricioasele sale gusturi literare. Ne limităm la puține exemple: sub titlul capodoperei *Noaptea de decembrie* stă scris de mână autorului: „Înaltei Poete Carmen Sylva.” Dintre poeții care au frecventat cenaclul „Literatorul”, primesc dedicație Horia Furtună, Ion Pillat, George Bacovia. O fi creația act individual, dar răspândirea ei și lectura sunt acte sociale. La confruntarea cu ediția Elisabeta Brâncuș și Adrian Marino (1966-1967), probabil cea mai frecventată, am constatat și mici diferențe de text. Ne oprim la două exemple din aceeași *Noapte de decembrie*: al nouălea vers al poemei: „Sălbatică fiară, restrîștea-l sfâșie” din ediția celor doi, devine aici: „Restriștea îl mușcă cu dinți de harpie”. Iar în versul: „Pierduți sunt toți robii, cu cai, cu cămile...”, apare schimbat un singur cuvânt: „Pierduți sunt seizii cu cai, cu cămile...”

Parcurgând antologia, piesă cu piesă, am constatat cum au crescut „legănați” de duhul lui Macedonski, poeți din atâtea generații, așa de diferiți, de la Bacovia și Arghezi, pe care i-a asistat la debut, până la Ion Pillat și Ion Barbu, acesta din urmă, cel puțin în latura lui parnasiană. Caleidoscopul stilistic, cromatic și acustic al lui Leonid Dimov și al lui Șerban Foartă descind cu siguranță din atâtea experimente, unele duse până la capăt, altele abandonate de autorul *Poemei rondelurilor*. Așezarea omului între obiecte și buna înțelegere cu ele, ori dimpotrivă, așa cum se petrec la Petre Stoica și la Emil Brumar, la Macedonski s-a văzut mai întâi: „Oh! lucrurile cum vorbesc,/ Și-n pace nu vor să

te lase:/ Bronz, catifea, lemn sau mătase,/ Prind grai aproape omelesc.// Tu le crezi moarte, și trăiesc/ Împrăștiate-n orice case./ Oh! lucrurile cum vorbesc,/ Și-n pace nu vor să te lase.// Și câte nu-ți mai povestesc/ În pustnicia lor retrase:/ Cu tot ce suflatu-ți uitase/ Te-nvie sau te chinuiesc.// Oh! lucrurile cum vorbesc.” (*Rondelul lucrurilor*, p. 157). Și tot la capătul acestei lecturi mai avem o bănuială: că Mihai Ursachi a frecventat asiduu poezia lui Macedonski, alternativ cu cea a lui Al. Philippide. Tot așa cum neologismul logodit cu arhaismul ori cu vocabula argotică, bine fixate în zidul limbii, trimit raze dinspre *Ospățul lui Pentaur* către *Levantul cărtărescian*.

În programul său simbolist, Macedonski se intersectează, fie și involuntar, cu acele rarissime momente, când Eminescu trece de hotarele romantismului, făcând mici pași spre expresionism. De-aceia, credem că ar fi tentantă o paralelă între *Privesc orașul furnicar* și *Rondelul ticăloșilor*. Chiar dacă în strofele rondelului se aud și ecouri din Baudelaire: „Istovite târături/ Trec aproape-n pielea goală./ Poartă negre-adâncituri/ Pe sub ochii lor de smoală./ Pe neghiobi, îi bagă-n boală./ Schimbă-n robi pe cască-guri./ Istovite târături/ Trec aproape-n pielea goală.// La Montmartre e răscoală/ Când, din craci făcând figuri,/ Cu murdare strâmbături/ Dau pe față ce-au sub poală,// Istovite târături.” (p. 189). Capitolul de referințe critice a fost întocmit în strânsă armonie cu spiritul antologiei, urmărind să illustreze contribuția decisivă a lui Macedonski la modernizarea poeziei românești. Nu întâmplător, ultimul cuvânt al acestui capitol îi revine lui Mihai Zamfir, un vârf de lance al exegezei macedonskiene: „Mărturia supremă a originalității lui este poezia. Prin câteva capodopere, el rămâne singurul poet român de la finele secolului al XIX-lea care a propus o viziune complet diferită de cea eminesciană și a întrezărit direcția în care avea să evolueze literatura noastră din secolul XX” (p. 238).

De la distopia totalitară la distopia contemporană

Imelda CHINȚA

De curând am redescoperit o carte, *Dans în lanțuri*, de Hans Bergel, ce părea uitată, dar care merită a fi relecturată măcar pentru actualitatea ei. O carte tulburătoare, ca mai toate care au ca subiect societatea totalitară, o societate controlată excesiv, o lume în care individul era un număr lipsit de libertăți. Secolul XX devenea era distopiei, a incoerenței, a unor modele dezarticulate creând fisuri incomensurabile în relația dialectică dintre rațiune și simțire, între istorie și viitor. Secolul XXI este o continuare a erei halucinante, o anulare a normalității și o disoluție a umanității. Realitățile pe care le trăim contrazic orice rațiune și frizează orice absurd! Distopia nu construiește, ci demolează, nu propune insule fericite, ci catastrofe, proiecții ale omului dezumanizat, înfățișează o umanitate ce agonizează, o paletă de imagini ale destructurării. E un gen care anihilează modelul utopic, paradisul promis devine infern. Dincolo de terifiantul perspectivei sale, distopia are și câteva finalități fericite. Una dintre ele este cea cathartică, eliberatoare.

Distopia interoghează societatea, este caracterizată prin dezolare, ruptură, incoerență, printr-un control social sever, prin absența societății civile, izolând indivizii de contactul cu natura, fiind o societate preponderent urbană aflată sub semnul amenințării, al rupturii.

Utopia-distopia reprezintă două lumi aflate în contrast, duale asemenea apolinicului și dionisiacului. Utopia corespunde apolinicului, visului, înfățișând lumina și stăpânind „frumoasa aparență a lumii lăuntrice a fanteziei”, spre deosebire de distopie ce traduce în

planul artei, esența dionisiacului, a coșmarului materializat într-o realitate crudă.

Individului apolinic, trăind într-o utopie imaginară, i s-ar potrivi ceea ce Schopenhauer spunea despre omul captiv în vălul Mayei: „După cum pe marea dezlănțuită și nemărginită, printre talazuri ce se înalță și se prăbușesc urlând, marinarul își pune toată nădejdea în sârmana lui barcă, tot astfel, în mijlocul unei lumi de chinuri, stă liniștit omul singuratic, rezemându-se încrezător pe «principium individuationis»”.

Când „principium individuationis” este încălcat, plonjăm în condiția dionisiacă, a stării de inconștiență, a distopiei, o natură înstrăinată, dușmănoasă și subjugată, ce modelează umanul după propriile principii, rătăcindu-l în ideologia sa defectuoasă. Omul dionisiac conturat în distopie este imaginea durerii primordiale, dar și ecoul ei originar.

Narațiunea heterodiegetică de tip auctorial alternează cu cea homodiegetică de tip actorial în romanul lui Hans Bergel, *Dans în lanțuri*, scriere ce demască, în termeni obiectivi, cerul încarcerat al totalitarismului, prin cuvintele personajului Stella, fiica unui colonel pe nume Avram: „Îi urmăresc», șopti ea răgușită, «pe toți coloneii aștia opaci, pe generali și funcționarii de la partid și din serviciul de securitate. (...) Ca niște sperietori îi paralizează pe toți cei ce ajung în preajma lor. Se tem unii de alții ca de ciumă, sunt suspicioși ca niște animale chelboase»”. Tema centrală este societatea compromisă, izolată, supravegheată, îngrădită ai cărei zei devin teama, frica de a nu fi descoperit și singurătatea ființei în fața unei

apocalipse politice și sociale: „pe vremea aia toți erau așa de îngrozitor de singuri, căci din fiecare familie ridicaseră pe câte cineva”. Indivizii sunt prinși în propria capcană a solitudinii, ajutorul din exterior este exclus: „Nu, nimeni nu voia să te ajute, nimeni dintre cei la care – am încercat. Teama se instalase-n toată lumea”. Sentimentul de nesigură, lipsa solidarității și neîncrederea în aproapele devin polii centrali ai gândirii exclusiviste. Ideologia totalitară este nuanțată în termenii prostiei, ai nebuniei: „Prostia, doamnelor și domnilor, e un monstru, tot ceea ce nu e ca ea îi provoacă furia, tot ceea ce o contrazice îi trezește nebunia”. Orice posibilitate de salvare din izolare este înlăturată, „puntea spre uscatul izbăvitor” a fost distrusă, lava totalitară arde ca un vitriol morala și etica tradițională a statului liberal, individul plonjând, fără voința sa, în „țara ochilor stinși”, în țara orbirii premeditate.

continuare pe www.caietesilvane.ro

Amprente în relief

Carmen ARDELEAN

Cartea cu delfini. Convorbiri cu Ana Blandiana, Serenela Ghițeanu

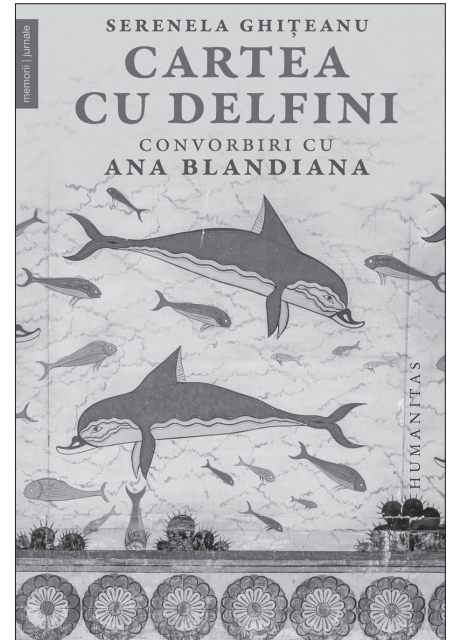
Considerat specie jurnalistică, interviul a devenit, chiar camuflat în mai caldă, mai prietenoasă „convorbire”, o modalitate de a accede la sertarele ființei și la cele ale operei autorilor contemporani. De altfel, jurnalistul francez Yvan Charon recunoaște existența unui interviu-portret care își propune să prezinte gândurile, starea de spirit, portretul interior, prin intermediul mărturisirilor la care este provocată o personalitate culturală.

Cu siguranță, contextul în care se realizează un interviu poate fi un excelent catalizator. E cazul amplului volum *Cartea cu delfini. Convorbiri cu Ana Blandiana*, semnat de Serenela Ghițeanu și apărut în 2021, la Editura Humanitas. Nu doar inițierea dialogului în Săptămâna Patimilor, din perioada pandemiei din 2020, perioadă care s-a dovedit, dincolo de restricții și temeri, una de acalmie fertilă pentru unii creatori, ci și inițierea după apariția anterioară a unor volume antologice, care au sintetizat toate segmentele reprezentative ale creației autoarei demonstrează perfectă identificare a *timpului mărturisirii*. Publicarea *Integralei poemelor*, reeditarea volumului autobiografic *Fals tratat de manipulare* în 2019, anul care a marcat 60 de ani de la debutul autoarei în *Tribuna* și apariția incitantelor volume care au reunit textele conferințelor (*Istoria ca viitor*, 2017) sau amintirile din călătorii (*Soră lume*, 2020) par să fi pregătit incitantul dialog, prin rememorările voluntare, prin atenta retrospectivă asupra unei opere care n-a fost un produs al vieții, ci a fost însăși viața.

O particularitate interesantă are

volumul, care dezvăluie, așa cum anticipează incitantul titlu, *delfinii* despre care a vorbit prima dată Nicolae Steinhardt. Plasat, discret, pe coperta 2 a volumului, ca un prim indiciu al semnificației titlului, fragmentul din Steinhardt definește metaforic, revelator, scrisul Anei Blandiana: „Ca și făptura delfinului, scrisul Anei Blandiana e aerodinamic, cu totul menit vitezei și înaintării; grației și săltării. Jucăuș blând, prietenos, sprinten; arcuit, precis; și cât se poate de misterios”. În plus, odată cu lectura ficăreia dintre cele cinci secțiuni ale cărții, sintetic denumite *Biografice, Poezia, Proza, Eseurile, Lumea noastră*, înțelegem că atributele delfinului pot fi asociate, de fapt, prin extrapolare, delfinului-poet, delfinului-prozator, delfinului-eseist și delfinului-cetățean.

Având aerul și substanța unui volum-eveniment, *Cartea cu delfini* reușește să fascineze, în primul rând, prin acribia interlocutoarelor. Eludând deja încetățenitele formule de interviu care proliferază în spațiul intim, al vieții sau al operei, Serenela Ghițeanu alege varianta elegantă, elevată a unor incursiuni rafinate, docte, adevărate expozeuri ce dezvăluie temeinica documentare, foarte buna cunoaștere a profilului uman și a operei autoarei. Conferențiar universitar, cu un doctorat susținut în Franța, critic, cronicar literar de peste 10 ani, cu veleități de prozator, inițiatorul convorbirilor reușește să dubleze calitatea de volum-mărturie a cărții, cu aceea de volum-monografic, realizat cu deplina susținere, complicitate, contribuție a autoarei înseși. Identificând și punctând riguros constantele operei – teme,

motive recurente, atitudini –, luminând treptat sensurile accesibile și, mai cu seamă, sensurile profunde ale operei, urmărind cronologic volumele ce aparțin unor genuri diferite, inițiatorul convorbirilor reușește să facă vizibilă osatura puternică a operei mării poete.

Alegerea, în maniera întâlnită chiar de la cronicarii moldoveni, ca titlul capitolului să fie secondat de un citat sugestiv, extras, de fiecare dată, dintr-un text ce reflectă exact dimensiunea operei pe care încearcă s-o surprindă în capitolul respectiv, evidențiază, o dată în plus, intenția de a realiza o carte rotundă, bine articulată din toate perspectivele, inclusiv prin debutul și finalul care, circular, simetric, deschid și închid cercul în același punct. Între aceste alfa și omega, se dezvoltă rețeaua densă a tramelor și a dramelor care au marcat existența și opera cunoscutei autoare, se dezvăluie treptat adevărata natură a cărții, de volum de meditații, mai mult sau mai puțin voluntare, asupra vieții, asupra naturii duale a omului și a timpurilor, asupra eului social, superficial și, în

egală măsură, asupra eului profund, creator, asupra „singurătății în doi” și a singurătății în unu.

Când alege să reconstituie imaginea existenței scriitoarei, Serenela Ghițescu are, în mod evident, două intenții: de a puncta momentele semnificative, unele deja cunoscute, supralicitate, din biografia autoarei și de a aduce necesare, inedite completări, în vederea realizării unei corecte și complete *developări* a trecutului. Ceea ce se remarcă e permanenta pendulare între curiozitatea ce privea evenimentialul și planul trăirii. E un aspect care permite delimitarea clară de un simplu discurs pur biografic, prin alegerea de a-l dubla cu un excurs sensibil, prin întrebări de tipul: „Cum se trecea, sufletește vorbind, de la o zi la alta?”. Școala primară, imaginea profesorilor, scenele marcante, debutul literar, facultatea, amprenta Clujului, a Bucureștiului, accesarea în lumea literară sunt doar câteva dintre liniile de miră ale primului capitol în care se întretese o monografie a deceniilor evocate și o monografie a sentimentelor efervescente, bulversante, contrastante care au constituit material poetic. Un spațiu larg e acordat deceniului postrevoluționar în care scriitorul Ana Blandiana a fost concediat, cu acordul părților, de cetățeanul cu același nume. Reverberațiile Alianței Civice, ale Memorialului de la Sighet sunt prețioase, emoționante dovezi ale importanței asumării rolului de Om al Cetății, dar și amare imagini ale unor tare ale poporului român, mereu *supt vremi*. Deplina sinceritate, superioara perspectivă asupra unei jumătăți de secol de totalitarism, mai mult sau mai puțin *relaxat*, sunt, în mod poate paradoxal, o dovadă autentică de patriotism, de spirit civic, de asumare a identității naționale, personale.

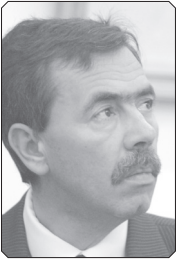
O tranziție firească, întrucâtva anticipativă, spre secțiunea ce vizează poezia se realizează prin întrebările care conduc dialogul spre teme esențiale ale creației: scrisul, ca artă a singurătății, timpul și credința. Trei etape ale creației sunt identificate, astfel, în volumele pu-

blicate în perioada 1964-2010: *vârsta inocenței, vârsta revoltei, vârsta neliniștii*. Particularizarea fiecărei etape prin menționarea temelor și a motivelor dominante, prin punctarea posibilelor conexiuni, racordări, influențe e completată de răspunsurile la incitantele întrebări adresate, care vizau afinitățile cu alți poeți, cauza exaltării poetice și existențiale, figurile mitice din poezia sa, stările de semiconștiență, chipul/chipurile poeziei sub dictatură, sub interdicții, raportarea la propria operă, specificul literaturii pentru copii, inspirația, revelația poetică și actul traducerii poeziei. Adevărate poeme în proză sunt răspunsurile pe care Ana Blandiana alege să le construiască amplu, temeinic. Metafore-definiții brăzdează discursul său; aforismele, cugetările dezvăluie nu intenția sentențioasă, ci natura reflexivă, profund meditativă: „Generația este o noțiune invers proporțională cu vârsta membrilor ei”; „Natura nu e numai una dintre formele frumuseții absolute, ci și o modalitate de a înțelege legătura viață și moarte, dintre generații, un loc geometric dintre mine și părinți și părinții părinților”; „În afară de sentimentul că nu sunt niciodată singură, această recunoaștere a miracolului natural (planta care crește dintr-o sămânță, n.n.) este pentru mine definiția lui Dumnezeu”; „O societate programată exclusiv pentru tineri este o societate care își programează – într-un fel suspect – scurtimea memoriei și excluderea termenilor de comparație în timp”; „În general, dragostea ca somn („Tu ești somnul din care nu vreau să mai ies”, „aș fi speriată dacă m-aș trezi din tine”) n-a fost pentru mine o găselniță literară, ci chiar o viziune existențială despre iubire ca formă de fericire prea completă pentru a nu trece dincolo de realitate, de trezie, de viață”, „Cu siguranță, desacralizarea poeziei este o contradicție în termeni, sacralitatea nu e o caracteristică oarecare, care să poată să fie sau să nu fie, a ei, ci este chiar esența în absența căreia încetează să existe”,

„poezia-superlativ al literaturii”. Alternând tonul nostalgic cu privirea rece, dură prin obiectivitate, elogiul cu meditația sau satira, atunci când vorbește despre experiența singulară a scrierii poeziei, când analizează atent mecanismele, procesul sau fixează pe coordonate specifice actului expunerii poeziei la festivaluri sau al traducerii poeziei, autoarea Ana Blandiana dovedește nu simplă versatilitate formală, ci fond, consistență, măiastră dirijare a cuvântului.

Alternativă viabilă a poeziei, proza scurtă sau romanul conturează imaginea unui nou delfin. Înainte de a căuta geneza volumului *Cele patru anotimpuri*, ce marchează debutul în proză al autoarei, Serenela Ghițescu schițează un succint portret de prozator, remarcând „originalitatea frapantă”, absența intrigii, înlocuită de „descrierea aventurii unui Eu și a Naturii”, prezența unor scene simbolice, aluzive, stranii, care nu certifică însă definitiv plasarea cărții în categoria prozei fantastice. Formula e, de altfel, regăsită și în celelalte secțiuni ale cărții, ce surprind, într-o variantă direct proporțională – cantitativ vorbind – cu pregnanța segmentului, amprente, semne și semnificații. Arta narațiunii, arta discursului, arta sincerității transpar din mărturisirile care dezvăluie amărăciuni și bucurii, așteptări și dezamăgiri, tensiuni și deznodăminte, corectitudinea și incorectitudinea (politice și nu numai), toate trăite intens în viața publică și în viața personală.

Carte de citit și de recitit, ce reușește să fixeze trecutul pe axa prezentului și scriitorul pe axa literaturii-viață, a vieții-literatură, *Cartea cu delfini* nu e gândită ca un simplu, dar atât de firesc elogiul adus Marii Doamne, scriitorului premiat și tradus, ci delfinariului în care conviețuiesc armonic delfinul-poet efervescent, delfinul-prozator perseverent, conștiincios, delfinul-jurnalist, chilangiu, repetent, delfinul-călător disciplinat, cu metodă și delfinul-cetățean, asumat, implicat și, mai presus de toate, pe deplin conștient de rost și rosturi.

Terapia inimii

Marcel LUCACIU

Arta de a scrie (*ars scribendi*) este un calvar fericit pentru acei (puțini) visători incurabili, care încă mai cred în zâne și în magia lor, mai ales atunci când evadează, halucinați, într-o lume ficțională, arhaică sau medievală. Înainte de toate, visătorii (și visătoarele) au nevoie de o terapie a inimii. Au nevoie să-și privească, uneori, chipul în oglinda vremilor apuse, adresându-i obsedanta și retorica întrebare: „Ce-ai făcut cu inima ta?” Dar o astfel de terapie, realizată efectiv (și afectiv) prin intermediul scrisului, se desfășoară abia la capătul deșertăciunilor cotidiene, într-o mult râvnită oază de liniște și de singurătate...

Ancuța Mărieș (n. 16 octombrie 1972, la Zalău) este o visătoare aparte, dacă ne gândim doar la faptul că, în anul 2006, pe meleaguri sălăjene, pune bazele unei trupe de dans, teatru și muzică arhaică, *Nimfele Daciei*, cunoscute sub genericul *Zânele*. Să menționăm, apoi, că, pe măsură ce se dedică scrisului, aceeași visătoare ni se înfățișează, oarecum cameleonic, în multiple ipostaze literare. În romanele pe care le-a publicat până acum, ea cochetează fie cu literatura fantasy (*Lorzii de la capătul deșertului*, 1997), fie cu literatura SF (*Surori pe veci amazoane*, 2005) ori cu ficțiunea istorică (*Mama zânelor și centurionul*, 2007), pentru a se apropia, ulterior, de fantasticul propriu-zis odată cu volumul de povestiri și nuvele (*Leopard în pustie*, 2019). Cu o singură excepție, însă una lirică (originalul *Ritual în versuri comentate*, 2018), toate cărțile Ancuței Mărieș (medic în cadrul Ministerului de Interne) au mizat aproape exclusiv pe fantezie și pe imaginație, în sensul că ficțiunile ei nu s-au raportat decât parțial

și, mai degrabă, convențional la o anumită realitate.

Pe cât de fanteziste erau aparițiile editoriale precedente, pe atât de realistă e recenta culegere de texte narative *Poftiți! Căinii nu mușcă* (Editura Caiete Silvane, Zalău, 2021). Titlul acestui amalgam epic ne invită la Curtea imaginară a scriitoarei și ne îndeamnă să ne înfruptăm din roadele dulci-amărui ale creației sale. De altfel, autoarea apelează, de la bun început, la bunăvoința cititorului, fraternizând cu el în termeni neaoși: „No, hai, dă pagina (...). Te asigur că ai mare nevoie să citești toate astea, cum am avut și eu nevoie să le scriu pentru tine”. Treptat, pătrundem în atelierul literar și aflăm că scrisul e un „viciu sublim”, că presupune nopți albe și secătuire de energie, dar și tămăduire, speranță, înscriere în timp: „Atât îmi doresc. Să scriu. Nu costă. Nu dăunează sănătății. Nu deranjează pe nimeni. Pentru mine este vindecare, înseninare, viziune, viață fără de moarte și tinerețe fără bătrânețe” (*Scriu cu pasiune*). Menirea prozatorului (respectiv a prozatoarei) e aceea de a zămislă din cuvinte, din idei și din imagini propriul univers înzestrat cu personaje care să se miște, să trăiască, să vorbească și să rămână în mintea cititorilor asemeni unor oameni din „lumea cea aieva”. Lupta cea mai grea este să creezi aceste personaje, să le dai viață. Ancuța Mărieș ne demonstrează că știe acest lucru, mărturisindu-ne cât de anevoioasă a fost crearea unui personaj, precum Oka Hito, maestrul de arte marțiale: „...A-i da viață era un eroism și o smulgere din energia vieții mele. O luptă continuă, acerbă, contra cronometru” (*Maestrul de sub cascadă*).

Trebuie însă precizat că fragmentele de mai sus au fost desprinse din mozaicul celor 27 de texte ale cărții de față și că ele, pe lângă altele de acest fel, ar putea constitui, separat, un jurnal de creație extrem de interesant.

În esență, cu alura lui de jurnal în răspăr (căci evenimentele sunt narate în funcție de fluxul memoriei și nu după vreun criteriu cronologic), volumul reunește schițe decupate din realitatea imediată (*La bilanțul Poliției, Căpitan, O bătălie ca-n Dealu Spirii*), tablete (*Un viciu sublim, Videoconferința*), povestiri (*Taki-Taki, Rafturile din arhivă, Cocoșul babei și supica pruncului*), reportaje despre festivalurile de tradiții (*România, Franța*), anecdote (*Poza, De trei ori peste cap*) sau, pur și simplu, amintiri din vremuri școlare ori din anii studenției clujene.

E lesne de înțeles că scriitoarea nu a mai avut nevoie, acum, să plăsmuiască amazoane, centurioni ori samurai. Personajele sunt lua-

te direct din lumea cotidiană; de la cabinetul medical, de la ședințe, de pe stradă, din lungile călătorii etc. Identitatea lor este (mai mult sau mai puțin) transfigurată și limbajul (pe alocuri) e ușor cosmetizat. De aici și doza de autenticitate, de viață trăită și nu de pură ficțiune.

Caracterul eterogen al acestor pagini se datorează, într-o bună măsură, și registrelor sau tonalităților diferite. De pildă, sobrietății textelor despre actul de creație i se alătură o melancolie duioasă în povestirea *Taki-Taki* (o reconstituire emoționantă a vieții unei cățelușe), o ironie acidă în schița *Pe când eram eu sublocotenentă* (unde „drăguțul” de altădată „uită” să mai vină la Gara de Nord) și, nu în ultimul rând, umorul debordant din anecdota *De trei ori*

peste cap (o duduie credulă se dă peste cap, un domn spunându-i că doar așa va rămâne însărcinată și – culmea! – lucrul acesta... chiar se va întâmpla).

Năucitoarea varietate narativă are, dacă nu o unitate de compoziție, una de stil grație oralității. Ancuța Mărieș scrie și totodată povestește, impetuos, de parcă ar avea în fața ei un auditoriu. Printre interjecții, exclamații, formule de adresare directă, specifice oralității, întâlnim verbe la modul imperativ, precum: „auzi(ți)!” „credeți(-mă)!” etc. De asemenea, unitar procedează scriitoarea și atunci când recurge la comparații plastice, pline de tot hazul, menite să ilustreze o scenă ori o situație: „Toate fetele ne uitam la el (la studentul arab – n.n.) ca la cireșul

copt” sau „În fața mea era un lung șir de oameni, ca la butelie în vremea lui Ceaușescu”.

Până la urmă, pentru Ancuța Mărieș aproape că nici nu mai contează unde și care sunt granițele dintre speciile literare. Important este că scrie, iar scrisul înseamnă o terapie a inimii sale rebele; o resuscitare a timpului pierdut; o trăire pasională a clipei faustiene. *Ars scribendi* a devenit și pentru ea un *modus vivendi*.

Admirabilă și captivantă, prin fluenta narațiunii, prin intensitatea confesiunii fruste, *Poftiți! Câinii nu mușcă* este o carte ce pune deopotrivă în valoare harul de povestitor și acuitatea privirii de reporter; o carte-spectacol (al vieții) la fel ca lansările de carte ale autoarei înseși.

Celebrele jocuri interzise

Alexandru JURCAN

Nu știu cum să procedez ca să vă pot determina să (re)vedeți bijuteria lui René Clément, *Jeux interdits/Jocuri interzise* din 1952, cu Brigitte Fossey și Georges Poujouly, după romanul lui François Boyer. Unde? Acum pe *Netflix*. Aveam patru ani când regizorul a dat un anunț: „cineast caut fetiță de 9-12 ani”. A găsit una de cinci ani – Brigitte Fossey – care acum e celebră și are vreo 75 de ani. Mătușa ei a citit anunțul și a dus-o la *casting*. Clément a fost vrăjtit și nu l-a mai interesat vârsta ei. N-a greșit, deoarece filmul acesta a modificat destine. Fossey a ajuns mare actriță, iar băiatul Poujouly a devenit și el actor, dar mai modest. Avea 11 ani când regizorul l-a remarcat într-o tabără de vară. Păcat că a murit în 2000 de un cancer perfid.

Anul 1940. Război, bombardamente, morți. Fetița Paulette fuge să-și salveze câinele. Părinții ei sunt uciși, iar ea traversează infernul refugiaților să-și recupereze câinele mort din apele râului, ajungând în satul îndepărtat la familia băiatului Michel. Cei doi copii vor înființa acolo la moară un cimitir al animalelor, procurând/furând cruci, sub privirea permisivă a unei bufnițe ce avea să trăiască o sută de ani. Pe cer e războiul avioanelor, dar jos mișună vietăți mărunte. Copiii nu se mai opresc din jocurile

lor „interzise”, furând cruci din cimitir. Există două familii rivale, care se dușmănesc din orice, cu orgolii rustice intimidante, bune de ilustrat acel „țara arde și...”. Paulette se atașează de Michel, iar cuplul lor dezvoltă empatii solide. Într-o zi sosesc jandarmii: caută fetița. Stop! Nu mai povestesc. Oricum, nu pot reda magia Brigittei Fossey. Rămâi fără cuvinte, prins în jocul ei natural. Oare ea joacă sau s-a născut să fie Paulette? Privind-o pe actriță în ecranizarea după *Cărarea pierdută* (1967) am înțeles talentul său polivalent. După premiera din 1952, a urmat marea glorie. Fossey a fost prezentată chiar reginei Elisabeth II. Părinții s-au speriat puțin și au ținut-o departe de platouri, ca să-și desăvârșească studiile. A jucat și teatru pe marile scene, sub egida unui clișeu (blondă, pură), pe care ea a încercat mereu să-l anihileze. Revenind la *Jocuri interzise*, țin să afirm că muzica creează o atmosferă absolut inefabilă, omniprezentă în acordurile hieratice. Narciso Yepes a prelucrat și interpretat muzica lui Fernando Sor. Am căutat pe *YouTube*: invazie de interpreți atașați de melodie, în prelucrări diverse, obsesionale. Am reușit să vă conving? În orice caz, cine nu vede/revede filmul, va fi – *ipso facto* – văduvit de o bucurie paroxistică.

Masa sărbătorilor. Povestea porcului

Meniu MAXIMINIAN

Crăciunul, cu toată salba de sărbători din jurul lui, aduce, pe lângă ritualuri păstrate din moși strămoși, și mese îmbelșugate care arată iscusimea femeilor din vatra satului într-ale gătitului, precum și cinstea pe care o dau românii acestor momente cruciale în existența creștină. Cu toții așteptăm momentul acesta al bucuriei în care, alături de cei dragi, să ne adunăm în jurul meselor pentru a ne bucura de colindele străbune ce însoțesc noaptea Crăciunului, în lumina butucului din vatră ce arde până dimineața, semn al regenerării timpului.

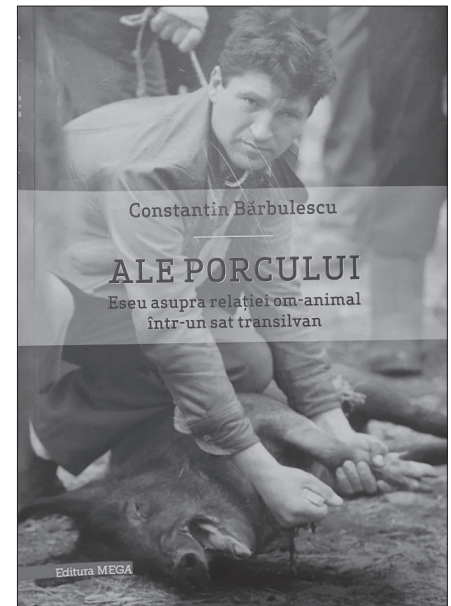
Volumul *Ale porcului – eseu asupra relației om-animal într-un sat transilvan*, scris de Constantin Bărbulescu, apărut la Editura Mega, vine cu povestea ritualului legat de sacrificarea animalului. Nu este o carte oarecare, ci una care vorbește despre o comunitate ce ar putea fi de oriunde din România. Se vede experiența autorului în ale detaliului științific, presărat însă cu „ingrediente” pe înțelesul tuturor. Profesor la Facultatea de Istorie și Filozofie de la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, Constantin Bărbulescu nu este la prima apariție editorială [vezi *Imaginarul corpului uman. Între cultura țărănească și cultura savantă (secolele XIX-XX) și România medicilor. Medici, țărani și igienă rurală în România de la 1860 la 1910*].

Etnologul știe să aducă și detaliul trecutului, dar și pe cel al prezentului, într-o „fuziune” a ceea ce este identitatea unei comunități. Cu sacrificii, oamenii creșteau animale pentru ca mai apoi, la marile praznice, să aibă ce pune pe masă: de Paști mielul, iar de Crăciun porcul, fiecare dintre aceste animale asimilate și unui gest al sacrificiului. Ceea ce a făcut Constantin Bărbulescu prin studierea obiceiului în vatra satului Feiurdeni, comuna

Chinteni, aproape de Cluj-Napoca, este de salutat pentru că aduce în față povestea spusă prin glasurile a zeci de țărani care au crescut însoțiți de tradiții. Iar animalele au fost considerate ca parte integrantă, nu doar a gospodăriei ci și a familiei. Porcul este animal important în gospodăria oamenilor, primind de multe ori, după cum declară Lucreția Olosutean, nume: „Apăi, dacă erau scroafe, cum ziceam noi, îi Viorică, Cheție, Veronică. Și pe stradă strigam după ea: Viorică, străgam c-apoi îi dam de amiază, eram mai mici – așe fugea până la mine”. Porcul se înscrie astfel în rândul animalelor din gospodărie care se individualizează. „Animalul domestic pare să fie animalul prin excelență, este prototipul, pe când animalul sălbatic este subspecia”, spune autorul cărții.

Astăzi, când „spațiul public este golit de animale”, când luăm toate produsele de la magazin, nu doar gustul nu mai este același, ci lipsesc și poveștile și partea de socializare.

Spre deosebire de celelalte animale din gospodărie, porcul „este singurul animal care este crescut în mod exclusiv pentru consumul alimentar. Importanța sa este dată nu de calitatea cărnii ci de faptul că ea asigură, prin conservare, stocul de rezerve de carne și grăsime al familiei pentru un an întreg” (Constantin Bărbulescu). Însă, până la apariția aparatelor frigorifice, păstrarea cărnii consta în ingeniozitatea gospodinelor care, pentru a păstra carnea, „o frigea cu unsoare și o pune în borcane și lua de acolo”, cum spune Maria Bordei, sau o puneau la afumat în podul casei. E adevărat că iarna și temperaturile permiteau mai mult păstrarea cărnii, mai greu era vara, când se tăia un vițel sau o oaie, pentru păstrarea cărnii fântâna fiind o metodă des folosită.

Parcă-i văd și acum pe părinții mei cum își alegeau purcelul pentru a avea un porc bun de sărbători. „Apăi porcul bun îi când îi gras... Țăranul așa zice că ăsta-i porcul bun pentru că el țâne și afumă slănina, untura, iarăși o topește și o pune și tot timpul nu mai cumpără ulei de la prăvălie”, spune Cornel Fodorean. La fel ca în cazul altor animale, porcul bun este mare, gras și cuminte, iar porcul rău nu se face. „Ș-apăi, Doamne, fii lăudat că n-am umblat rău: porc blând că mai zicea vecina «tu, io nu-i aud gura la porcul tău veac». Mânca, așa durmea ca omu când toamna e la soare. N-am avut probleme cu el, s-o făcut fain”, spune Lucreția Olusotean. Iar Maria Pop completează: „Soi bun de porc este porcul creț. Și alb. Țăla-i soi bun: carne macră și nu are țărime. Și este ăla ce-i cu nasul scurt”.

În trecut, așa cum vă spuneam, porcul era crescut de micuț, avându-se grijă de el, fiind, de multe ori, o responsabilitate și a copiilor să ducă mâncarea la porc. „Mama le-o opărea, le încălzea apa și le puneu făina... Dar de dat le dam tăți... Altădată le dam porumb boabe: «du-te,

dă la porci». Na, meream și le puneam grăunțe acolo în troacă să mănânce... Dacă nu meream io se ducea altul... Țăți lucrăm sub comanda mamei”, afirmă Cornel Man.

O întâmplare legată de omiterea sarcinii de a da de mâncare la porc o are Petre Drăgan: „Tata ne-a întrebat «da, dați la porci...» «N-ai dat la porc...» «Nu». «Păi, de ce n-ai dat... O rămas porcul nemâncat!» O luat lemnul și ne-o dat o bătaie bună să ținem minte să nu rămâie porcul nemâncat. «Tu cinat-ai?» «Cinat». «Na, și el o trăbuit să cizeze». Am luat bătaie și am ținut minte”.

Nu uităm niciodată momentele din copilărie în care era ziua tăiatului porcului, acele momente în care ne adunam cu toții și asistam la sacrificiul acestuia, unii cu ochii închiși, alții plângând. „Nu stam la înjunghiat că nu-mi plăcea. Și mă mâna mama cu lighianul să iau să facă sângerete. Și-apoi mama «du-te, du-te, nu te teme că nu ți-a face ție nimica». Da, nu-mi plăcea, tulai că așa-mi era milă de ei! Da n-am avut ce face că, dacă o zâs «Du-te, că doară cine să margă», apoi meream și țineam lighianul... Mă temeam, tăt

înapoi mă trăgeam”, își amintește Maria Borbei.

O să sar peste etapa înjunghierii și a tranșării cărnii, care se face în mai multe moduri, sau de către stăpânul casei ajutat de către vecini, sau de către măcelarul satului și o să ajungem la etapa în care carnea este deja pe masă, pregătită pentru preparate precum caltaboșul (în intestinele groase), pchișca mare (în stomac), pchișca mică (într-un capăt de maț gros), tobă (în vezica urinară) și cârnați în intestinele subțiri. Sunt prezentate rețetele satului pentru fiecare dintre aceste preparate și modul în care gospodinele puneau ingredientele în carne, astfel încât să iasă produse delicioase de care să se bucure cu toții de sărbători, acestea nefiind consumate imediat după tăierea porcului, fiind și perioada Postului dar, trebuind să stea și la afumat sau în saramură pentru a prinde gust.

Despre acest studiu, Nicolae Constantinescu afirmă în Observatorul cultural: „E o «poveste» reală și realistă, bine documentată, construită din «poveștile» oamenilor din sat, din observațiile directe de

teren ale cercetătorului, dublate de investigații în arhive și memorii, și susținută cu argumentele științifice ale etnologilor despre prezența animalului-porc în viața omului, a țaranului... un documentar «live», cu «martori» de vârste diferite... Intenția autorului este de a contura o etnologie și chiar o filozofie a creșterii, sacrificării, tranșării, preparării porcului... intenție pe deplin izbutită, prin autenticitatea vorbirii interlocutorilor și prin «verismul» imaginilor foto (chiar și poza de pe coperta întâi în care tânărul orășean, venit la târg, pozează ca la o probă foto pentru un film artistic!)”.

Bucătăria românească, unică în rândul rețetelor lumii, este din ce în ce mai săracă, pentru că nașterea unei noi sensibilități față de animale, dar și interdicțiile din ce în ce mai mari, precum și dispariția țaranilor, fac ca momentele ritualice precum cele legate de Ignat să dispară. Și, odată cu ele, o lume și o poveste a porcului așezată în basme ce vor deveni, pentru copiii noștri, dintr-un real al strămoșilor o prelungire doar în imaginar.

Cu un cuțit imens

Alexandru JURCAN

Sunt scriitor serios, credeți-mă, nu degeaba am fost invitat la acest festival al prozei din orașul d-voastră. Cineva era curios să știe detalii despre arta mea poetică. E simplu, nu e mare filozofie. Personal, cred că realitatea trebuie pieptănată, ordonată, zguduită, înainte de a deveni proză. Chiar urâțită, dacă adevați la estetica urâtului, nu-i așa? Să fie și să nu fie realitate – în același timp. Ați înțeles, nu? Iată, eu cumpăr o lumânare parfumată în vas de sticlă, s-o ofer cui-va. Mă grăbesc la acea aniversare. Zgomot asurzitor: am scăpat cadoul pe asfalt. Mă aplec: cioburi de sticlă, năclăite de lumânarea roșie. Cum pun în pagină întâmplarea? Cioburile proliferază, orașul devine paralizat, iar cei ce fac curățenie au mâinile pătate de sânge... poate voi descrie râuri de sânge, apoi ghețari roșii, plus apariția unor monștri fosforescenți. Musai să fie mesaje dureroase, palpabile, nu credeți? Cititorul are nevoie de curgerea succulentă de adrenalină. Nu e timp de descrieri poetice fără aluzii... contondente.

Ce greu mi-a venit cuvântul, că mie îmi place să mă exprim ca la carte. Trăim un secol crud, așadar ne inspirăm din orice canibalism posibil. Da... văd că mi-a mai formulat cineva o întrebare... Dacă se vând cărțile mele? Mă zbat, domnilor, ies noaptea la colț de stradă cu valiza plină de cărți, dar și cu un cuțit imens. Și contondent! Cine nu cumpără, hârșșșt! direct la gât, n-am timp de scuze. Doar așa vom putea implementa cultura. Cum? Dacă sunt sigur că se citește? Nu mai e problema mea. Cartea trebuie să încite, să insiste, să îndemne la lectură. Ori, după cum bine știți, eu scriu cu nerv, cu sânge. Scriu în tren, în avion, în pat, în pivniță, în baie, în peșteri. Scriu pe foi, pe șervețele, pe geamuri. Gata, prea multă vorbărie! Aștept cu nerăbdare masa festivă, că orice scriitor e dator să guste din plin bucatele gazdelor. Cum? Aud bine? Doar o cafea și sărățele? Că sunt vremuri de criză? Îmi pare rău că am acceptat invitația în orașul vostru cufurit. Mă f... în cafeaua voastră, incuților!

Familia tradițională și legile ei

Silvia BODEA SĂLĂJAN

Familia este, așa după cum spune o vorbă devenită folclor, „aceea care rămâne lângă tine când toată lumea pleacă”. Familia este un loc în care ne întoarcem mereu și găsim pace și împăcare. În lumea satului, familia însemna atât un dar, cât și un dat divin, deoarece Mântuitorul nostru a sfințit nunta dintre un bărbat și o femeie prin participarea la evenimentul din Cana Galileii, unde a făcut primul miracol, preschimbând apa în vin. Prezența Lui acolo înseamnă binecuvântarea familiei. Iată de ce în conștiința sătenilor, familia trebuie ținută unită până la capăt, „până când moartea îi va despărți” și păstrată, în ciuda greutăților și uneori a neînțelegerilor de care era încercată. Se spune că un țăran bătrân a fost întrebat cum a rezistat familia lui unită atâția ani, iar răspunsul a fost genial: „Am rezistat pentru că am fost crescuți în credința că dacă un lucru se strică, trebuie să-l reparăm, nu să-l schimbăm!”

În satul nostru tradițional, când apăreau situații limită, când cei doi soți nu se înțelegeau, interveneau părinții, nașii, preotul și rudele, pentru a pune pace și „a-i înțelepți”, deoarece familia era privită cu mult respect de comunitate, iar preotul repeta mereu lecția de la amvon pentru ca responsabilitatea privind familia să fie bine înțeleasă și respectată așa cum credința creștină cerea.

Din documentele rămase peste vreme, din unele opere literare, inspirate din realitatea vremii, opere în care este evocat satul tradițional, reiese implicarea părinților și a bisericii în momentele delicate și hotărâtoare din viața familiei și implicit a satului. Așa, bunăoară, momentul constituirii unei noi familii era tratat cu cea mai mare res-

ponsabilitate: mergeau părinții cu tinerii împreună la biserică, pentru ca părintele spiritual al satului să le dea consimțământul. Înainte de actul cununiei, tinerii aveau câteva întâlniri cu preotul satului, uneori separat, alteori împreună, unde li se dădeau lecții de conviețuire morală împreună și unde erau „testați” dacă sunt vrednici să-și întemeieze o familie. Totul era privit cu foarte mare seriozitate, deoarece comunitatea devenea cu atât mai puternică cu cât fiecare familie nou constituită devenea acea parte a ei: bine întemeiată, bine încheagată, trainică, trăind în normele morale ale bunilor creștini. Motivul pentru care se simțeau responsabili era că aveau conștiința că o familie creștină trebuie să trăiască în pace, liniște și armonie și în această atmosferă să-și crească și să-și educe pruncii.

Divorțurile erau inexistente. Se auzea doar că la oraș, sau cine știe pe unde, doi tineri căsătoriți au divorțat. Acest lucru era de mare mirare și considerat mare păcat. Trebuiau neapărat făcute Liturghii și ținute posturi pentru ca Dumnezeu să se îndure să dezlege, ceea ce „a legat în ceruri” prin cununie și ceea ce omul nu trebuie și nu are puterea să despartă. A nu ține seama de valoarea familiei era considerat a fi un păcat strigător la cer, iar cei care generau neînțelegerile nu prea mai aveau șansa să „vadă fața lui Dumnezeu”. Iată de ce era mereu reînnoită lecția în aproape fiecare predică de duminică sau de sărbători, iar această formă de ascultare, de educație în spiritul recunoașterii valorii familiei, se făcea pe tot parcursul vieții. „Sigur că oamenii nu trăiau ca în biserică”, spun cei trecuți prin viață, dar echilibrul familial se păstra între niște limite și prin intervențiile satului, în toată

complexitatea lui, familia încercată de ispite diferite își găsea echilibrul de care avea nevoie pentru a merge mai departe.

Adaptarea la viața de familie, de multe ori, se făcea greu, iar motivul ce năștea adesea supărări era intervenția, chiar dacă era cu intenții bune, a părinților, a soacrei, de cele mai multe ori („soacră, soacră, poamă acră/ de te-ai coace cât te-ai coace/ poamă dulce nu ti-i face”), ceea ce ducea la neînțelegeri soldate cu plecarea, părăsirea domiciliului de către soț sau soție.

„No, bine! Asta era numa de spăriet că doară nu să găta așe. Tată lume știe că s-or împăca iară, că o mai lăsa și unu și altu dintr-a lui, ș-a hi bine. Fata, care era dusă de noră în casa feciorului, era cea care merje la mă-sa. Apoi o lăsau vro zi ori două, ca să hiarbă fiecare, și să-și ieie la socoteală unde o fost greșit, apoi merjeu după ie, ca după o mireasă: bărbatu ei, cu socru uări cu neamurile. Câteodată mai da o mână de ajutor și popa și să învoieu până la urmă ș-o aduceu acasă pă noră”. Întotdeauna aceste intervenții se încheiau cu reîntregirea familiei, iar copiii, dacă cei doi aveau și copii, însemnau un motiv în plus ca familia să reziste deoarece abandonarea copiilor era un păcat ce nu putea fi iertat nici în cer nici printre oameni. Prin urmare, familia devenea un bun al satului, ce întărea neamul, întărea cetatea, era spațiul în care își trăia rând pe rând fiecare povestea. Consimțământul părinților constituia un act foarte important și purta numele de „contract de bună învoire”. Acesta era în exemplar unic și era păstrat la biserică. În el era trecută averea cu care cei doi tineri își începeau viața de cuplu.

continuare pe www.caietesilvane.ro

Daniile Daniei

Mircea DAROȘI

Exponent al liricii religioase, Ioan Petraș scrie o poezie sub semnul Cuvântului ziditor, în care frează fiorul căutării lui Dumnezeu. Preotul-poet timișorean ne invită la o lectură de taină liturgică pe seama celor opt volume de versuri tipărite până acum. Ele poartă titluri simbolice, înnobilate de frumusețea metaforei: *Perdeaua de lacrimi* (1998), *Bucuriile epifanice* (2000), *Ferestrele rănilor* (2003), *Vârsta cuvintelor* (2007), *Lăcrimarul înflorit* (2010), *Candelabrele cerului* (2012), *Lumina din mierea de salcâm* (2015), *Văz Dururile potirului alb*. Volumul *Daniile Daniei*, apărut la Editura Limes, Florești, 2019, este vocea îndurerată a preotului și poetului Ioan Petraș, care deplânge pierderea timpurie a fiicei sale: „Într-o lacrimă trăiesc,/ Danie-Litanie,/ ca-ntr-un sobor îngeresc/ Danie-Litanie/ Și prin plânsul meu tu ești/ Danie-Litanie,/ colț de Cer în care crești/ Danie-Litanie,/ grâu curat pentru prescură,/ Danie-Litanie/ mie cuminecătură,/ Danie-Litanie” (XII). Consultând *Dicționarul Limbii române*, aflăm că Litanie înseamnă: „Rugăciune liturgică în care invocațiile preotului sunt urmate de o scurtă formulă rostită de credincioși”. Așa cum spune Mircea Petean, prefațatorul cărții, Ioan Petraș „își înalță imnul pe trei trepte, tot atâtea coloane de susținere a unei liturghii cosmice de un melos copleșitor, care are ceva din aroma colindelor românești și solemnitatea coralei clasice”.

Poezia lui Ioan Petraș trebuie privită din perspectiva teologică

și literară. Formația sa intelectuală și vocația de artist al cuvântului îl îndreptătesc să facă o asemenea abordare. Fondul lingvistic de factură religioasă este pus într-o arhitectură literară cu pronunțate valori stilistice: prescură de gând, potir de lumină, lumina dintâi, faguri de Cer, polen de psalmi, lacrimă de taină, streășină de altar ș.a. Poezia lui este Lumină și cânt de vecernie, este rugăciune către Dumnezeu și adorație pentru Dania Ioana-Patricia, care devine simbol sacral: „Cine ești Tu/ **vrabie** a Veșniciei/ de lângă Adevărul ascuns/ în sâmburii Lacrimei mele?” sau „Adoarme o **mierlă**/ pe umerii Lacrimei mele/ i se văd numai/ zborurile/ și/ fulgii de Mir/ Ea nu mai are/ nici trup, nici pană, nici os/ Ea se hrănește din prescură/ de Psalmi”.

Prin structură și mesaj, prin idei și stil, prin conținut și forma desăvârșită a versificației, poemul dedicat celei plecate în Ceruri este un șir de căutări și întrebări fără margini: „Unde ești tu,/ Dania,/ Pământ de lumină,/ când prin crengile tale/ un Cer/ se-nlumină/ și-n care îngerii cer/ un alt/ Cer?”

Prima treaptă a volumului cuprinde 14 cânturi și începe prin conturarea spațiului etern în care Dania s-a mutat: „pe cel Munte Preasfânt... lângă funia de tors a Fecioarei/ lângă Pruncul cel fără de vină...” unde „Tu crești, Dania,/ tu crești/ pe undeva prin frunzișuri de maci/ și numai/ cu roua / LUMINII/ te-mbraci”.

Treapta a doua cuprinde 19 secvențe lirice, construite pe leitmoti-

vul „Danie-Litanie”, prin care invocă „holde de crini și de îngeri, munți de mir, văzduhuri de prescuri răscopate, soboare de orhidee, turme de stele: Tu din ele, Doamne,/ Daniei-Litaniei,/ rânduie-i o stea,/ unde o să stea/ Dania-Litania”.

Cu poezia *Dania Ioanei-Patricia* se încheie treapta a treia a acestui volum. Ea este partea cea mai sensibilă a liricii lui Ioan Petraș. Cuprins de dor, poetul își imaginează că Dania, „trimisă de Domnul” a plecat „la cules de stele/ undeva-ntr-o grădină/ cu brazde de ceară”. De aici și viziunea poetului asupra morții, „ca o pregustare a paradisiului, o neîntreruptă sărbătoare, ca o întindere nesfârșită de poteci pentru îngeri și fluturi, un ospăț al cuvântului inspirat” (M. Petean).

Poezia lui Ioan Petraș curge de Sus ca o lumină dalbă a mângâierii.

Alchimia versurilor

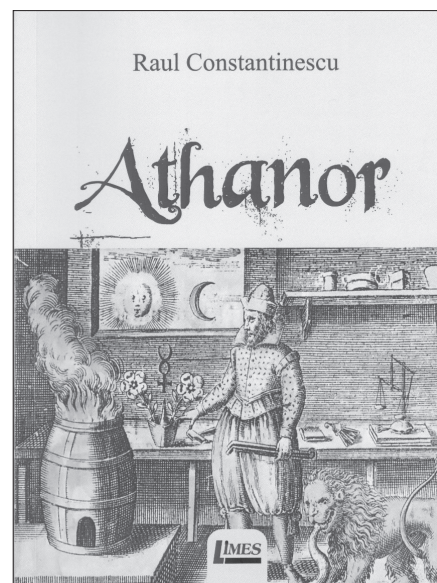
Gheorghe GLODEANU

După Gellu Naum, imaginea emblematică a cuptorului alchimic în care se cristalizează poezia este redescoperită și de Raul Constantinescu în volumul *Athanor*, publicat la Editura Limes în 2021. Apropierea poetului de științele oculte nu este întâmplătoare, ea putând fi sesizată și în câteva volume anterioare, precum *Heraltzii tăcerii* (2007) și *Spre Aleph* (2016). În fruntea cărții se găsește un motto de inspirație biblică, un elogiu suprem adus poeziei. Potrivit lui Raul Constantinescu, la început nu a fost cuvântul, ci poemul: „La început a fost iubirea întrupată-n poem/ și poemul era Dumnezeu/ și Dumnezeu era poemul/ și trăiau și se iubeau cu toții în poem/ se hrăneau toți din poem și erau cu toții Poem”. Acest motto semnificativ este urmat de poemul programatic intitulat *Athanor*. Înainte de toate, poetul simte nevoia să explice semnificațiile termenului. Drept consecință, într-o notă de subsol, el preia definiția cuvântului din *Dicționarul de mitologie generală* al lui Victor Kernbach. Potrivit acestuia, athanorul este cuptorul „în care alchimiștii pretindeau a realiza «regenerarea cosmosului» și a transforma metalele «leproase» în aur, precum și a obține «piatra filozofală». Athanorul medieval este un soi de furnal cu pereți rectangulari...” Pornind de aici, asemenea unui alchimist modern, Raul Constantinescu își imaginează actul creației ca un proces ezoteric exercitat asupra cuvintelor. Poetul descrie „al vieții melancolic cânt” la fel cum „în cuptorul athanor/ ard elementele în cor”. Sub imperiul focului sacru al creației, materiile primordiale (aurul, aerul, focul, pământul) se metamorfozează în cuvânt, un „Cuvânt de aur nemuri-

tor –/ izvor sacru atoatenăscător”.

Volumul reunește trei cicluri semnificative: *Calea Regală*, *Duhul focului* și *Dauritul drum*. Poemele din prima secțiune alcătuiesc tot atâtea trepte pe Calea Regală a poeziei. „Natura toată-i un mister nepătruns” – afirmă poetul în poemul intitulat *Stea polară*. El cultivă o poezie de inspirație romantică, în care natura preia dimensiuni cosmice și totul este încărcat de mister. Tabloul este amplificat de divină muzică a sferelor și de cetele de îngeri, aspirația la sacru facilitând înălțarea la cer.

Corabia fantomă prelucrează mitul Olandezului Zburător. De-a lungul timpului, vasele fantomă care rătăcesc labirintic pe mare au inspirat numeroși oameni de artă. Walter Scott, Edgar Allan Poe, Coleridge, Heinrich Heine, Richard Wagner reprezintă doar câteva din exemplele elocvente. Originea legendei se pierde în negura timpului. De regulă, apariția ei se leagă de o crimă, de un blestem sau de un pact încheiat cu diavolul. Pedepsa divină pentru neleguirile comise constă în rătăcirea la nesfârșit pe mare, fără posibilitatea de a putea acosta vreodată în spațiul securizant al unui port. Marinarii care au întâlnit în drumul lor asemenea corăbii ale morții povestesc groaza resimțită în fața tabloului halucinant. Poemul lui Raul Constantinescu păstrează coordonatele esențiale ale legendei. Imaginea zugrăvită este fantastică, terifiantă: „O,-ntre noapte și zi din miez de nouri,/ Deasupra de vise și vagi arătări,/ Miraj din pierdute-n umbre lumi de fum,/ Din marele vârtej sus pe tsunami/ Corabia fantomă-arar răsare/ Cu putrede catarge, zdrențe-n pânze,/ Matrozi din moarte treziți

de coșmaruri,/ Păianjeni, tunuri, balerci de vânători/ Sub capul de mort al piraților semn/ În scrâșnet de lanțuri tristă armadă!...” Poetul se dovedește un vizionar, un pictor talentat al coșmarului. Urâtul invadează lumea zugrăvită, o lume pe dos, în care valorile sunt răsturnate și unde, la fel ca în cunoscuta poveste, împăratul este gol.

Există câteva teme majore ce revin în lirica lui Raul Constantinescu. O asemenea temă obsedantă este cea a cuvântului. La fel ca în lirica lui Lucian Blaga, lumea este învăluită în mister, drumul poetului fiind luminat de forța magică a cuvântului primordial: „La început Cuvântul/ lumina pământul/ și văzut, și nevăzut,/ mister neprevăzut/ pe deasupra apelor,/ dorul nerostitelor –/ tainicul fără-nceput –/ harul nicipând priceput/ dat nouă tuturor,/ răsărit nestins prin nor,/ din naștere în moarte,/ sfânt întreg și parte –/ foc prim, în spirală,/ pe via cale regală/ întruna luminează/ lumile prin rază/ și-n dor nemărginit,/ se-mplinește înfinit” (*Nemărginitul dor*).

continuare pe www.caietesilvane.ro

Mândrie și preajudecată

Alice Valeria MICU

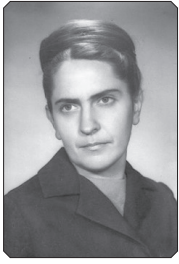
Atâtea secole de morală, de raționalism, de iluminism, de liberalism, conduși spre democratizare, după parcurgerea unor forme diverse de totalitarism, ne-am construit mecanisme de percepție și de racordare la coordonate prin intermediul unor lentile, ce evidențiau performanța, ineditul, expresivitatea, originalitatea. De multă vreme, dar treptat, cu infinită precauție, apoi brutal și fără loc de întors, ne-am trezit cu criteriile răsturnate. Nu mai contează dacă ești inspirat sau copiezi. Nu mai contează dacă ai muncit rupându-ți din carne sau ai smuls brutal și fără teamă de consecințe din rezultatul altuia. Acum contează cine ești, ce ești și de-a cui ești, din care tabără. Toate celelalte criterii au fost lăsate să moară încet, ignorate și fără nicio recompensă. N-au nici mormânt, nici ceremonial funerar. Pe fondul dispariției criteriilor, ca la orice priverghi, îmi vine în minte bancul cu femeia de la țară care era interesată de-a cui din Togo e călătorul din același compartiment de tren cu ea. Nu se mai dau stele galbene, nici calificative de origine sănătoasă, acum e important să vii din minoritatea potrivită, să te raliezi cu partidul cel mai versatil, să nu te recomande vocea și talentul, ci viciile, conturile și curbura coloanei vertebrale, nu neamul, ci neamurile, nu inteligența și morala, ci moravurile ușurate de povara conștiinței. Nici de-a cui ești nu e întotdeauna relevant, ci cât de mult ești dispus să renunți la tot balastul de educație cu care te-au încărcat nefericiții tăi părinți, bunici, profesori și alți grădinari ce-au încercat să obțină de la tine o roadă bună. Așa cum „somnul rațiunii naște monștri” (Goya), inconștiența pasivității a zămislit deja mai multe rânduri de loaze, cocoțate pe divanele țării. N-au educație, dar au titluri, n-au maniere, dar au conturi, n-au conștiință, dar s-au vârat în gașca șmecherilor. „Clientul nostru, stăpânul nostru” are acum conotații nuanțate. Clientul politic e gogomanul cu funcție, matracuca cu ifose, ticălosul care te calcă pe trecerea de pietoni, mârlanul care se folosește de îngroparea criteriilor, mizerabilul agramat care disprețuiește dreptatea, adevărul, păpușa de plastic fără morală. Conștiința lor nu depășește numărul metrilor pătrați de construcții deținute și contul bancar din care își hrănesc orgoliile vanitoase de prime generații încălțate. Bunicii lor, bravi purtători de opinci și suman își vor surpa mormintele de rușine și de risipirea în van a tinereții pe hectarele de patrie vândute alogenilor. Mă întreb, din pasivitatea personală: Ce-am făcut cu lumea asta? Ce-am făcut cu țara mea? România la bucată, un talcioc în care mai

există chilipiruri.

A fost 1 Decembrie și brusc și-au amintit cu toții că patriotismul mai poate aduna ceva capital electoral, că o fotografie lângă tricolor, cu o coroană de flori la monumentul unui erou necunoscut poate aduna admirația virtuală și efemeră a aplaudacilor de serviciu. 364 de zile pe an auzim, citim, vedem cum compatrioții, de o singură sărbătoare, se rușinează că fac parte din neamul acesta. Spun peste tot și scriu că românul e prost și leneș, că e lacom și fără imaginație, că e retrograd și pupător de moaște, medieval, cu suflet de iobag, lipsit de perspectivă, îngust, demodat, risipitor, fără umor, fără educație, limitat la resorturi de comună primitivă. O rostesc nazal, sentențios, ca și cum ei s-ar fi născut din spuma neantului, chiar dacă, celor mai mulți dintre ei încă le zărești balega între degetele picioarelor lătărețe, deformate de mulțimea secolelor în care strămoșii lor au purtat opinci. Dar au făcut-o cu demnitate, cu tricolorul purtat mândru în costum și în suflet. Au făcut-o concret, într-o transfuzie colectivă pentru acest pământ ce mustește încă de sângele lor. Voi, cei care batjocoriți repetat acest popor, răspundeți: Ce-ați făcut cu lumea asta? Ce-ați făcut cu țara mea?

Că tot ne plac manifestările virtuale, ce-ar fi dacă, în locul paradelor fățarnice am rosti o rugăciune pentru popor și țară, în locul segregării, am jertfi o îngenunchere înaintea Creatorului, în locul învrăjbirii, am exersa o îmbrățișare frățească, în locul chipurilor întunecate, un zâmbet prietenesc, în locul întunericii din sufletele orbite de sine, am face loc luminii pe care ți-o arată căutarea celuiilalt, iubirea necondiționată, altruistă? Așa ar arăta pentru mine Ziua Țării. Ea nu e doar de 1 Decembrie, ci la fiecare răsărit de soare. Așa precum copilul primește atenție, iubire, grijă nu numai de ziua nașterii sale, țara se iubește nu ocazional și cu multiplicare media, depunând coroane de flori în luminile televiziunilor. Nici maimuțărind o recunoștință ce nu se concretizează în acțiuni, fapte, inițiative. Nu într-o aliniere mimetică, nu în ritualurile redundante și golite de conținut emoțional real, de trăinicia rezultatelor, de verticalitatea unui patriotism asumat, exersat și demonstrat. Dacă nu îți aduci prinosul de efort concret, dacă nu faci să crească pâinea țării, din miezul căreia să se hrănească până la ultimul, degeaba vrei să stai în fruntea mesei. Știi că nu vrei să auzi, dar te întreb: Ce-ai făcut cu lumea asta? Ce-ai făcut cu țara mea?

continuare pe www.caietesilvane.ro

Întâlnirea cu frumosul și cuvântul ziditor

Octavia MICU CEACA

Cartea „vrăjitoarea ce a transformat lumea (...) este memoria gândirii umane.”

N.A. Morozov

M-am întâlnit cu revista „Mărturii maramureșene” la o sărbătoare a Poeziei, într-un mic sat din comuna Poiana Blenchii, județul Sălaj, numit Gostila, într-o frumoasă zi de sfârșit de august. Satul Gostila este așezat între dealuri ocrotitoare care „unduiază” spre vale, cum spune Ioan Alexandru, în „Domoale valuri (...)/ Ducând în slăvi cuvântul nefăcut”. Privindu-l, înțelegi de ce ne putem lumina la o sărbătoare a poetului Vasile Hatos, care îl numește „o lume după Paradis modelată” și trăiește poetic *Întâlniri cu Dumnezeu*. Într-un asemenea spațiu, fărăma de har dată fiecăruia, mai cu seamă pentru cei aleși, crește, înflorește și rodește înmiit, iar trecerea din profan în sacru devine la Vasile Hatos cântec armonios despre minunile Creației: „Pădurea este chipul/Sfântului Domn ceresc”.

În luminoasa și caldă sală a Căminului cultural al satului se află o mică expoziție de carte, cu volume ale poetului, ale altor creatori din zonă și ale distinselor personalități invitate din Cluj, Baia Mare, Zalău. Le-am mângâiat cu privirea și cu ochii sufletului iubitor de carte, de frumos. Mi-a atras atenția în mod deosebit o copertă care purta titlul *Mărturii maramureșene*. Am trăit bucuria de a primi în dar tocmai această carte, care de fapt este o revistă, de la întemeietorul ei, Radu Botiș, cel care a fost și maestru de ceremonii la întâlnirea amintită.

Cu această bucurie în suflet, am încercat să dezleg cât mai profund mesajul imaginilor care împodo-

beau coperta. Impresionează imaginea unui detaliu de ansamblu arhitectural, sculptură în lemn, tipic maramureșeană, cu mărețe simboluri împletite într-o dantelărie ce vorbește și cântă despre darurile unui neam străvechi. Un neam ce n-a venit de nicăieri ci s-a ridicat spre lumina celestă firesc, din pământul-mamă precum brazii și stejarii care i-au oferit material spre înveșnicirea gândului, dar și a lemnului. Privind o poartă maramureșeană, poți trăi frumusețea acestui pământ binecuvântat din care au răsărit oameni și păduri ce ridică ode cerului, Creatorului, amintindu-ne de versul eminescian: „Zei Daciei acolo locuiau-poartă solară”.

Mai este pe copertă imaginea unui manuscris străvechi trecut prin moara timpului, vorbind și acesta despre vechimea neamului iubitor al cuvântului scris. Poate ne amintește de manuscrisele de la Peri, cele mai vechi scrieri în limba română cum ne spune o informație despre Mănăstirea Peri: „de atunci a început Dumnezeu să vorbească în limba română cu neamul nostru”.

Că este vorba de români ne spune și tricolorul aflat sus, fluturând, o panglică tăiată povestind poate despre încercările vremurilor, dar bucățile se țin una de alta, cum s-a luptat neamul și țara pentru întregire, unitate și libertate.

Cele două imagini îmbrățișează aserțiunea: „Sus, în Maramureș, există un loc marcat drept centrul bătrânului continent” (Paul MacKendrick).

Poate am spus prea multe despre o copertă, dar cred că aceasta trebuie să grăiască despre cuprinsul cărții cât mai sugestiv, mai ales, când se marchează și sărbătoarea

Centenarul Uniunii Ziaristilor din România.

Scriu despre o revistă cu format de carte, *Mărturii maramureșene*, An III, Nr. 6-7, iunie, 2021, Revistă de cultură, tradiție și atitudine civică. Mi se pare firesc să te întreb: „De ce o revistă sub formă de carte?”. Cred că fondatorii, Andreia și Radu Botiș, s-au gândit că așa vor răspunde mai bine atribuțiilor asumate: cultură, tradiție, atitudine civică. Poate cartea-revistă se vrea o soră mai mare (fiind un cuvânt mai vechi) care să îndrume, să ocrotească, să facă cunoscute lumii cărți nou apărute sau cele ce acum se plămădesc. Totodată, cititorul de azi, mereu grăbit, obișnuit cu noile mijloace de informare, e mai ușor să poarte un volum mai mic, mai ușor de răsfoit. Răsfoind revista, găsești ceea ce te interesează și descoperi frumusețea citirii unei cărți percepute cu întreaga ființă. Te atrag trăirile și gândul întrupate în cuvânt, vezi înșiruirea literelor auzi cu urechea sufletului armoniile unor fraze, ale unor versuri, foșnetul paginii pe care o întorci, simți mi-

rosul proaspăt al tipăriturii.

Mărturii maramureșene este totuși o revistă, adică o publicație care cuprinde articole, studii, recenzii, note din domenii variate, are apariție periodică, după cum se definește la dicționar. Este firesc să apară trimestrial deoarece se ocupă de multe domenii ale culturii, ale frumosului artistic, ale educației, călătorește și dincolo de granițele județului și ale țării, potrivit ideii că România e peste tot unde se vorbește românește.

Într-o lume grăbită, puternic tehnizată, cu o bogăție informațională copleșitoare, revista se străduiește să răspundă comandamentelor vremii, intereselor cititorilor, ajutându-i să găsească informațiile necesare, orientându-i spre adevăratele valori, să aleagă binele de rău.

E de apreciat interesul pentru publicarea unor recenzii despre numerele anterioare ale revistei. Citind o astfel de recenzie poți găsi informațiile care te interesează dintr-un număr anterior. Pentru redactori e o cale de a cunoaște ecoul și valoarea muncii lor. Cu judecăți de valoare îmbrăcate într-un limbaj ales, luminat de un „Suflet de Ardeal”, cum se autodefinește, Gabriela Costescu, jurnalist, prezintă conținutul numărului anterior. Cu căldură vorbește despre articolele închinete lumii satului, tradițiilor păstrate „în lada de zestre din moși strămoși”.

Citind recenzia făcută de Gheorghe Pârja, îți dai seama de existența unor constanțe, a unui program respectat, pentru că „revista îmbină în mod fericit valorile locale cu cele naționale, dar și cu cele din străinătate”.

Remarcabil este faptul că românii ca Ștefan Străjeri (SUA) vind, parcă, să-și onoreze numele acolo, departe, străjuiește la păstrarea numelui neamului, cercetând documente și înveșnicește, prin forța cuvântului, chipuri de români participanți la istoria lumii în *Români în istoria Mexicului*. Aflăm despre George Bibescu, fiul

prințului Bibescu, cu studii militare înalte în Franța, despre căpitantul-doctor Ilarie Mitrea, român din Rășinari. Acesta a fost „istoric, antropolog, arheolog, etnograf, lingvist, naturalist, explorator și călător pe trei continente. S-a remarcat prin studiile sale, prin priceperea și dăruirea cu care a slujit ca medic. Impresionantă este povestea despre două românce implicate fulminant în Revoluția mexicană (1910-1920), Maria T. Ionescu și Elena Popescu, femei care s-au remarcat și în înalta societate pariziană a vremii. Materialul *Profil: Despre Mihaela CD* prezintă activitatea literară bogată, multitudinea proiectelor personale, referințe critice și poezii ale româncei care trăiește în Canada și căreia i s-au decernat de către *Word Literature Academy* și *Word Poets Association* diploma și trofeul pentru promovarea literaturii la nivel global. Scrie poezie însufletită de forța catharsisului, versurile ei, spune un critic literar, „îndulcesc inima cu bunătate, iubire și credință”. Românce știe realitățile din țară și deplânge urmările unor fapte reprobabile, amintindu-ne de Octavian Goga, în accente profetice: „Feriți-vă de-a pământului vijelie/ căci de-o veni, o să vă dea fiori”.

Articolele despre personalitățile marcante ale istoriei de ieri și de azi (Nicolae Iorga, Vasile Lucaci, Emanuil Gojdu, Florian C. Ulmeanu, generalul Gheorghe Ion Pop) răspund unei cerințe arzătoare pentru formarea unei atitudini civice, prezentarea unor modele pentru generațiile tinere fiind adevărate lecții pentru politicienii și truditarii de acum spre binele țării.

Problemele școlii, ale educației, acum atât de complexe, sunt prezentate în materiale de valoare pentru educatori. Andreia (Ghib) Botiș prezintă modalități, metode pentru stimularea gândirii critice la elevi, adevărată lucrare de cercetare pedagogică. Tot în această sferă sunt recomandate două cărți de mare interes pentru sprijinirea adolescenților în fața provocărilor

vieții: consumul de droguri, evaluarea anxietății și a stimei de sine.

Poezia, bogat prezentă, e atent aleasă. Teme vechi în haine noi: „De-ar fi să cânt de supărare/ Aș recita o rugă de tristețe” (Mihaela CD); „Iubire să fim și rugă și stea și câmp de floare”, „Cuvânt de dor îmi ești poezie (...)/ Tu-mi ești visul spre lumină” (Mihai Elpi); „Pătrunde-mi în suflet și fă-mă/ să-mi dăruiesc creația lumii întregi” (C. Remus Strugar). Pentru Ovidiu Purdea-Someș există o căruță cu doi cai: „Care duc apă/ La butoaiele unde se sfințește dragostea”, iar Gabriela Costescu evocă în accente solemne marea Sarmisegetuzei. Cornel Costea aduce o temă nouă, înstrăinarea satelor unde „cândva/ din fiecare fereastră/ zâmbeau discret/ trecătorilor/ neasemuite mușcate înflorite semne evidente ale vieții dinăuntru”, iar astăzi sunt „închise/ păzite/ de păianjenii care țes capcane/ propriilor tăceri”.

În taina tăcerii, Anca Preda ascultă *Evangelia din inima lui Dumnezeu*, iar Zaharia Bledea își cântă satul natal *Băița, colțul meu de rail*, adăugând un emoționant îndemn: „roagă roua să te lase să-i calci iarba în picioare”.

Proza e prezentă doar prin recenzia *Bărbat versus femeie*, de Daniel Luca, pentru volumul *Ambiguu* de Marius Iorga. Proza presupune mai mult spațiu, dar ar fi interesantă publicarea unor pagini grăitoare din cărțile nou apărute pentru cititorii care iubesc narațiunea.

O prezență deosebită, luminoasă, cu suflet deschis, Vasile Bele, iubitor al cărții, deosebit de activ, este specialistul în recenzii și cronici literare. Se bucură de apariția fiecărei cărți și ne dezvăluie minunea cuvântului *Mulțumesc*. Gelu Dragoș face o prezentare succintă, dar bogată în idei pentru orientarea cititorilor revistei *Mărturii maramureșene*, numărul din decembrie 2020, precum și o aleasă cronică literară a volumului de versuri *Lacunele luminii* scris de Mihai Elpi.

continuare pe www.caietesilvane.ro

Literatura pentru copii

Actualitatea versus nevoia de actualizare (2)

Teodor SĂRĂCUȚ-COMĂNESCU

Între existență și necesitate

Literatura pentru copii a fost și este privită, în primul rând, ca o componentă importantă a literaturii naționale, pentru faptul că ea cuprinde multitudinea de creații literare, respectând toate rigorile împlinirii marii literaturi, accesibile nivelului de înțelegere al copilului, universului său spiritual și afectiv. Creatorii de literatură pentru copii au fost preocupați, dar mai ales au fost nevoiți să aibă în prim plan, în permanență, orizontul de așteptare al copilului.

Dintr-o dorință permanentă și o motivație intrinsecă și extrinsecă de a menține, a păstra și a dezvolta contactul permanent cu producțiile literare consacrate, de a forma și de a dezvolta capacitatea talentelor, de a-i stimula plăcerea și gustul pentru lectură, trebuie să căutăm și să oferim copilului creații care să-i formeze și să-i dezvolte o percepție veridică despre lume și viață, cu scopul de a-l ajuta permanent să înțeleagă mesajul și frumusețea operelor literare, să găsească în lectură o motivație intelectuală, artistică, afectivă etc. Orice copil trebuie considerat ca o entitate cu trebuințe, necesități nebănuite, neexprimate adesea, care are nevoie de inițiere în *abc*-ul pătrunderii tainelor cărții, adesea nu fără capricii.

Literatura pentru copii nu trebuie să reprezinte numai o parte, adesea liniară, „un fragment” din literatura națională, ci trebuie să vizeze și o parte a literaturii universale, operele reprezentative din patrimoniul culturii omenirii, care satisfac cerințele „vârstei de aur”. În „plasma” literaturii pentru copii sunt integrate atribute esențiale ale dezvoltării umane într-o anumită ierarhie, care apelează la gândire, limbaj, emoții, sentimente, imaginație, interese, trebuințe etc. Atunci când punem în fața copilului o creație, criteriul esențial de selecție trebuie să-l reprezinte funcția artistică și originalitatea operei literare, îngemănate cu funcția psihosocială – accesibilitatea în funcție de vârsta și experiența de viață a acestuia.

Nu se poate face abstracție de dorința copilului de evadare într-o lume a cinstei și adevărului, mai ales, pentru faptul că literatura pentru copii nu impune neapărat un domeniu de specializare. Patrimoniul literaturii pentru copii se legitimează prin foarte multe opere de valoare, recunoscute unanim de către toate popoarele lumii, cu toate că au fost destul de multe „voci” care i-au negat **existența și necesitatea**, rolul ei etic și estetic în formarea tinerelor generații.

Primii care au deschis drumul spre intrarea literaturii pentru copii în „legalitate” și constituirii ei ca un domeniu de sine stătător, au fost psihologii și pedagogii, care au subliniat necesitatea aplecării asupra domeniului formării personalității copilului într-o societate complexă, iar recunoașterea acestui fapt a dus la o îmbogățire a fondului creativ, lărgindu-se, în primul rând, domeniul de investigație (cercetarea, spre exemplu, a *folclorului creat de copii*) și cel al mijloacelor de expresie printr-o mai acută penetrare în universul intim al copilăriei, simțit ca echivalent al *ludicului* și chiar al adolescenței.

Vreme de sute de ani, producția literară a poporului s-a păstrat și s-a îmbogățit prin viu grai, fapt ce a făcut ca aceste creații să stea și la baza literaturii scrise și implicit la dezvoltarea literaturii pentru copii, în special, a folclorului specific copiilor și, nemijlocit, al celui creat de copii.

Literatura cultă din România este legată și de marile evenimente de la 1848, 1859, 1877, simțindu-se un important avânt național, care a contribuit la dezvoltarea literaturii moderne și, odată cu ea, și cea destinată copiilor. Puțini știu că o contribuție semnificativă, de altfel, prima de acest gen, au avut-o doi dascăli exemplari: I.M. Răureanu și Grigore Pleșoianu (cf. *Cele dintâi cunoștințe pentru copii care încep a citi, Privighetoarea urmată de Teodora sau copilul pierdut*, f.l., f.a.), care au prelucrat și au publicat cărți cu mențiunea „pentru copii”, deschizând astfel drumul către literatura română specifică vârstei copilăriei. În perioada imediat următoare, patrimoniul literaturii pentru copii s-a îmbogățit destul de repede cu operele remarcabile ale lui Alecsandri, Creangă, Eminescu, Slavici, Caragiale, Coșbuc etc.

Cu toate că în deceniile doi-trei ale secolului XX, din cauza intereselor unor edituri, producțiile specifice acestei literaturi a scăzut, nesatisfăcând cerințele vremii, după al Doilea Război Mondial, între 1948 și 1969, s-au tipărit aproape 4000 de titluri, în cca. 96 de mii de exemplare, cu atenție deosebită spre clasicul literaturii române (de ex. Creangă a fost tipărit în vreo 140 ediții). În această perioadă s-a constatat o contribuție aparte față de literatura pentru copii, de la scriitorii consacrați până la cei peste 100 de debutanți, ajungându-se astfel la tiraje de până la 300 de mii de exemplare, fapt ce a dus la înființarea în 1969 a Editurii „Ion Creangă”, oarecum specializată în literatură pentru copii.

(continuare în p. 23)

La Bărăciuni*

(2005; 2011)

Traian PARVA SĂSĂRMAN

Pecu

– Tren cursă de persoane 5442 intră în stație la linia 3. Vine din direcția est și va pleca peste un minut spre...

– Care-i tromfu', mă Pecuț?

– Roșu, iștenu' lui, uitucule, ți-am mai spus o dată.

– Iar a întârziat o juma' de ceas. Bată-l puterea sovietică de gheză! Tot așa-i la casa asta.

– Scoate crăița, Pecule! Așa. Avem șase zeci și-am scăpat de cărți. Pecuț n-am ce-ți face. Ești slugă. Ia freacă filcării până se schimbă banii. Ce bine-i să fii șef. Mână mai departe dom' mecanic!

Așa îl știi pe Pecu. Nici urât, nici frumos, nici bătrân, nici tânăr, nici mic, nici înalt, chel și trist. Cheferist de lopată. Lucră de douăzeci de ani pe aceeași linie. Dej Călători – Triaj – Beclean pe Someș – Năsăud – Ilva Mică. Așază mereu pietrele între cele două linii paralele. Fusesse slugă pe vremuri. A ajuns cheferist cu permis de douăsprezece drumuri pe an. Gratuit. Nu le face. N-are unde merge și când îl întreabă vreunul de n-a fost în concediu surâde trist: „N-am timp.” Și face gestul numărării banilor.

În concediu și-n „libere” muncește la casă. Visul vieții lui. Are spre capătul satului o grădină mică, la drum. Și a început cu ani în urmă o casă.

E o vorbă: „Să nu te blesteme nimeni, numa' să-ți faci casă.” Câte nu trebuie omului la casă!... Acte, cărămizi, uși și ferestre, cuie, bani, țigla, scânduri. Poate o reuși. Are vreme. Mai are abonament plătit la stat. Îi place să răspundă cu mândrie controlorului „orden”. Adică el om cu răspundere. Dacă are orden. Nu? Mai are dreptul să se îmbete cu colegii o dată pe lună. La leafă. Și cu șefu'. Eventual. Da șefu' n-are niciodată timp. Că de aia e șef și nu boactăr. Păi, da, se pune de acord Pecu cu Pipa, admitând amândoi că „șefu'-i șef și-n șant'”.

Asta e politica. Între două ture de filcări mai leagă o vorbă. Despre unele, despre altele. Despre pâine, luntre ori bani. Uneori, americanii. Alteori, fotbalul. Câteodată slujba.

„– Apropo, zice un conductor șmecheros, măi flăcăi, voi știți bancul cu slujba?”

„– Nu prea”, se miră ceilalți, ce-o fi căutând slujba în bancuri și pentru o clipă se face liniște în compartiment.

Groșan, care-i slugă, amestecă tacticos cărțile.

„– Păi, să-l zic?” întreabă cam nesigur acela.

„– Păi, cântă-l, mă, odată, că suntem aproape de Triaj și mai avem puțin timp.”

„– Păi, întreabă cu o notă de superioritate în glas băncurosul, voi știți mă, ce neam de oameni sunt cei mai credincioși din lumea asta?”

Cheferiștii se miră, își pun întrebări, neștiind unde vrea să bată șmecherosul, apoi clatină negativ din cap.

„– Păi, românii, măi tovarăși.”

Ceilalți se miră, încă nepricepând poanta.

„– Mă, da voi știți de ce?”

Capetele pleșuve și puțin ninse neagă.

„– Păi, mă, nu merg românii dimineața la slujbă, nu ajună ei la amiază și n-aprind seara lumânări?!...”

Cheferiștii râd strașnic. Bun bancul. Adevărat că doar ei mai toți renunțaseră la coasă și la plug, lăsară dracului colectivul și căutară slujbe prin cele șantiere. Asta era epoca. Un impiecat mai școlit îi zicea chiar „iepoca”. Și apoi uleiul și zahărul, ba chiar și pita erau pe rație. Ca-n război, Doamne ferește! Deși pe toate gardurile și fabricile scria mare cu litere roșii: „Pace” ori „Dezarmare – pace” ori „Ceașescu – Pace”. Unii chiar văzuseră într-o dimineață pe gardul de beton din spatele gării Triaj, așa, mai la întuneric, un șmecher adevărat scrisese un „dă-ne”, clar cele două cuvinte așa ieșise: „Ceașescu, dă-ne pace!”. De fapt, ei nu-l văzură pe acela scriind, ci niște milițieni chinându-se să șteargă înscrisul. Dacă nu prea era lumină!... Și-apoi chiar că aveau dreptate cu lumânările, că, naiba mai știe de ce, seară de seară se lua curen-tu'... Și-apoi banii?

– Ai auzit, mă Bulă, că nu i se mai zice „salar?”

– Da cum mă?

– Retribuție. Așa a zis șefu'! Retribuție, mă Groșane. Pecu mai avea pe „inventar” (pe lângă inventar, ordin de servicii și salopetă) o nevastă. Grasă și arțăgoasă, care îi lua banii și-i lăsa o sută. Pentru băută cu monopol de leafă și pentru țigări. Îi plac Mărășeștii. Le mai zice cuie. Cuie de copârșău.

Și trei copii. Asta e viața lui. Dimineața, la 5, se trezește și grăbește luntrea să prindă trenul. Apoi muncește. Adică, la slujbă, așază pietre ori sârme de-a lungul șinelor. Uneori de-a latul. De la Dej la Ilva. Și invers. La 3 se spală și așteaptă cursa de 15,45 (aude el pe cei care nu-s cheferiști că zic trei patruș'cinci). Da' el știe că nu-i corect. La CFR se spune cinsprezece și patruzeci și cinci. Clar. Așa se zice. Așa zice și șefu'. Apoi așteaptă să plece acasă.

Pecu. A lui poreclă era una deosebită. Mai avea un sufler ales. Lucrând prin șantierele cheferului, în vremuri de cartele și raționalizări avea drept „să scoată pita”. Că doară el avea „orden și cartelă”. Pe-atunci pita se dădea la PEC. Cu trei ori cu cinci lei. După culoare. Și unii dintre săteni vorbeau cu el să le aducă pită. Aducea pâine de la un Pec din Triaj. Devenise un fel de Pec ambulant. Și astăzi Pec, mâine Pec, poimâine Pec. Și Pecu i-a rămas numele. Purta mai mereu o raniță, ori un fel de desagă cu care căra de la luntre și apoi în sat cinci-șase sau chiar zece pâini. Pentru Lodovica, Arșanica, Paraștiva, Rozalia, Marea ori Ana. Atâta putea, atâta făcea. Sufletul lui pendula undeva între pită și mănăstire. Nu umbla ca alții în sfârșărie, după câștig. Celor ce n-aveau și-i cereau, pe cât

putea căra le aducea pită.

Are și el un hobby. Cărțile unguerești. Știe șasezeci și șase, douăzeci și unu, dar tot parcă mai dragi i-s filcăii. Mai ales cel de ghindă. Da' nu prea are noroc cu el. Tromfu' lui e mereu roșu. Iștenu' lui. Roșu, mă Groșane.

Visează uneori să aibă bani. Și să joace. Și să câștige. Nu bani. Doamne ferește. Pecu și ai lui joacă de dragul jocului. Când pierde e trist, când câștigă parcă se bucură. Și gara Triaj. Se urcă în tren cu cărțile împărțite și jocul continuă și în somn și când mănâncă și când trece Someșu' cu luntrea. Cam atât. Știe când e coadă la rație, știe când nu se găsește pâine semi. Da' e bună și aia neagră. Știe la fel când întârzie trenurile. Că de-aia e cheferist. Știe să-l asculte pe șefu'. De el râdea cine avea nevoie. Mai ales navetiștii. Foștii mei colegi. Și Pecu nu se supăra. Bine. No, tare bine.

– Care-i tromfu', Pecule?

– Roșu, mă. Iștenu' lui. Tu știi că n-am noroc la roșu. Ți-am mai spus o dată. Roșu' mă.

– Scoate tuzu', Pecule! Scoate tot!

El mai are o lumină. De Sfântă Mărie la Mănăstire. La Nicula. Merge pe jos și vine pe jos. Se zice că după șapte drumuri ți se iartă un păcat. Cale de 42 km. Știu că îl iubește pe Dumnezeu. Și merge și cântă. Din toți cei care trec el n-are glas, dar cântă. Îi place o cântare anume: „Veniți la mine toții/ Veniți că mamă vă sunt eu/ Și Tatăl vostru Dumnezeu,/ Veniți la mine, veniți.” El nu l-a prea cunoscut pe tatăl lui. Fusese orfan și cântă. Mai zice câte unul: „Taci odată, mă Oaie, tu nu vezi că n-ai voce?” Răstit. Tace pentru un timp. E ca un copil prins asupra

unei fapte rușinoase. Aburcă desaga cu merinde în spate. Grumazul lui e aplecat și asudat. Văd în încrâncenarea lui un edecar. Uită dojana. Iar cântă.

Ce să facă săracu', dacă tromfu' lui e roșu? Am mai zis o dată. Asta e sărbătoarea lui.

A doua zi iar de la capăt:

Luntrea, șefu', pietrele-gara, controloru' – leafa, trenu' și tromfu'.

Roșu. Iștenu' lui. Roșu, mă Groșane.

Și înainte de Sfântă Mărie cu vreo două luni șefu' l-a scos la pensie.

L-a trimis acasă cu permis de 12 călătorii pe an. De-o avea timp? Și cu salopetă nouă și cu două mii pe lună.

Da' fără ordin.

Și s-a schimbat tromfu' în verde.

N-a apucat să mai meargă la Mănăstire la Nicula. Pe jos și cântând. Țin minte că își dorea să-i pună cu el o pereche de cărți unguerești. În copârșău. Da' noi. Că el nu prea avusese. Jucase toată viața cu cărțile altora. Dacă tromfu' era roșu. Iștenu' lui de roșu.

– „... și iartă și odihnește Doamne, în loc luminat, în loc cu verdeață, în loc de odihnă, de unde au fugit toată durerea, pe robul tău pe...”

Atunci am aflat că, de fapt, în acte îl chema Vasile.

Vasile Roșu. Iștenu' mamii ei de viață.

– Tren cursă de persoane pleacă în direcția triaj. „Vă rugăm să... și vă dorim că...”

*Fragment din volumul „Povestiri someșene” de Traian Parva Săsărman, Editura Carminis, Pitești, 2018.

Literatura pentru copii

(urmare din p. 21)

Este important să amintim, în acest sens, și apariția și activitatea *revistelor pentru copii*, care s-au menținut un număr mare de ani și care au contribuit nemijlocit la conturarea conceptului de literatură pentru copii. Și la nivel european existau preocupări numeroase în acest sens. Nu mai puțin Benedetto Croce, cunoscutul critic italian și ministru al învățământului, chiar dacă avea opinii controversate legate de capacitatea copiilor de a înțelege specificul literaturii ca artă, sau Anatole France, un rafinat explorator al universului ludic, în celebrele sale citate despre educație, în care își exprima încrederea în spiritul critic al copiilor (copilul are calități native).

Se știe că literatura antichității și Renașterea nu au intuit registrul afectiv al copilului, iar Clasicismul era rigid (regula celor trei unități); de-abia Romanticismul se vădește a fi mai deschis socialului, raportului bine – rău, acceptării fantasticului, miraculosului și evadării din cotidian.

În Franța, spre exemplu, nu se compuseseră literatură pentru copii până la Charles Perrault (1628-1703), recunoscut prin colecția de basme, ca apoi, după acest moment, să se aștearnă aproape 100 de ani de

tăcere, și aceasta poate pe motivul că nu luaseră în calcul teoriile și experimentele legate de psihologia copilului. Chiar și iluministul german J.W. Goethe mărturisește că pe timpul său nu existau biblioteci pentru copii și nici opere compuse special pentru aceștia.

Una dintre controversatele caracteristici ale literaturii pentru copii, în sensul desăvârșirii ei ca artă, este interferența dintre liric, epic și dramatic, ceea ce a dus la încălcarea canoanelor specifice marii literaturi, în favoarea desăvârșirii coordonatelor eticului și esteticului. De aceea, exegeții nu au reușit să impună specii literare asemenea marii literaturi, rămânând tributari aspectelor tematice. Valoarea unor asemenea opere constă în condiționarea reciprocă a funcțiilor emotivă, conativă, referențială și metalingvistică, neacordând un credit prioritar uneia sau alteia, ele fiind reperabile doar la „analiza în retortă”, cum ar spune George Călinescu, neexistând în stare pură.

Universul copilăriei integrează o varietate de teme, motive și conținuturi, însumând o zestre spirituală extrem de bogată, care-l va ajuta să înțeleagă mirificul lumii inconjurătoare în mijlocul căreia copilul își desfășoară activitatea.

Cuvântul momentului: aglomerație

Gheorghe MOGA

Zilnic primim știri și imagini despre evenimente publice ori private la care participă foarte mulți oameni; piețele, stadioanele, mallurile, sălile de sport, barurile devin, în ciuda restricțiilor, e drept, mereu ajustate, locuri supraaglomerate; singura aglomerație benefică și dorită este cea de la... centrele de vaccinare.

Cuvintelor care denumesc în limba noastră „o adunare numeroasă de oameni” (*îmbulzeală, înghesuială, buluceală, îngrămădeală*) li s-a adăugat, în timp, *aglomerație*, împrumutat din francezul *agglomération*. Așa cum substantivele românești amintite sunt derivate de la verbele *a îmbulzi, a înghesui...*, tot așa și *agglomération* este un derivat, cu sufixul *-ation* de la verbul *agglomérer*. Intrarea deplină în limba noastră a neologismului a presupus o adaptare fonetică (dicționarele mai vechi înregistrează și varianta *aglomerațiune*) și o frecvență din ce în ce mai sporită în vorbire, în publicistică și în creația literară. La sfârșitul secolului XIX și începutul secolului XX, termenul își făcuse intrarea în lexicul limbii noastre; el apare, bunăoară, în finalul unui pamflet („Casa de nebuni”) semnat de Anton Bacalbașa și într-o schiță a lui I.L. Caragiale intitulată „Repausul dominical” publicată în ziarul *Universul*, la 25 mai 1909. Mai apropiat de zilele noastre, cuvântul și-a găsit locul în versurile subtile ale Anei Blandiana care fac referire tot la un „eveniment” nedorit: „Ferestrele se dau de perete,/ Copiii uită de caiete,/ Crengile se apleacă peste gard,/ E o *aglomerație* ca pe bulevard,/ Mașinile sunt obligate să încetinească,/ I se aruncă ocheade/ În maniera pisicească,/ I se dau flori,/ Pâine cu sare,/ Câte-o scrisoare în plic/ Și toată lumea strigă/ Ar-pa-gic! (*O vedetă pe strada mea*). Faptul că *aglomerație* a adus și sensul de „așezare omenească” (vezi „*aglomerație urbană*”) a ajutat cuvântul în concurența cu seria de sinonime în care a intrat. Mai ales *îmbulzeală* era concurentul cel mai redutabil, pentru că trimitea la o metaforă pastorală „pe care au creat-o înaintașii noștri atunci când au vrut să spună că oamenii se înghesuiesc întocmai cum se adună în săculețe

bulzii de caș” (Tudor Vianu, *Cercetarea stilului în Studii de stilistică*, EDP, București, 1968, p. 47).

Vorbitorii de azi nu mai simt notele stilistice care însoțeau altădată verbul *a îmbulzi* și derivatele lui. Doar specialiștii domeniului mai pot face trimitere la nuanțele expresive care însoțeau nucleul comunicării. Unul dintre aceștia a fost Sextil Pușcariu. În ultimul capitol al *Limbii române* (1940), intitulat „Influențe culturale”, acesta se apleacă asupra împrumuturilor lexicale și, implicit, asupra neologismelor. Multe dintre nuanțările și formulările lui Sextil Pușcariu (reromanizarea limbii române, problema neologismului e de natură stilistică, împrumuturi de lux și necesare) sunt amintite deseori când se discută spinoasa și mereu actuala problemă a neologismelor. Convins că „îmbogățirea normală a limbii se face prin valorizarea elementelor vechi, printr-o necurmată înprospătare a celulelor din organismul viu al limbii”, Sextil Pușcariu îndeamnă la o cunoaștere mai temeinică a limbii „tradiționale”. Pentru a releva bogăția latentă a lexicului românesc, lingvistul recomandă câteva corespondențe populare pentru neologismele care cereau intrarea în limbă. Între altele, este sugerat *răsuflat* pentru *banal*, *deochiat* pentru *compromis* și *îmbulzeală* pentru *aglomerație*, cu următoarea motivare: „imaginea care stă la baza acestei figuri trădează marele aport pe care l-a adus limbii viața pastorală”. Numai că și la baza verbului francez *agglomérer* și a derivatelor acestuia stă tot o „figură”, o metaforă, fiindcă acesta își are originea în latinescul *glomus, -eris* care înseamnă „ghem”. Deci a *aglomera* însemna inițial „a face ghem” și, mai apoi, „a aduna grămadă”. Și cuvântul românesc *ghem* își are originea în lat. pop. *glemus (pentru *glomus*). Nu întâmplător DA, după ce dă definiția substantivului *ghem* „rotogol de ață, de tort sau sfoară depănată”, trimite la *mototol, bulz, cocoloș, bulgăr*. Două cuvinte cu origini și vârste diferite se întâlnesc și se concurează în continuare spre mulțumirea vorbitorilor care au de unde alege cuvântul potrivit.

Cornel Oros – 60 de ani de la nașterea poetului

Ioan Maria OROS

Cornel Oros s-a născut la 6 octombrie 1961, în satul Șeredeu, județul Sălaj. Între anii 1968-1976 a urmat cursurile primare și generale la școala din sat. Între anii 1976-1980 a urmat parțial cursurile Liceului Agricol din Șimleu Silvaniei, de unde, descoperindu-și talentul literar și anumite afinități pentru științele umaniste, se transferă la Liceul Teoretic „Simion Bărnuțiu” din aceeași localitate.

După absolvire, a lucrat ca dascăl suplinitor, funcționar la BJATM Sălaj și operator la Centrul de Calcul din Zalău, până la îmbolnăvirea lui în toamna anului 1989, când, în plină revoluție, începe lungul calvar al ședințelor de dializă la Cluj-Napoca, timp de 25 de ani – fiind considerat un adevărat supraviețuitor al bolii.

Primele poezii îi sunt publicate în „Mugurii Silvaniei”, revista Liceului Agricol din Șimleu Silvaniei, și în „Condeie Sălăjene”, revista Liceului Teoretic „Simion Bărnuțiu” din același oraș.

Devine membru al Cenaclului „Silvania” din Zalău. La fel, se știe că, alături de unii studenți sălăjeni (Cristian Contraș, Daniel Hoblea, Ioan-Viorel Bădică etc.) a frecventat Cenaclul Asociației Scriitorilor din Cluj, unde citește poezie. Iată o cronică a ședinței în care a citit Cornel Oros:

„Joi, 4 martie 1982, au citit în Cenaclul Asociației Scriitorilor din Cluj, Cornel Oros și Anton Jean Emanuel (poezie). Cornel Oros, membru al cenaclului «Silvania» din Zalău, a citit o poezie interesantă, ciclul său «Marină» bucurându-se de interpretări variate. Tânărul poet este ispitit de metafore și elemente inedite, moderne, privind miracolul mării, ca «mare mumă a civilizațiilor și mitologiilor». [...] Au luat cuvântul

Ion Bădică, Francisc Biro, Dorin Serghie, Rached Elias Daoud, Dumitru Țincă, Ioan Ștefan, Flavia Ionescu. Concluziile la discuții: Constantin Zărnescu.”

Mai târziu, frecventează în continuare, Cenaclul „Silvania” din Zalău, unde citește proză. Reproducem, mai jos, spre edificare, cronică de cenaclu semnată de către prof. Iuliu Suci: „O dezbateră «furtunoasă», având ca punct de pornire prozele lui Cornel Oros: «Călătorii pentru vedere» și «Domnule Borges, bunica mea nu v-a citit!» (27 martie 1984). Autorul, cunoscut mai mult ca poet, a prezentat patru secvențe de proză poemătică având rădăcini în universul copilăriei și adolescenței («Călătorii pentru vedere») și una cu valențe simbolice («Domnule Borges...!»). S-au emis opinii variate, care relevă talentul autorului, dar constată și imperfecțiunile operei. În rezumat, cele citite sunt: «imagini delicate» (Fl. Horvath), «călătorii sentimentale» (I. Moldovan), «meditații existențialiste prea didactice» (Em. Moldovan). Autorul «stăpânește o strategie a povestirii» (Em. Moldovan), dar utilizează «expresii comune» (C. Grad), «nu are încă un limbaj de prozator» (A. Velichi), iar «încărcătura lirică sufocă epicul» (E. Teglaș). Viitoarea ședință a cenaclului va avea loc în 10 aprilie (I.S.)”.

A fost publicat în antologii de cenaclu: „Pământ străbun românesc 2” (Zalău, 1977) și „Silvania. Antologie de versuri și proză” (Zalău, 1979). În urma sa au rămas numeroase manuscrise aflate în cercetarea noastră, printre care câteva volume proiectate de autor: „Tăcerea primului ospăț de timp” – versuri (1980), „Jurnal” etc.

Se stinge din viață la 8 februarie 2015, fiind înmormântat în cimitirul satului natal.

Călătorii pentru vedere*

Martie '84

Cornel OROS

Mă înspăimânta, în fiecare iarnă, primul vers dintr-un colind de Crăciun, „Ce vedere minunată!... Și nu puneam la socoteală credința, cât falsa bucurie ce sta ascunsă întrânsul. Căci iernile mă îmbătau cu gânduri crude, făcându-mă să uit de nepriceperea privirilor mele.

În cumpăna nopții de vară, tata mă ridica din dulceața așternutului și mă trezea cu vorbe tainice. Apoi mergeam în lungul ierburilor printre dealurile culcate ca niște bivoli uriași între văi. Sub lumina lunii, cărările păreau tărâmurii necunoscute. Scopul acestor călătorii, care pentru mine deveneau fantastice, era tămăduirea privirilor. Și n-am priceput decât mai târziu îndoienicele speranțe ale tatălui meu cu care porneam la drum. Căci mă simțeam dus de mirosul ierburilor și degetele mi se odihneau în căldura palmei lui. Noaptea ne învelea cu aripa unei cloști plină de îngăduință.

Mă întrebam atunci: dacă o să mă părească lumina, ce culoare o fi având singurătatea orbilor? Desigur, cea a obișnuinței. Dacă nu mai poți mirosi o floare, auzi un cântec, spune un cuvânt nu tot singurătate se cheamă? Așa că nu-ți rămâne decât să dorești ce nu vei avea niciodată. Și nu ca să te umpli de zădărnice, căci îți mai rămâne gândul.

Noaptea de vară ne ademeneau printr-un dor nestăvilat, tată și copil, la ușa singurătății, unde înălțam vederi stelelor, eu cele mai luminoase, el cele mai adânci... „Ce vedere minunată!”.

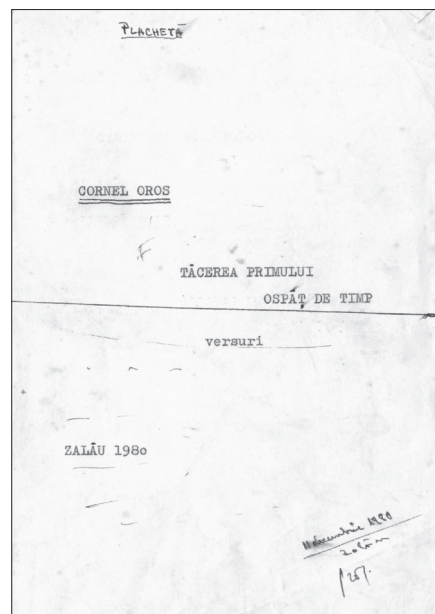
Am avut și eu odată revelația acestor mirifice cuvinte ale basmului nostru „A fost odată ca niciodată că de n-ar fi nu s-ar povesti”. Chiar dacă era într-un vis. Vis care mi-a interpretat într-un

fel devenirea.

Pe patul copilăriei mele se așezase fratele meu Nichita Stănescu (da, pentru că în vis făcea parte dintre copiii părinților mei), într-un oftat ușor, cu un caiet întors, dorind să scrie. Copil fiind îi adoram spatele. Mi se părea asemenea unui munte cald care-și ascunde zăpezile. În razele dimineții târzii mi-am dus genunchii la piept, imaginând visuri ce doream să mi se întâmple. Mă minunam de obrazul lui dulce și pentru prima oară fumul din țigara sa nu mi se păru străin în aerul casei. Colinda în mine atâta dragoste și bucurie de prunc încât n-am simțit cât de repede se înnoptase... În lumina lăptoasă a neonului, tata, fratele meu cel mai vârstnic, Ioan, și Nichita îmi hotărâu credința în destin. Rămăsesem copil ridicat în picioare pe căpătâiul patului și nu pricepeam de ce tata se grăbea să-mi tină lecția despre folosirea vieții. Arăta același, trudit mereu de tăceri, cu brațele răsturnate în pajiștea mesei, cuvânta rar, împiedicat parcă de gânduri, cu privirile înăuntru pe care le-am crezut întotdeauna depărtări de neajuns:

- În viață, dom'le, trebuie să produci, să lași după tine ceva. Pentru că, să știi, cărțile nu se termină niciodată. Nu mă tem io de asta (ca și cum ar fi simțit împotrivirea mea mută), da' cu fanteziile nu faci nimic! Așa să știi!...

Clipa de tăcere urmă înăbușitoare. Bănuiam de ce nu mi-am dorit nicicând somn în fânul șurei sau ieslele vitelor, unde el își dormise nopțile copilăriei și tinereții. Numai după căsătorie, bunicul s-a învoit să-i dea loc și pat în casa lor neîncăpătoare. Ioan anulă sentința tatălui, într-un fel pe care nu-l puteam pricepe:

- Trebuie să încerce. Numai să se țină de treabă... Și mă lăsasem cucerit de mândrie și seriozitate, adică ce, mai încape vorbă, că nu o să mă țin! Însă el știe, se întoarse zicându-mi: „Drumul nu-i așa cum îl privești tu de pe căpătâiul patului!”.

Eram în dreapta lui Nichita și așteptam cuvintele lui ca să le pot împlini mai târziu, ca de altfel fiecare dorință din partea lor, cu gândurile mele... Dar, vai! Fără puțință de bucurie, somnul s-a așternut ca o ghicitoare peste „A fost odată ca niciodată, că de n-ar fi nu s-ar povesti”.

După jocurile copilăriei și treburile adolescenței îmi petreceam mâinile sub șuvoiul apei pornit dintr-o cană răsturnată din bună-tatea cuiva din familie. Îmi frecam mâinile până la înălbire. Apoi alergam la ștergarul alb spânzurat într-un cui de ușa camerei. Cocoloșeam pânza aspră și cântam cântece impuse de sărbătoarea vârstei. Acest fel de simțire îmi dădea speranța că-mi spălasem și sufletul. Însă bucuria era trecătoare, căci vocea tații se dezlănțuia ironic:

- Frumoase rugăciuni ai! N-am ce zice!

Gestul lui mă întrista de fiecare dată și încercam să aflu motivul reproșului. Așa că îl studiam îndelung când se îndemna a lua masa. După spălare se îndrepta cu mâinile pământii și noduroase spre dosoi. Frământa zăpada lui, murmurând o rugăciune. Pentru mine devenise fascinant acest ritual, mai ales că mi se părea tainic murmurul neînțeles. Poate că de asta începusem să-l suspectez cât se gândește la rugăciune și cât la mâncare. Nerăbdarea m-a făcut să-l întreb într-o zi:

- De ce nu spui rugăciunea cu voce tare, dacă tot o ai pe buze?...

Mă privi cu îngăduință:

- Nu-i de ascultat... Și pâzna presărată cu pete de umezeală se lăsa spânzurată în cuiul ușii ca o speranță. Și dacă se îndemna spre puțină hrană ce și-o dorea, nu făcea altceva decât să-și continue gândul pentru copiii lui care prin el

trebuie să fie mai împliniți decât o rugăciune și mai adevărați decât o mâncare...

Poate că de aceea când îmi spăl mâinile mă străbate de fiecare dată, acest gând intuit. Altfel n-am cum înțelege de ce mi-e dor de zăpada unui dosoi, de o rugăciune, un gând...

În fața tablei nu reușeam să-mi închipui de ce negrul trebuie să fie noapte, în care să lași cuvinte în veșminte de alb. Poate pentru că lumina gândului străbătea, în acea dimineață, bucuria zorilor. Mi-atinsesem obrazul de lacrima ferestrei cum altădată de obrazul tău, în amintire. Rănile dulci ale nopții coborâseră în trup cu vitejia leneșă a somnului. Privirile plecașeră a întrebare:

- Unde aleargă departele? Spunea vocea gândului meu. Desigur, după mult mai departele, căci și-l dorește aproape...

Peste închipuire, vocea profesorului izbucni revoltător:

CIMITIRUL CEASURILOR

Trec dense ceasuri dense trec
secunde plătind crepuscul presomniant
tăcerea se aude în timpul muribund
destinele ceasurilor se frâng.

Iubito părul tău miroase-a visuri
a ceasuri nomade martire trecute
a ceasuri sterile stfcite și lente
inima-mi străbate pîcla de ceasuri
din jurul trupului tău.

M-au îngropat în strade de oglinzi
ca plînsul să nu ți-l aud de boncănitul
ceasurilor hodoroșite de țărîină
în gura stăbunilor părinți.

Dar la acest ospăț am să rechem
apusul ceasurilor vi trege
și ceasul albir și ceasul răbdare
și ceasul trecere și ceasul tăcere
să fie un ospăț detimp.

Si vezi tu acel cer cu stele
fiecare răsărit naște ceasuri
scilpinde și rîzînde la poale de poteci și temple
dar întunerecul plecînd rămîne-un cimitir
de ceasuri pulsînd în inerție
un cimitir de ceasuri stors de rîta

1977

- Cară-te la loc, neisprăvitule!
Pentru ultima oară îți spun: fle-
xiunea pronumelui de întărire la
singular este: însumi, însuși, însuși
(masculin); însămi, însăși, însăși
(feminin).

*Text apărut în „Condeie Sălăjene”, Li-
ceul de Filologie-Istorie „Simion Bărnuțiu”,
Șimleu Silvaniei, nr. 7.

Ochi

Deasupra noastră se adună ochi
nori de ochi, alai de ochi,
stafii de ochi respirând,
pornește o ploaie de ochi
înspre noi ca nîcîcînd
arzând de dureri,
însăimîntați
prea mult flămânzi de tihnă,
și râuri de ochi care curg
și gurile noastre sunt pline
ninge cu râpe, cascade, vâltori de ochi,
fântânile limpezi se-neacă în ochi.

(Silvania. Antologie de versuri și proză, Zalău, 1979)

Grota nimfelor

Femeia cu trup de tăcere și fără de umblat
trăia în fiecare piatră
și prin blesteme terfelesc înțelepciunea.
Ea, Ana zidurilor, ca o mireasă tristă de-un veșnic vis
chema bărbații singuri și-i despuia pe pietre
cu o dragoste nebună îi arunca în marea lor de gân-
duri.
ca să adore nimfe

dar, vai, bezmetici lăsau săruturi
ca niște răni pe pietre.

În lumina diamantelor nebune

Noaptea, meduzele ard în pântecul mării
ca lacrimi fulgerate de vis
smulse din gândurile naufragiaților în iluzii

săruți glezna femeii ascunsă în valuri
și ea îți pedepsește chipul cu tristețe
și-n ea se deschide o copcă plină de ochii bărbaților
arzând cum meduzele noaptea în pântecul mării
ca-ntr-o biserică albastră cu clopote ucise
și îngeri nătângi.

Melancolie IV

Amurgurile-ntorc vapoare de lacrimi la orizont
când vremea sosește să dormi ca un copil pe pietre
s-ascuți obosita dragoste a valurilor
cu fințele tăcerii.

Respiri aerul greu al mării și ți se pare
că petreci într-un mormânt deasupra cu cer
și împrejurul tău cade o zăpadă de vis
din palmile sparte ale lui Dumnezeu.

La răsăritul soarelui

Copiii pleacă
la răsăritul soarelui
prin tinerețe pleacă ei
în lumi obosite din ce în ce mai mult
și nu se mai întorc niciodată

Părinții așteaptă
îi așteaptă pe cei plecați
plecați și ei într-un timp al nevinovăției;
îndărătnic îi așteaptă,
deși, știu că nu se vor mai întoarce niciodată
nici ai lor, nici ai altora,
nici ei să-i poată căuta.

Pleacă copiii
la răsăritul soarelui
cu amintiri tănuite, care, într-o zi, vor răscoli sufletul.

Marină I

Bărbații pleacă la o bătălie nedreaptă
văzduhul le veghează trecutul neînsemnat
neliniștite păduri amintiri lunecă în zborul
pescărușilor
stând aproape de cer ca niște îngeri împovărați
cu imense meniri
peștii – ancore ale necuprinsului sub valuri
cuceresc adâncul mereu învins.

Bărbații pleacă la o bătălie nedreaptă
la picioarele lor liniștea mării
plânge despre întoarcere.

Prin sângele cuvintelor

Simt geamurile sfârtecate de tăcere -
prin sângele cuvintelor
o noapte nudă mușea -
doar privirea ta lucea
rostogolită peste pieptul meu
ca un blestem al aerului
pe care-l respir.

Ruga

îngenunchind caiși
în lutul dorului
frământat de undele
nașterii
înflorindu-mi în trup
ruga fierbinte de rouă
să mă alunge din viață
în sufletul acelor caiși
cu coaja de soare

am lăcrimat într-o cruce despicată
din care răsăreau
îngenunchindu-mi-se-n trup
semințe de liniște înrădăcinate
ca sufletele pietrelor.

Născută pentru a se naște

În zorii liniștii
stelele-și vor lepăda lumina
rămânând
ca îngerii înnegriți
de-atâta coborât în cimitir
să care suflete
lepădați și ei
de arcuirea privirilor
când liniștea lunii
mă va sfâșia până-n tăcerea
pietrelor
iar aripile se vor alunga
una pe alta
fără nașterea mea
În zorii liniștii
crucile vor fi răstignite
în mormintele
din inimă.

Dorința

Am venit la margine de haos
să te strig să te strig
îmbrăcat în straie de sete
ca să vii și să vii
numaidecât
lumină dulce doină lină
ochii mă dor singur mă simt
lunec în sensuri nepricepute
slăbește tăcerea cu care te strig
se-nvechește dorința cu care te chem
infinitalui îi cer liniște
pășind nesigur
singur.

Vara în cuvinte

Când e vară-n cuvinte
păstor de liniști las turma
cu clopote de suflete albastre
în iarba de clinchete
și-n ochii îngerilor ascult
cum în cerul cuvintelor
paște o turmă de nori.

Corina Onu

Activitatea politică a lui Iuliu Maniu

Marin POP

În toamna anului 1921 și începutul anului 1922

În toamna anului 1921, dorind să arate, probabil, forța Opoziției, care s-a retras din Parlament, cerând demisia guvernului Averescu, Iuliu Maniu și ceilalți colegi din conducerea Partidului Național Român (PNR) au luat hotărârea ca în a doua jumătate a lunii septembrie și începutul lunii octombrie să organizeze mari adunări populare în toate județele din Ardeal și Banat. În cadrul întrunirilor politice urma să se protesteze împotriva guvernului și să se ceară demisia lui¹.

Seria acestor adunări, organizate de comitetele județene ale PNR, trebuia să înceapă în data de 18 septembrie la Alba Iulia, oraș cu valoare de simbol pentru partid și pentru Iuliu Maniu. Ordinea celorlalte adunări preconizate era următoarea: Deva, Sibiu, Timișoara, Lugoj, Oravița, Turda, Cluj (2 octombrie), Oradea, Arad, Sighet, până în data de 10 octombrie 1921. Se mai anunțau adunări în județele Mureș, Solnoc-Dobâca, Bistrița, Târnava Mică, Târnava Mare și Brașov².

La adunarea de la Alba Iulia au participat mii de cetățeni, intelectuali, meseriași și țărani, care au cerut „înlăturarea fără amânare” a guvernului Averescu și dizolvarea Parlamentului. Președintele PNR, Iuliu Maniu, și delegații partidului au fost primiți cu entuziasm în piața din fața hotelului „Dacia” din Alba Iulia de către inginerul Stoica, care-l salută pe Iuliu Maniu, deputat al circumscripției electorale Alba Iulia. De asemenea, antreprenorul din acest oraș, Anghel Roșca, îl salută în numele meseriașilor și

al plugarilor din localitate.

Fruntașii PNR s-au grăbit să vadă lucrările la clădirea în care se preconiza a fi încoronat regele Ferdinand, iar inginerul Marcu promitea că lucrările vor fi gata în acea toamnă. După vizită, frunțașii partidului au luat masa de prânz la hotelul amintit, adunarea fiind preconizată a avea loc după-amiaza la ora 15.

La tribună au luat loc Iuliu Maniu, Al. Vaida-Voevod, Andrei Bârseanu, preotul Marcu, ing. Stoica și alții. Președinte al adunării a fost ales preotul canonic Marcu, ca vicepreședinte Ioan Pop, iar ca secretari Gheorghe Crișan și Horia Teculescu. Preotul Marcu era președintele organizației județene a PNR din Alba Iulia. El dă cuvântul președintelui partidului.

În discursul său, Iuliu Maniu subliniază faptul că nu a mai luat cuvântul în fața celor care participau la această adunare de la cea din 24 aprilie 1920, când a avut loc Congresul partidului. Face, apoi, o analiză a situației politice din țară, subliniind faptul că guvernul Averescu trebuia să-și dea demisia, iar Parlamentul dizolvat. Discursul a durat aproape două ore, după care a urmat la cuvânt frunțașul PNR și președinte al Astrei, Andrei Bârseanu, venerabilul profesor fiind primit la tribună cu aclamații. Ideea centrală a discursului său a fost aceeași. Au mai luat cuvântul Ștefan Cicio Pop, Ion Agârbiceanu și Mihai Popovici. La final, s-a adoptat o moțiune în care se cerea, în ton cu discursurile liderilor, demisia guvernului și dizolvarea Parlamentului³.

Seria marilor adunări ale PNR continuă în Banat. În data de 25 septembrie 1921 are loc adunarea de la Timișoara, în grădi-

Iuliu Dumitrie Maniu (1873-1953)

na fabricii de bere din oraș. Președintele PNR, Iuliu Maniu, face un aspru rechizitoriu al guvernului Averescu. În finalul discursului se declară pentru schimbarea guvernului și organizarea de alegeri libere.

În după-amiaza aceleași zile a avut loc o adunare populară și la Sânnicolaul Mare, iar pentru data de 27 septembrie era programată o mare adunare la Lugoj⁴.

În drum spre Sânnicolaul Mare, frunțașii PNR au fost întâmpinați, în fiecare sat, de coruri și steaguri. În comuna Peșac au fost primiți cu banderii de călăreți, steaguri și cor de către toți cei aproape 10.000 de locuitori.

La adunarea de la Sânnicolaul Mare au participat peste 20.000 de persoane. Au luat cuvântul Iuliu Maniu, Al. Vaida Voevod, Mihai Popovici, Vasile Goldiș, preotul Deciu, Aurel Dobrescu, frunțașii locali Negru și Fleșeru⁵.

La aceste adunări a participat „tot cea avut Banatul mai select”, depășind „toate piedicile puse de administrație”. Au fost prezenți avocați, medici, ingineri, preoți și chiar funcționari administrativi, în afară de prefecti și subprefecți. Ca număr de participanți la cele patru adunări din Banat se estima cifra de 35.000 de persoane⁶.

O altă mare adunare a PNR a avut loc, în data de 2 octombrie, la Cluj, capitala politică a Ardealului, care a însemnat o „frumoasă încoronare” a adunărilor de dinainte⁷.

În cadrul întrunirilor politice, Iuliu Maniu și ceilalți lideri ai PNR cereau „intrarea în legalitate, începerea unei vieți de stat într-adevăr constituționale, nevoia unei unificări, care să aibă la bază nu ordonanțe ministeriale și decrete legi, ci o nouă Constituție potrivită stărilor de fapt și legi unitare pentru întregul Regat, votate de un Parlament liber ales, în frunte cu un guvern, care să fie expresiunea acestui parlament, aplicarea sancțiunilor juridice pentru apărarea moralității publice, crearea unui corp de slujbași ai statului inamovibili, scoși pentru totdeauna de sub influența luptelor politice sunt tot atâtea principii care trebuiesc puse (...) la bazele vieții de stat ale României Mari”. Se reproșa guvernului că încearcă să instituie un „balcanism samavolnic”. PNR lupta contra acestei intenții și dorea adoptarea modelelor occidentale de organizare și muncă, nu a celor balcanice⁸.

Adunarea de la Cluj a avut loc în sala mare a Redutei și la ea au participat toată intelectualitatea Clujului, delegați din județ, țărani din satele învecinate și delegați ai Comitetului Central al PNR. Întrunirea a început la orele 11:30 și a fost deschisă de Simion Tămașiu. Între timp, intrase în sală președintele PNR, Iuliu Maniu, aplaudat și ovaționat de mulțimea prezentă. În discursul său, președintele PNR face un istoric al partidului, amintind de înfăptuirea mărețului ideal al tuturor românilor în anul 1918.

Dar, liderii PNR erau îngrijorați pentru că nu se dorea ca țara „să piardă ceea ce a câștigat cu prețul imenselor jertfe făcute”. Vinovat, în concepția lui, era guvernul Averescu, „cari, prin faptele lor încâlcesc armonia socială ignorând și nerespectând legile”. Spune că alegerile se fac prin abuz și fraudă, nesocotind voința poporului, dând exemplul alegerilor parlamentare parțiale de la Oravița. Vorbește, apoi, de „marile idei conducătoare” ale PNR și de guvernarea Vaida. Guvernul Averescu nu mai avea încrederea țării, în special după „afacerea Reșița” și trebuia să plece. Vorbește despre „marea operă din trecut și rolul viitor” al PNR, de faptul că deși unii spuneau că opera lui s-a încheiat, acest lucru nu era adevărat: „Aceste săgeți veninoase nu ne slăbesc: noi suntem obișnuiți și cu opoziție și cu lupta, care ne-a oțelit în trecut”. Crede că întreg Ardealul și Banatul era cu PNR și cerea sprijinul celor prezenți în acest sens⁹.

În cadrul acestor adunări, organizate în toată Transilvania, în special în zilele de duminică, s-a aprobat activitatea parlamentarelor PNR și retragerea lor din Parlament. De asemenea, se cerea înlocuirea guvernului Averescu cu un guvern de concentrare națională și organizarea de alegeri libere.

În ceea ce privește relațiile dintre partide în această perioadă, se poate spune că după retragerea Opoziției din Parlament și dezmembrarea Federației asistăm la o nouă regrupare a forțelor politice. În aceste condiții, datorită și voinței regelui Ferdinand¹⁰, PNR încearcă o apropiere de liberali, în vederea unei viitoare colaborări la guvernare.

Atitudinea PNR față de PNL a fost una de apropiere, în toată perioada guvernului Averescu. În vara anului 1920, se prefigura o eventuală înțelegere între liderul liberal Ion I.C. Brătianu și liderii PNR, după cum reiese dintr-o scrisoare datată 19 iunie 1920, semnată de I. Manolescu și adresată către

un necunoscut. Acesta consemnează faptul că fruntașii PNR, Al. Vaida-Voevod și Mihai Popovici ar fi venit la I.I.C. Brătianu pentru a-i propune o înțelegere între Federație, din care făcea parte PNR, și liberali, în scopul unei acțiuni comune în Parlament, împotriva guvernului Averescu. Iată și răspunsul lui Brătianu surprins în această scrisoare: „Patronul le-a răspuns că nu poate fi vorba de colaborare câtă vreme ardelenii vor merge mână în mână cu Lupu și țărăniștii care au atât de mari afinități cu Cocea, amicul bolșevicilor, că Partidul Liberal are intenția să se organizeze acum și în Ardeal și că deci nu va putea la București să ducă lupta comună cu Partidul Național Ardelean, iar peste munți să-l combată. Vaida a spus să nu-i ceară ca primă condițiune fuziunea, după cum a făcut Averescu. Brătianu a răspuns că guvernul Averescu nu va cădea prin luptă parlamentară, ci prin greșelile ce va comite, de aceea el crede că colaborarea cu ardelenii ar fi mai rodnică la guvernarea țării către care se pregătește Partidul Liberal”¹¹.

Liberalii se pregăteau de guvernare, dar și de extinderea organizațiilor în Transilvania și Banat, unde monopolul politic îl deținea PNR. Prima organizație liberală înființată în Transilvania a fost cea din județul Sătmar, cu ajutorul fruntașului Teofil Dragoș. Astfel, pe data de 9 noiembrie 1920, la Baia Mare, se înființa, în mod oficial, organizația, urmând să fie înființate filiale locale în fiecare comună din acest județ¹².

Informațiile venite pe filiera organelor de siguranță din Transilvania, înaintate guvernului Averescu, anunțau aceleași acțiuni și în județele Mureș, Turda, Trei Scune etc.¹³.

Referitor la orientarea spre Partidul Național Liberal a unor fruntași politici din Transilvania și Banat, unii dintre ei foști membri activi ai PNR, ziarul averescan „Îndreptarea” scria că s-a folosit ca și momeală băncile și consiliile de

administrație ale acestora¹⁴, care, după cum se știe, erau în mâinile liberalilor. În plus, liberalii transferaseră, după cum spunea și Constantin Argetoianu, în memoriile sale, doar provizoriu puterea averscanilor.

În momentul începerii negocierilor, liberalii aveau deja înființate mai multe organizații în Transilvania și Banat. Aceste tratative inițiate, din partea PNR, de către Ștefan C. Pop, Mihai Popovici, Al. Lapedatu și Sever Dan¹⁵ s-au desfășurat anevoios, mulți dintre fruntașii PNR, ca Voicu Nițescu, V. Braniște sau I. Agârbiceanu fiind împotriva lor, amenințând chiar cu sciziunea¹⁶.

Tratatul au fost precedate de o declarație a fostului ministru de Externe liberal, Emanoil Porumbaru, publicată în ziarul „Patria”, în care sublinia faptul că PNR este Transilvania și că „a fost și este o forță care trebuie conservată”. Ele s-au desfășurat pe parcursul a mai multor etape: martie-iunie 1921, septembrie 1921 – ianuarie 1922 și o ultimă încercare, după venirea liberalilor la putere¹⁷.

În toamna anului 1921, noua încercare a liberalilor, influențată și de Regele Ferdinand, de a se apropia de partidele noilor provincii unite, în special de PNR, a îmbrăcat formula unei coaliții a „partidelor unirii”¹⁸. Soluția unui guvern cu o prezență masivă a ardelenilor era utilă atât pentru Rege, cât și pentru Ion I.C. Brătianu. După mai multe contacte cu Iuliu Maniu, în toamna anului 1921, se trece la negocieri directe. În timpul acestor discuții, Iuliu Maniu a cerut crearea unui minister al Transilvaniei, care să fie condus de către un lider al PNR și să-și dea avizul asupra tuturor problemelor privind această provincie și dizolvarea organizațiilor liberale nou înființate în Transilvania. Prima condiție a fost acceptată de Brătianu, dar nu și cea de a doua. S-a convenit, apoi, ca desemnarea demnitarilor în Transilvania și Banat să se facă pe baza unui acord între cele două

partide, în care să se țină seama de o anumită proporționalitate. A fost elaborat chiar și proiectul unui program de guvernare. Însă, se pare că, după două luni de discuții, tratativele s-au împotmolit atunci când a venit rândul definitivării listelor posibililor parlamentari¹⁹.

După opinia lui Pamfil Șeicaru, refuzul lui I.I.C. Brătianu de a oferi două locuri în plus de senatori pentru PNR a fost „una din greșelile lui Ionel Brătianu, greșeală a cărei consecință a viciat așa de grav normala funcționare a regimului constituțional”²⁰. Tot Pamfil Șeicaru sublinia că eșecul acestei colaborări a avut la bază, în primul rând, relația dintre cei doi lideri, I.I.C. Brătianu și Iuliu Maniu, în cadrul unui posibil partid fuzionat: „Fuziunea ar fi pus lui Iuliu Maniu o problemă personală și anume: situația pe care ar avea-o el în cadrul noului partid. Putea să conteste lui Ionel Brătianu dreptul de a fi șeful partidului fuzionat? Putea să se resemneze de a avea situația de prim secund, chiar investit cu puteri în tot ce privea organizarea partidului în județele transilvane? Sub aparența de totală modestie, Iuliu Maniu ascundea, cu mare grijă, un imens orgoliu; iată de ce fuziunea a fost de la început condamnată”²¹.

Acest moment istoric important este considerat și de către Constantin Xeni ca unul determinant pentru tot ceea ce s-a petrecut în viața politică a țării în perioada interbelică. A fost, spune el, „ca un fir roșu, mobilul ascuns pornit din acea ciocnire inițială, care pe drept sau pe nedrept, săpase între cei nou veniți și cei vechi, dacă nu o prăpastie, dar desigur groapa unei vrășmășii greu de trecut”²².

În aceste condiții, Iuliu Maniu a întrerupt tratativele. Într-un comunicat oficial al PNR se arată că nu s-a putut obține un acord de colaborare cu PNL, în vederea formării unui nou guvern. În schimb, se mai spune în comunicat, s-a putut stabili un acord cu Partidul Naționalist Democrat, cu Partidul Unirii din Bucovina și cu Partidul

Ion I.C. Brătianu (1864-1927)

Țărănesc din Basarabia.

Iuliu Maniu a fost însărcinat, în baza hotărârilor Comitetului Executiv al PNR, să continue tratativele cu partidele Unirii, în vederea alcătuirii unei coaliții. Deși știa că tratativele cu liberalii „va da prilej altora să ne acuze că ne-am părăsit programul”, conducerea PNR, conștientă „de marea răspundere ce o avea înaintea țării, și convingși de adevărul proferat de noi că numai o coaliție de partide poate guverna cu rezultate satisfăcătoare țara aceasta”, a intrat în tratative cu liberalii și s-a dorit ajungerea la un acord politic cu aceștia. Motivul întreruperii tratativilor, în opinia conducerii PNR, era următorul: „Partidul național n-a putut conveni ca partidul liberal de dincolo de munți să i se acorde o influență politică care ar fi trecut limitele reale ale legăturilor pe care partidul liberal le-a inițiat în Ardeal și Banat”. Liberalii ar fi impus „condițiunile de colaborare a forțelor politice din Ardeal, ca și când organizațiile liberale de aici ar avea aceeași importanță și aceeași influență politică”, ceea ce PNR nu a acceptat. Alegerile libere, sub un guvern neutru, se spune în comunicat, vor demonstra faptul că „e o ficțiune toată organizația liberală de la noi”, adică din Ardeal și Banat²³.

Comitetul Executiv al PNR s-a întrunit la Cluj, în data de 27 no-

ieembrie 1921. La finalul acestei întruniri s-a dat publicității un comunicat referitor la poziția partidului față de redeschiderea lucrărilor Parlamentului: „Comitetul executiv și clubul parlamentar al partidului național român, nu a găsit necesar să pună din nou în discuție hotărârea de a se abține de la ședințele parlamentului, deoarece motivele care au determinat aceea hotărâre nu au dispărut, dimpotrivă au sporit. Guvernul și majoritățile continuă a rămânea în afară de legi și a duce țara la ruină materială și morală, printr-o politică nefastă și volnică”²⁴.

Rezolvarea crizei politice era văzută de către Iuliu Maniu și PNR în două variante: „a forma un guvern care să prezideze alegerile libere și a opri formarea unui guvern dintr-un singur partid”²⁵.

În aceste condiții de criză, în data de 13 decembrie 1921, guvernul a convocat, pentru ora 13, la sala Senatului, o consfătuire a majorității parlamentare. La consfătuire au luat parte aproape toți parlamentarii averescani și toți miniștrii. Consfătuirea a fost prezidată de generalul Coandă, care a dat cuvântul lui Al. Averescu, care anunță demisia a doi miniștri (Take Ionescu și M. Antonescu). În acest discurs, se afirmă în ziarul „Patria”, generalul Averescu și-a recunoscut greșelile și incapacitatea guvernului de a conduce țara. Al. Averescu își anunță demisia din fruntea guvernului și afirmă că îl va propune regelui ca și succesori pe generalul Coandă, care mulțumește pentru cinstea ce i se acordă. Președintele Camerei, Duiliu Zamfirescu îi propune lui Al. Averescu funcția lui, iar Petru Groza, în numele ardelenilor din majoritate îl asigură de „sentimente de încredere”. Al. Averescu anunță că își va înainta demisia în plenul Parlamentului a cărui ședință începea la ora 15.

Imediat după demisia lui Al. Averescu, Take Ionescu a fost chemat la Palat și a fost însărcinat cu formarea noului guvern. El a cerut

un termen de trei zile pentru a forma cabinetul. Nicolae Titulescu demisionând din guvern a fost numit ministru la Londra²⁶.

Într-un interviu acordat ziarului „Adevărul”, Iuliu Maniu afirma că singura soluție de rezolvare a crizei politice era aducerea la putere a unui guvern neutru, care să organizeze noi alegeri. Întrebat fiind cum privește demisia guvernului Averescu, Maniu răspunde că era „ca un lucru necesar, care trebuia să se întâmple”. Despre Take Ionescu, el spune că era bine văzut în Ardeal, datorită contribuției sale la desăvârșirea statului național unitar român. De asemenea, Iuliu Maniu subliniază faptul că Comitetul Executiv al PNR și parlamentarii acestui partid urmau să ia o decizie referitoare la sprijinul pe care îl va acorda guvernului condus de Take Ionescu²⁷.

Într-un alt interviu acordat ziarului „Lupta”, preluat de „Patria”, Iuliu Maniu sublinia motivele pentru care PNR nu va susține guvernul Take Ionescu, cerând un guvern neutru. El a respins oferta de colaborare a noului prim-ministru, considerând că țara suferea nu de o criză de guvern, ci de una a întregului sistem politic. Afirmă, apoi, că în luarea acestei decizii s-au avut în vedere două aspecte: acela că majoritățile parlamentare erau împotriva lui Take Ionescu, respectiv că prim-ministrul nu a venit cu o declarație hotărâtă că va dizolva Parlamentul și va organiza noi alegeri, pentru a putea guverna²⁸.

Parlamentul a fost prorogat pe o perioadă de o lună de zile, iar ziarul „Patria” anunța, în coloanele sale, că în seara de 20 decembrie, noul prim-ministru a avut o lungă întrevedere cu Iuliu Maniu²⁹.

Anul 1922 începea pentru PNR cu o vizită pe care organizația județeană din Cluj o făcea la președintele partidului, Iuliu Maniu. Fruntașii PNR din Cluj s-au întrunit în localul ziarului „Patria”, de unde au plecat la locuința pe care Iuliu Maniu o avea în Cluj. Fostul prefect național român, Simion

Tămașiu, președintele organizației județene, a luat cuvântul arătând că partidul, în anul 1921, sub conducerea lui Iuliu Maniu, „a trecut cu deplină izbândă prin criza pe care au crezut că o pot provoca acei frați cari au frânt solidaritatea partidului”. După acest discurs, a urmat răspunsul lui Iuliu Maniu, care „a trecut peste cadrele unei vorbiri de mulțumită ocazională și a arătat într-o concentrată expunere, principiile călăuzitoare” ale PNR³⁰.

Din punct de vedere politic, anul 1922 debuta cu o luptă acerbă între partidele politice pentru succesiunea la guvernare. Partidele și-au dezvăluit strategia și tactica lor de luptă și potențele. Guvernul condus de Take Ionescu era privit ca unul cu caracter provizoriu, soarta lui atârând de votul Parlamentului din 17 ianuarie 1922. În preajma acestui eveniment, viața politică s-a precipitat, partidele politice vehiculând o gamă variată de soluții. PNR stăruia pentru un guvern de coaliție³¹.

În acest context de criză politică are loc, în data de 17 ianuarie, deschiderea lucrărilor Parlamentului. Fruntașul Partidului Poporului, Octavian Goga, a prezentat o moțiune de cenzură, care a fost primită de către Parlament.

După demisia lui Take Ionescu, regele Ferdinand I-a însărcinat cu formarea guvernului pe I.I.C. Brătianu, în seara zilei de 18 ianuarie 1922, ora 19. C. Argetoianu notează, referitor la acest eveniment, că regele Ferdinand, „veleitarul și-a pus însă toate scrupulele în sertar, a chemat pe Ionel Brătianu și l-a însărcinat cu formarea noului Minister, dându-i bineînțeles și aprobarea pentru dizolvarea Parlamentului”³².

Guvernul Brătianu s-a constituit la data de 19 ianuarie 1922, iar în data de 23 ianuarie s-a publicat decretul regal pentru dizolvarea Parlamentului și organizarea de alegeri pentru Adunarea națională Constituantă, la începutul lunii martie 1922³³.

După nominalizarea sa în func-

ția de prim-ministru, I.I.C. Brătianu l-a vizitat, a doua zi dimineața (19 ianuarie), pe Iuliu Maniu și a oferit PNR ca din patru portofolii (culte, lucrări publice, al justiției și al comunicației) să-și aleagă două, plus ministerul Transilvaniei, fără portofoliu, cerând, în schimb, pentru PNL 1/3 mandate și 1/3 funcții administrative în Transilvania și Banat. El motiva această ofertă redusă față de cea din toamnă, cu „împrejurările schimbate” și cerea răspunsul până cel târziu la ora 12, adăugând că acesta era ultimul său cuvânt. Iuliu Maniu i-a răspuns că deși i-ar putea da răspuns pe loc, ținea să aducă la cunoștința Clubului parlamentar al PNR această ofertă. La ora 12 s-a întrunit Clubul parlamentar. Iuliu Maniu le-a comunicat convorbirea avută cu noul prim-ministru. Membrii Clubului au considerat că se află în fața „unei înscenări umiltoare”, care nu avea ca scop colaborarea și au respins-o cu unanimitate de voturi. Conducerea PNR considera că prin condițiile oferite de liberali nu era „garantată posibilitatea de a-și valida principiile sale politice”.

Chiar ziarele considerate a fi independente, precum „Dacia” și „Universul”, afirmau că aducerea la putere a guvernului Brătianu nu era o soluție de rezolvare a crizei politice. Ziarul „Dacia” scria că: „Împotriva tuturor așteptărilor, chiar ale partidului liberal, M.S. Regele a numit un guvern personal și de partid”³⁴.

În urma acestor evenimente, partidele de opoziție s-au întrunit în după amiaza zilei de 19 ianuarie 1922, în localul Clubului PNR din hotelul Majestic, la ora 18. Cele șase partide (PNR, Partidul Țărănesc, Partidul Poporului, Partidul Conservator Progresist, Partidul Naționalist Democrat și Partidul Conservator Democrat) au redactat un comunicat de presă, în care se subliniază faptul că au luat în discuție „rezolvirea neașteptată și nefirească a crizei politice”, prin

aducerea la putere a guvernului Brătianu și că „au căzut de acord că trebuie să se protesteze de la început în fața țării împotriva aducerii în împrejurările actuale a unui guvern de partid dușmănit de opinia publică și amenințând ca atare liniștea internă și consolidarea statului”. De asemenea, au semnat un acord prin care se constituie într-un singur „bloc constituțional electoral”, formând astfel un front unic împotriva liberalilor. Anunță că vor candida pe o singură listă în toate circumscripțiile din țară, ceea ce nu s-a întâmplat până la urmă.

Comitetul de conducere al PNR s-a întrunit de urgență în seara de 20 ianuarie și a hotărât convocarea, la Cluj, pe data de 26 ianuarie 1922, a Comitetului Executiv, Comitetul celor 100, a Sfatului parlamentarilor și a președinților organizațiilor județene. Scopul acestei întruniri era analiza situației politice în urma numirii guvernului liberal și demararea noii campanii electorale. Totodată, printr-un titlu sugestiv al articolului, PNR chema la luptă tot Ardealul³⁵.

Începea astfel, o nouă campanie electorală și o perioadă lungă de opoziție pentru Iuliu Maniu și PNR, care va lua sfârșit doar în anul 1928, când vor fi aduși la putere de către Regență. Totodată, începea o guvernare liberală, care a fost dusă la bun sfârșit, până în anul 1926, când aceștia depun mandatul. Guvernul liberal va fi primul din istoria României Întregite care va acoperi mandatul clasic de patru ani, mostră a forței și abilității sale politice.

Note:

- 1 *Patria* (Cluj), nr. 205, 14 septembrie 1921, p. 1.
- 2 Idem, nr. 206, 15 septembrie 1921, p. 1.
- 3 Idem, nr. 210, 20 septembrie 1921, pp. 1-3.
- 4 Idem, nr. 217, 28 septembrie 1921, p. 3.
- 5 Idem, nr. 219, 30 septembrie 1921, p. 3.
- 6 Idem, nr. 221, 2 octombrie 1921, p. 1.
- 7 *Ibidem*, p. 1.

- 8 Idem, nr. 220, 1 octombrie 1921, p. 1.
- 9 Idem, nr. 222, 4 octombrie 1921, pp. 1-2.
- 10 Atanasie Iordache, *Ion I.C. Brătianu*, Editura Albatros, București, 1994, p. 481.
- 11 *Ibidem*, p. 479.
- 12 Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, *Viață politică în România. 1918-1921*, Editura Politică, București, 1976, p. 118; Claudiu Porumbăceanu, „Momente din istoria P.N.L – organizația județului Satu-Mare în perioada interbelică (1919-1938)”, în *Satu Mare. Studii și comunicări*, XV-XVI, Edit. Muzeului Sătmărean, Satu Mare, 1998-1999, p. 441.
- 13 M. Mușat, I. Ardeleanu, *op. cit.*, p. 118.
- 14 *Îndreptarea* (București), nr. 4, 5 ianuarie 1921, p. 1; M. Mușat, I. Ardeleanu, *op. cit.*, p. 119.
- 15 M. Mușat, I. Ardeleanu, *op. cit.*, p. 175.
- 16 *Îndreptarea*, nr. 220, 24 septembrie 1921, p. 1.
- 17 Ioan Ciupercă, „Împrejurările venirii liberalilor la putere în ianuarie 1922. Relații între partidele politice burgheze”, în *Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A.D. Xenopol”*, Iași, IX, 1972, p. 357.
- 18 *Ibidem*, p. 364.
- 19 Ioan Scurtu, *Ion I.C. Brătianu*, Editura Museion, București, 1992, p. 65.
- 20 Pamfil Șeicaru, *Istoria partidului național, țărănist și național țărănist*, vol. II, Madrid, Editura Carpați, 1963, p. 320.
- 21 *Ibidem*, p. 319.
- 22 Constantin Xenii, „Iuliu Maniu”, în *Magazin istoric*, 2001, nr. 10, octombrie, p. 8.
- 23 *Patria*, nr. 263, 23 noiembrie 1921, p. 1.
- 24 Idem, nr. 268, 29 noiembrie 1921, p. 1.
- 25 Idem, nr. 282, 15 decembrie 1921, p. 1.
- 26 *Ibidem*.
- 27 Idem, nr. 284, 17 decembrie 1921, p. 1.
- 28 Idem, nr. 285, 21 decembrie 1921, p. 1.
- 29 Idem, nr. 287, 22 decembrie 1921, p. 1.
- 30 Idem, nr. 11, 17 ianuarie 1921, p. 1.
- 31 Mihai Rusenescu, Ioan Saizu, *Viață politică în România. 1922-1928*, Editura Politică, București, 1979, pp. 138-139.
- 32 Constantin Argetoianu, *Memorii. Pentru cei de mâine. Amintiri din vremea celor de ieri*, vol. VI, Editura Machiavelli, București, 1995, p. 298.
- 33 I. Scurtu, *Istoria Partidului Național Țărănesc*, Editura Enciclopedică, București, 1994, p. 67.
- 34 *Patria*, nr. 15, 24 ianuarie 1922 p. 1; Vezi și C. Argetoianu, *Ibidem*, p. 298.
- 35 *Patria*, nr. 14, 22 ianuarie 1922, p. 1, articolul „Partidul Național cheamă la luptă Ardealul”.

Medalia „Serviciul Credincios” – acordată în 1922 secretarului comunei Treznea

Laurențiu-Ștefan SZEMKOVICS

Urmare a raportului ministrului ad-interim al Afacerilor Străine, cancelar al Ordinilor, nr. 60.062, regele Ferdinand I a semnat la București, în 30 decembrie 1922, decretul nr. 5.809 (aflat la Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Ministerul Afacerilor Externe – Cancelaria Ordinilor*, dosar nr. 248/1922), prin care acorda lui Vasile Mărcuș, secretar comunal, în comuna Treznea, jud. Sălaj, precum și altora, Medalia „Serviciul Credincios” clasa a II-a.

Prezentăm, apelând la faleristică, la heraldică și la sigilografie, descrierea și reproducerile distincției ce provin de la Muzeul Național de Istorie a României (inventar nr. 150797).

Medalia „Serviciul Credincios” a fost instituită în anul 1878, pentru a răsplăti serviciile civile și militare aduse statului.

Medalia avea două clase: clasa I din metal galben și clasa a II-a din metal alb. Distincția era de formă rotundă, cu diametrul de 30 mm și grosimea de 2,5 mm.

Pe avers, pe centru, avea gravată, în excizie, stema țării de la 1872, dar fără pavilion, iar pe revers, de asemenea, gravate în relief, între două ramuri de măslin și de stejar, așezate circular și prinse jos cu o panglică, cuvintele: **SERVICIU / CREDINCIOSU**.

Medalia era surmontată de coroana regală de care, printr-un inel, se prindea panglica de moar albastru-deschis, lată de 35 mm, cu două dungi argintii pe cele două margini.

Stema României de la 1872.

Sursa: Arhivele Naționale Istorice Centrale.

Medalia „Serviciul Credincios” clasa a II-a
(avers și revers).

Sursa: Muzeul Național de Istorie a României.

Jurnal de călătorie (1821-1822) (4)

- fragmente -

11 martie 1822

Cum ajunge omul să calce pe pământ francez, totul surâde mai prietenos. Oamenii sunt mai politicoși, mai inimoși. Tot ce fac le evidențiază vivacitatea. Sângele lor curge mai liber, mai puternic în vene, nu există niciun neam mai rasat [în original, în franceză: „race”], cu mai multă tărie și elasticitate de oțel decât acesta. Bineînțeles, în Elsass încă nu transpar complet caracteristicile franțuzești, limba nu este curată, ci împănată cu termeni de împrumut; cei de aici nu sunt nici nemți, nici francezi, abia la Nancy ajungi cu adevărat în Franța.

Ne-am continuat drumul pornind din Strassburg după-masă la ora trei. Am ajuns la Saverne pe lumină, dar a trebuit să ocolim Sarrebourg, deoarece, fiind o fortăreață, noaptea își ținea porțile închise.

12 martie

Am luat micul dejun în Nancy. E un oraș foarte frumos. Seara am mâncat în Bar-sur-Ormain.

13 martie

Dimineață am ajuns în Châlons-en-Champagne. Pe drum, iarăși ni s-a frânt caleașca și a trebuit să luăm cu Széchenyi un „patauge” [o zdruncinătoare], supranumit și „tape-cul” [„plezne-n fund”: o șaretă cu două locuri]. Mai apoi, Zimmermann și Salender ne-au ajuns din urmă [cu rădvanul reparat]. Era încă dimineață când am poposit în Épernay. Am luat micul dejun la han, apoi, însoțiți de ginerele domnului Moët (nu l-am întâlnit pe domnul Moët în persoană, deoarece nu era acasă) am vizitat uriașul labirint care-i servește drept pivniță. Este adecvat scopului, deoarece nici înălțimea, nici lățimea nu sunt mai mari decât trebuie. Adăpostește 800.000 de butelii; se speră ca la anul să le mărească numărul la 900.000.

[Urmează o parte care cuprinde noțiuni de viticultură și detaliază tehnologia de producere a șampaniei.]

Moët își exportă produsele nu numai în Europa, ci și în Indii [coloniile asiatice] și America, iar cele mai însemnate capete din lume, precum regele Angliei etc. se aprovizionează de la el.

14 martie

Am pornit dimineață la 7 și am ajuns seara la 9 în Paris. Ținutul străbătut pe parcurs este muntos, mai ales stâncos, iar solul sărăcăcios este forțat să producă numai printr-un efort neconținut. La Passy-sur-Marne, unde se termină terenul amestecat cu cretă din Champagne, peisajul devine impresionant: râul Marne șerpuește printre păduri și ogoare, iar satele se continuă unul pe celălalt.

Seara, Parisul chiar seamănă cu un oraș al zânelor; la prima vedere, e surprinzător și orbitor. Iluminatul excelent, vitrinele strălucitoare, aranjate cu gust, ale magazinelor înșiruite pe ambele laturi ale bulevardelor largi, cu circulație neîngrădită, oferă o priveliște grandioasă. Am tras la „L’hotel des Princes”: Széchenyi într-un apartament foarte frumos, iar eu într-o cămăruță. Nu ne-am schimbat hainele, ci ne-am grăbit să vedem Palais Royal. La prima vedere, mi-a amintit de piața Sfântului Marcu din Veneția, dar cu un spor de lumină, savoare și viață. Aici se găsesc de toate: de la cele mai nobile produse ale spiritului până la cele absolut necesare traiului cotidian, de la cele mai vanitoase închipiri la cele mai căutate obiecte de modă. În același loc, societățile științifice și sălile de lectură se alătură cafenelelor (locuri destinate în mod exclusiv discutării politicii), sălilor de jocuri și crâșmelor cu o reputație îndoielnică. Întâlnești aici, într-un contrast bătător la ochi, pe cei mai de seamă oameni, alături de pleava societății.

WESSELÉNYI Miklós - fiul

15 martie

Am ieșit devreme și atâta am umblat, atâta am căscat ochii (fără să examinăm ceva îndeaproape), încât nici n-am băgat de seamă și a trecut întreaga zi. Seara am ajuns în Académie Royale de musique. Domnii Paul și Ferdinand au dansat excelent. Doamna Bigottini a slăbit puternic. Pe de altă parte, opera „Aladdin” m-a cam plictisit. Nourit, în rolul lui Aladdin, a cântat și a interpretat cu talent.

În timp ce urcam, la braț cu Széchenyi, pe scările frumoase și pline de lumea aleasă de la Académie, am vrut să fac un pas mai voios și l-am săltat, dar m-am poticnit – prin urmare, dolofanul urs din Ardeal s-a întins pe burdihan. Széchenyi a rămas consternat, nici nu s-a enervat, nici n-a putut să râdă. Mie mi s-ar fi făcut rușine dacă situația n-ar fi fost atât de comică, așa că m-a pufnit râsul.

16 martie

În bazinul acoperit, am luat prima lecție de înot, apoi am vizitat Hotel des Invalides. Acești veterani aureolați de glorie, majoritatea mutilați în luptele de apărare a patriei, care își savurează pensia și trăiesc din amintirea unui trecut glorios, constituie cu adevărat cea mai respectabilă categorie din lume. Trofeele militare care au decorat cândva acest templu au fost arse în mijlocul curții, la ordinul mareșalului [Jean Mathieu Philibert] Sérurier, în ziua dinaintea intrării trupelor aliate (12 aprilie 1814).

În fața „Corpului legislativ” a trebuit să aștept trei ceasuri până când mi s-a permis să intru. Această adunare demnă de stimă oferă multe de văzut, dar ar trebui să fie vizitată mai des și urmărită mai cu osârdie, pentru ca omul să priceapă și să savureze tot. Clădirea este imensă în interior și în exterior, potrivită memoriei. Formele elevate ale Antichității se armonizează perfect cu nevoile și rezolvările practice contemporane.

Traducere de GYÖRFI-DEÁK György

Silvia Bodea Sălăjan

În vremea aceea

Cerul era mai senin ca niciodată
Și printre zăpezile viscolite de vânt
Se țesea strălucirea genunii nerodite și reci
Așteptând geneze ce se nasc din Cuvânt

Am văzut îngerii stând la cina de taină
Unde soarele-și picura lumina în Graalul cel sfânt
Și crucea martiriului de pe Golgota luminează
Peste spinii coroanei s-a frânt

Să nu mă dai ispitei șarpelui și nu mă zidi
Striga femeia de pe tronul de crini
Nu-mi da povara atâtor tăceri
Ci dă-mi din comorile Tale
Nemăsurate lumini
Să pot să-mi cresc fiii în pacea eternei grădini

Francisc Edmund Balogh

Corp străin

Tăcerea ta –
un corp străin
sub pleoapa înserării,
poemele – aripi
ce-ți înălțau necuvintele
în lumi și mai de sus,
iubirea
era o scară de evacuare
prin interior,
clipele se dădeau în leagăn,
cu noi, cu luna,
stelele
tremurând ca-ntr-un năvod,
lumea închisă-n noapte,
poate într-o lampă fermecată.

Parodie de Lucian Perța

Silvia Bodea Sălăjan

În vremea asta

(după poezia *În vremea aceea*)

Cerul este absolut imprevizibil,
Acum e soare, acuma-i zăpadă și vânt,
Toamna și-a **risipit talanții*** penibil,
Și de aceea-i sărăcie în cer și pe pământ.

Am văzut cetățeni stând de dimineață
La coadă la supă, foști fericiți,
Porniți **în căutarea Graalului** în viață,
Dar rătăciți în tranziție și obosiți.

Și pe mine m-a ispitit tranziția, este normal,
Mi s-a oferit chiar și tronul de crini,
Dar sunt femeie bine ancorată-n real
Și-mi port cu mândrie coroana de spini
A Cuvântului prin lumină în poem preschimbat
Și strig ca din gură de șarpe când e parodiat!

*Cuvintele scrise cu bold reprezintă titluri de volume ale autoarei.

Gabriela Ana Balan

O mască

femeia de sub această mască
s-a împăcat cu sine nu mai fuge
nu se ascunde nu se mai rușinează
de fața pe care o purta până ieri
chiar dacă atunci când se privește în oglindă
nu mai încearcă nicio nuanță de ruj
nu știe cum curge drumul de pe elasticul măștii
până la sufletul ei

nu o căuta poate că te-a uitat
poate nici ea nu mai vrea să te recunoască și
stăpână pe sine sub noul ei camuflaj
zâmbește ce glumă sinistră
să purtați amândoi același model de mască

femeia de sub această mască
s-a aliniat milioanei de femei
a scăpat de povara coroanei de spini
de crucea grea a singurătății
chiar dacă nu mai poate iubi

amintirea defilează fluturând
ca pe un steag purpuriu
o mască
pe fața muzei poezia mai poate zâmbi

Emilia Amariei

Uneori îmi cresc ramuri

pe o bucată de gând îmi sprijin
mintea invadată de implanturi străine
mă tot agăț de rădăcini cu puterea sângelui
(năpădit totuși de niște globule ciudate)

simt frigul din măduva cuvintelor
și caut o rază, măcar una, să-mi împrumute
focul sau cremenea obârșiilor sale
să mă aprind cu ultimele puteri și să ard
să reciclez întunericul fără de care
lumina nu ar mai fi cu putință

uneori îmi cresc ramuri dar vin tăietorii de vise
defrișează și fluieră a pustiu
eu îmi vindec de fiecare dată rănile
cu leacuri ascunse în litere îmi ung și tot ung
sufletul plin de cicatrice

o alifie, un leac amar extras
din înfrângeri și victorii

așa este versul meu, care caută bucuria
printre inciziile ghearelor de vulturi
accept lecția și, în timp ce păsări de pradă
se înfruptă din mine ca dintr-un praznic
poemul le fură aripile și învață să zboare

Eduard Dorneanu

Trăire ipostatică

agresiv
cântecul de leagăn al mamei
a devenit parte din întunericul memoriei evocative
o construcție logică despre primii pași
ascunși de vinerea neagră
la jumătatea chemării
între
lumina jertfei și dulceața ereziei

apăsător
refrenul melodiei materne s-a pierdut
în liniștea doomului
și a curs pe hainele copilăriei
iar privirea copilului care am fost
a înțeles că acesta era cel mai simplu
act de umilință
cerut de lăcomia cifrelor complexe
care doreau să guste din carnea fragedă

O nouă antologie sub egida Asociației Scriitorilor din Județul Sălaj: „Însemnări de pe frontul cuvintelor”

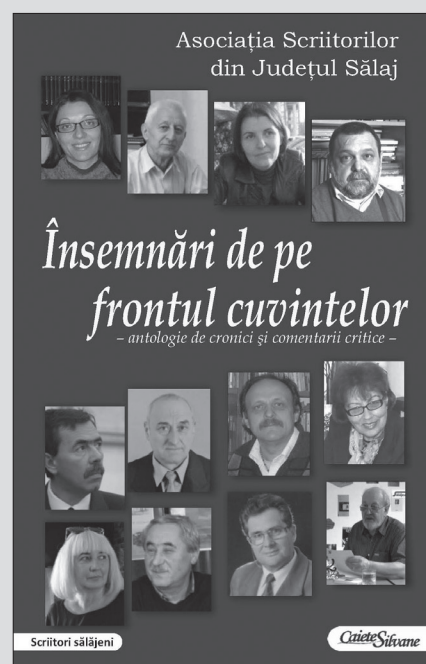
La Editura „Caiete Silvane”, în colecția „Scriitori sălăjeni”, a apărut, cu sprijinul Consiliului Județean Sălaj și al Centrului de Cultură și Artă al Județului Sălaj, antologia „Însemnări de pe frontul cuvintelor”.

Antologia „Însemnări de pe frontul cuvintelor” este o continuare a inițiativei noastre de a sprijini și totodată de a reliefa activitatea membrilor Asociației Scriitorilor din Județul Sălaj (AS-SJ) și prin aseme-

nea demersuri editoriale. Această a patra antologie, de cronici și comentarii critice semnate de membri ai AS-SJ, completează volumele publicate, în anii 2020 și 2021, de Editura „Caiete Silvane”: 18 poeți, 11 prozatori și Șase dramaturgi.

Semnează în antologie scriitorii sălăjeni:

Carmen Georgeta Ardelean
Silvia Bodea Sălăjan
Imelda Chința
Györfi-Deák György
Marcel Lucaciu
Alice Valeria Micu
Gheorghe Moga
Viorel Mureșan
Ion Pițoiu-Dragomir
Teodor Sărăcuț-Comănescu
Daniel Săuca
Viorel Tăutan

Radu Matei Todoran

Viața după pergamente

Pe stradă măști
doar pe o uliță uitată de timp
doi vrăjitori
și-au atins borurile pălăriilor
și s-au scurs în pământ

Zânele de ceață
ne arătau drumul
de la un capăt la celălalt
ca unei turme de oi
calea spre strungă

În pădure măști
doar undeva într-o peșteră
doi cosmonauți antici
și-au atins căștile
și-n fața lor
au explodat holograme
în chip de pergamente

Toate povestesc
despre predestinare
nimeni nu le crede
și totuși
viața străbătută prin vad
este precum poteca animalelor
spre sacrificiu

Memoria luminii

Vezi din oglindă
cad fluturi de lumină
împrăștiindu-ți chipul

în pomii dați în floare
memoria luminii
redesenează-n ramuri
îngeri mici și veseli
ce seamănă cu tine

Pastel

Măști din flori de liliac
peste lacul fără umbre
desenând pios sub unde
zei de ceară care tac

veștede lumini se-adună
în iatacul serii plânse
licurici cu mantii ninse
se întorc gomoși din lună

desenând strigoi de humă
și prințese de cleștar
curge un pârau bizar
dintre norii albi de spumă

frunze-n valuri despuiate
lasă goliciunea toamnei
ca-n iatac coapsele doamnei
în oglinzi nerușinate

bate-un vânt mestecănind
amintiri de-arginturi rupte
buzele pădurii supte
talpa verii sărutând

eu mă-ntorc spre răsărit
așteptând să plângă luna
flori din gresii și granit
lacrimi cer îmi cer întruna

Mâinile

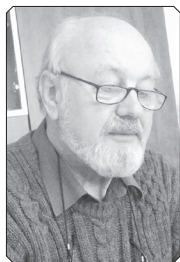
Mâinile tale sunt și mâinile mele
mâinile mele sunt și mâinile tale
atunci
hai să lăsăm o mână de-a noastră
să ne
mângâie
căci mâinile noastre val
de lună de soare de mare de vânt
ne ruinează ca pe-un apus

Odată cu mine

Odată cu mine
zori
odată cu mine
viață
moarte
pe cerul cernit
au plesnit florile
odată cu mine
val
vânt desfășat
dragoste bantuită
iubita mă ține de mână
rugându-se oricui
să putem
folosi amândoi aceeași dorință
îmi place lupta ei
cu simultaneitatea
doar că eu nu pot curge
nici măcar
odată cu mine
ci pe rând
ca un șarpe
prin măruntaiele casei

„Tradiția cere să fie respectată”

Viorel TĂUTAN

(continuare din nr. 202/novembrie 2021
al revistei *Caiete Silvane*)

„Vezi-ți de treabă! Petrecere frumoasă!” veni răspunsul de la una dintre mese.

„Salut, Emil!” îi dă replica protagonistul scenei, identificându-l pe expeditorul urării.

În acest timp, ospătarul, a cărui mimică ilustrează profesionalismul și simțul umorului, așază în fața fiecăruia câte un pahar cu picior scurt și marginea ușor răsfrântă, până pe la jumătatea căruia barmanița turnase lichidul rubiniu. „Jamaica, ultima rezervă, domnilor!” rostește cu inflexiuni ceremoniale. „Pentru tânărul domn, o cupă de fetească de Recaș; Jidvei nu mai avem, dar vom lua măsuri pentru viitor să nu lipsească din vinoteca noastră acest sortiment!” Așază în fața lui Pavel un pahar bombat, cu picior mai înalt, având capacitatea de circa două sute de mililitri, în care băutura de un galben crom ocupă o jumătate.

„Stai așa! Cum, adică, ultima rezervă?! Vrei să înțelegem că n-o să mai aveți rom Jamaica?” se alarmează Vasile. Patru priviri – țintă spre ospătar.

„Cam așa ceva. Nu se mai găsește în comerț. S-a întrerupt relația cu firma furnizoare. Avem, însă, celebrul Rum cubanez, din care vă vom putea servi cu mare plăcere!”

Mihai ridică antebrațul cu palma orientată spre combatanți: „Vasile, prieteni, simt că putem emite tot soiul de reacții iraționale, discriminatorii. Să ne bucurăm de prezent!” Către ospătar: „Adu, rogu-te, halbele!”

Acesta face stânga-mprejur și din doi pași ajunge la bar, „acumaaa!”, înșfacă tava cu halbe, pregătită până atunci de către colega sa, și pornește într-un scurt slalom printre mesele din local, spre hazul tuturor, se oprește în spatele scaunului rămas liber, „îmi permiteți?!”, așază tava pe masă, apoi distribuie cu dezinvoltură ostentativ teatrală halbele în fața fiecăruia dintre ei: „Poftă bună, stimați clienți!” Se retrage învârtind tava goală pe vârful degetului arătător, spre hazul și aplauzele tuturor celor din local; se întoarce spre ei și se înclină răsucindu-se imediat pe tocul pantofului din piciorul stâng, apoi dispare în dosul ușii de la intrarea spre bucătărie.

Vasile se ridică ținând paharul în mână. Către Mihai: „Domnule inginer Botiș, ne bucurăm să fim iar împreună. Respectăm în felul acesta tradiția, împreună cu... întemeietorul acestui frumos și plăcut obicei în... micul nostru grup de... prieteni. Vivat!” Se ridică și ceilalți, inclusiv cel căruia îi era adresată închinarea. Ciocnesc paharele, beau jumătate din conținut și, sincronizându-și atent gestul, toarnă cealaltă jumă-

tate fiecare în halba cu bere din fața sa. Apucă apoi toarta halbei, o duc la gură și iau o înghițitură mare. Pavel se alătură celei de-a doua mișcări și soarbe o înghițitură mare din cupa sa.

„Meștere, am rămas cuplat pe observația făcută lui Sandu, în legătură cu salutul. Adică, m-am blocat. Nu ne-ai dat vreodată un semn că, în afară de suedeză, cunoști și alte limbi. Iartă-mă, sunt curios, pur și simplu curios: Câte limbi cunoști matală?” intervine Gelu, mai în glumă, mai în serios. De exemplu, cum spun suedezii *bună dimineața*?”, adaugă făcând trimiteri la stagiul scandinav al lui Mihai.

„Suedezii? A, da! Ei spun dimineața *God morgon*, și peste zi – *Hej*, așa cum americanii îl au pe *Hello*, cehii – pe *Ahoi*”, rușii – *Privet*, iar noi, ardelenii, pe *Servus*, în unele zone deformat *Siebus*, *Szevasz*, *Szia*, *Serus* etc. Și, pentru a-ți răspunde la prima parte a curiozității, nu cunosc decât vag rusa și franceza, cât am învățat în școala generală și în liceu, engleza – prinsă din seriile tv și, ceva mai bine – suedeza, firesc, am trăit în Suedia aproape cinci ani. Însă, în afară de acest aspect, m-au interesat formulele de salut, am avut, să zic așa, un fel de curiozitate, de hobby. Vorbești vreo limbă străină, domnule... Stanca, parcă așa ai fost prezentat!”

„Da, așa mă numesc! Și, da, cunosc limba engleză, scris, citit, conversat! Mă descurc binișor și în franceză, italiană, germană și înțeleg destul de bine maghiara. Le exersam și mă mai antrenez cu ajutorul unor cursuri practice on-line pe telefonul mobil de câte ori mi se ivește ocazia, mai ales în timpul navetei cu transportul în comun.”

Aurel ridică mâna dreaptă, cu degetele apropiate indicând spre Mihai: „Spune-i, rogu-te, Pavele, domnului inginer, pe la ce școli te-au purtat pașii, părinții și ambiția! Nici Sandu, nici Vasile nu cred să cunoască aceste amănunte despre tine! Eu am aflat câte ceva din revista pe care ai uitat-o pe dulapul din garderoba atelierului, acum trei zile. Sper că n-am păcătuit dacă am luat-o, am răsfoit-o, am mai citit câte ceva, apoi am pus-o înapoi. Era acolo un articol despre tine. Am așteptat momentul potrivit să te întreb.”

„Nu cred că au de pierdut ignorând datele mele biografice”, zâmbi oarecum timid Pavel. „Mai degrabă, detaliați-mi ce este cu acest slogan enunțat de domnul inginer (privește scurt spre acesta), *tradiția cere să fie respectată!* Despre ce tradiție este vorba? Cum adică, dorește, mă rog, *cere* să fie respectată?”

Sandu, uluit: „Fii atent la mine, colega! Vrei să spui că nu știi ce înseamnă *Tradiția*?”

Gelu simte impulsul să intervină. Ton amical, zâmbet: „Nu schimba vorba, copile! Nu-i frumos să răs-

punzi la o întrebare cu altă întrebare, cred că știi bine asta! Cel puțin așa am învățat eu. Dacă vrei și poți să dai satisfacție curiozității colegilor tăi, răspunzi, dacă nu, îți ceri scuze și trecem la alte discuții. Nu-i loc, nici timp de vreo supărare!”

Câteva secunde, tăcerea stăpânește universul. Îl privesc și afișează fizionomii indecise glisând privirile de la Gelu spre Pavel și retur.

„Stați puțin, oameni buni!” simte Mihai nevoia să intervină folosind tonalitatea concomitent blândă și decisă. „Domnule Stanca, socotesc că ai reușit să-i cunoști cumva, în cele două săptămâni de când le-ai devenit coleg, pe acești... *bătrâni* cu care ai acceptat să vii la oaza prieteniei și a buneii dispoziții, cum vedem noi localul acesta, *berărie*, cum scrie pe catargul de la intrare. Nu e momentul acum să-i caracterizez, însă pot să garantez oricând și oriunde pentru corectitudinea lor etică, inclusiv civică. Așa încât te rog să nu te îndoiești vreodată de prietenia lor, odată ce le-ai obținut-o. Loialitatea este principala caracteristică în acest caz. La ce ai asistat până acum se poate numi disimulare, zeflemea amicală, joacă. Până în urmă cu două luni, Aurel era al cincilea din *ceată*. La masa în jurul căreia ne așezăm, nu doar în acest local. dispar ierarhiile și diferența de vârstă. Rămâne doar prietenia, cu tot ceea ce o caracterizează. Retrăgându-mă, prin ieșirea la pensie, a rămas un loc al cincilea vacant. A trebuit să treacă o lună și jumătate, adică trei întâlniri, timp în care Aurel să poată deveni veteran și să i se găsească înlocuitor. Ai apărut dumneata, providențial, iar ei au constatat că-l poți înlocui, că meriți acest privilegiu. Dacă te-ai angajat la firma noastră și vrei să ai patru prieteni de nădejde, aceste patru suflete turnate în cele patru... cofraje diforme este soluția ideală. O *ceată* de prieteni!”

Pavel își perindă privirea dinspre Mihai spre ceilalți. Patru capete pendulează de sus în jos, minate de fizionomii pseudo-severe, privindu-l. Apoi, brusc, se ridică în picioare, se întorc spre antevorbitor, aplaudă și mimează strigătul „Bravooo!” Acesta se ridică, la rândul-i, și le mulțumește înclinându-se. Le face semn să se așeze.

„Din acest moment ne vom tutui, ca într-o frăție, ceea ce te va șoca, probabil. Domnul meu, tinere coleg, dacă nu te-am speriat și accepți să devii al cincilea, te rog să ne citești ce spunea Aurel că a găsit în revista respectivă! Presupun că o porți la dumneata. Ce ziceți, prieteni, sunteți de acord?” își continuă Mihai intervenția. Primește aprobarea pantomimică a celorlalți.

Pavel îl privise atent, dar lejer neutru, iar acum glisează repede peste fețele lor, își desprinde rucsăcelul de pe speteaza scaunului, scoate din el revista, dă drumul rucsacului care alunecă la picioare. Aurel se apleacă rapid, îl recuperează și îl agață acolo de unde a fost desprins, „mersi”, „nu-i pentru ce”: „Mulțumesc, domnule inginer, pentru acest elogiu adus prieteniei! Sunt onorat de atenția pe care mi-o dați cooptându-mă în... ceată și, cu toate că am început să mă simt ca într-o ședință de lucru, o să dau curs dorinței prietenului Aurel, iată, încep să mă adaptez atmosferei și o să vă

citesc un... succint pseudo-eseu care mi-a fost publicat în revista *Caiete Literare*, numărul recent. Transformăm în felul acesta întâlnirea noastră de astăzi într-o ședință de cenaclu literar, ceea ce mi se pare un eveniment benefic. După aceea o să vă relatez câteva lucruri despre biografia mea.” Ridică paharul din fața sa și bea o înghițitură, deschide revista și:

„A fost odată ca niciodată...”

Cele mai cunoscute povești și basme românești încep lin, duios cu această formulă, stabilind apriori antonimia categorică: odată vs. niciodată; posibil = credibil vs. imposibil = dubios.

Lecturile copilăriei ne-au ilustrat și un altfel de incipit, abrupt, rece, cam așa: „trăia într-o pădure întunecoasă..., (ori printre munții pustii) un pui de om...” sau de alt animal etc.

După acest debut, întâiul – dificil de înțeles, și banal – cel de-al doilea, urmează prezentarea primelor personaje, nu neapărat principale, deși locul în poveste le-ar impune să fie: un moș și o babă, un împărat și o împărăteasă, la fel – neapărat bătrâni, precum și a unei situații neplăcute, triste, conținând elemente de umor negru, sau macabru: nu aveau copii, cu toate că puteau declanșa vreo boală incurabilă din cât s-au străduit să aibă. Nici gând să recurgă la soluția adopțiunii! Ca să nu mai pomenim de inițierea vreunei discuții, echilibrate neuro-moral, despre încercări extraconjugale, sau „școala altfel”!

Intervine, însă, compasiv și justițiar, factorul tutelar, providențial, omnipotent, care îi surprinde cu un dar ambalat estetic, într-un vehicul enigmatic, primit cu entuziasm.

Mai există și alte variante de expozițiuni, puneri în temă, incipituri, și cum le mai zice, dar tot așa, incitante, uneori prin morbiditate, adică triste. De pildă: Împăratul și Împărăteasa aveau o fiică de o delicatețe desăvârșită, care, însă, împotriva acestor calități și a oricărei situații ideale în realitate, rămâne orfană de mamă.

Unii dintre cititorii sau ascultătorii copii, și chiar adulți, agreează primul incipit, cel mai cunoscut prin frecvența expunerii, alții – pe-al doilea (iată cum ne indispuie flexiunea gramaticală, uneori!). Esențial este ceea ce urmează, derularea subiectului, a acțiunii, a tramei – (sinonime imperfecte), prilej să fie ilustrată esența extraplanetară a unora dintre personajele principale, cel mai frecvent pozitive, feți-frumoși și greuceni, plus camarila, care vor evolua în conflicte agresive și violente cu tot ce poate imaginația malefică a naratorilor – unii anonimi, alții devoalați – să producă.

Dar aproape toți consumatorii de literatură fantastică (majoritatea, deci) preferă un deznodământ fericit (happy end), marcat de actul capitulării personajelor negative, eradicarea maleficului și ajungem la ceea ce înțelepții creatori anonimi din popor au decretat în expresii sugestive, în proverbe și zicători, de felul: „și au trăit fericiți până la adânci bătrâneți”, „cele rele să se spele, cele bune să se adune!”, „și-am încălecat pe-o șa, și v-am spus povestea-așa!”... Iar Ion Creangă al nostru, hâtru cum îl știm, ne bine-dispune astfel, aflându-se la răspântia categoriilor pomenite: „și-am încălecat și pe-o căpsună și v-am spus, oameni buni, o mare și gogonată minciună!”

(va urma)

Povești călătore.

Cartea pe care o aștept de trei ani

Stela EMBER

Povești călătore scrise de români din lumea largă este o antologie cuprinzând 43 de povestiri din 18 țări, coordonatorul fiind Ciprian Apetrei. Acesta a absolvit Filosofia la Universitatea din București, în 1999, specializarea filosofie moral-politică. În România a fost profesor de liceu și asistent universitar la UPG Ploiești. A mai lucrat apoi în resurse umane și a fost directorul unei școli profesionale private și trainer. Acum locuiește de câțiva ani în Bretania. În Franța s-a reîntors către filosofie, cu un Master la Universitatea „François Rabelais” din Tours, specializarea *Philosophie et pratique*. Este autorul cărții *Cel de la game*, apărută la Editura Eikon.

Cartea *Povești călătore scrise de români din lumea largă* a fost lansată de curând la Bruxelles, la Madrid și în Insulele Canare, în Tenerife și în Grand Canaria. Volumul a apărut în 2021 la Editura Minela și are 170 de pagini. De asemenea este precedat de un cuvânt înainte, cuprinde 43 de povestiri, urmate apoi de o postfață scrisă de Christian Crăciun.

„Această carte este despre oamenii care, la un moment dat, și-au pus granița-n raniță, după versul superb al Adei Milea, și, într-un fel sau altul, au emigrat sau doar au călătorit prin lume. «Eu mi-aș băga granița-n raniță/ țara în raniță/ și gata». Despre infinitul de nuanțe personale ale acestui «și gata» este vorba. Despre un vitraliu atât de divers colorat de personalități și circumstanțe, prin care, intrând, lumina realității exilului ne oferă un spectacol impresionant. Despre oameni sfâșiați sufletește pentru că au două «acasă» ca și cum ar avea două inimi” (fragment din postfața *Vitraliul*, de Christian Crăciun).

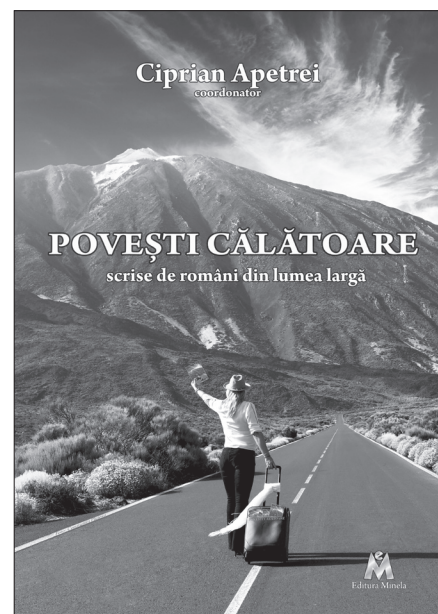
Tema abordată în această antologie, unică în felul ei, este aceea a

dezrădăcinării, o temă dezvoltată într-o manieră contemporană, în ipostaza diasporei, magistral analizată într-un discurs obiectiv, jurnalistic, chiar pamfletar de către autorul textului: „Note matinale despre desprindere” – Paul Gabor. Desprinderea e de fapt această ruptură dintre orice sistem politic și nevoile general valabile ale individului. Ca urmare, acest volum se adresează deopotrivă omului de rând, cât și celor care reprezintă pe plan național și internațional România și, în ultimă instanță, e un mesaj mondial.

Inițial, nu am vrut să citesc antologia, fiind doar impresionată de faptul că textul meu de la pagina 50, „I will never forget that day”, circulă prin lume, acesta fiind debutul meu literar, oficializat într-o antologie.

Un îndemn de a cunoaște destinul în aparență ne semnificativ precum acela al anonimilor români din diaspora m-a determinat la lectura integrală a cărții. Îndemnul de a citi integral cartea a venit din partea italianului naturalizat în orașul nostru, Șimleu Silvaniei. Emigrat de 11 ani în România, cunoscând geografia Europei, poate a lumii, acesta a citit câteva texte din antologia de mai sus, apoi, cu vocea tremurândă m-a întrebat dacă primarul nostru cunoaște cartea și m-a sfătuit ca neapărat să o fac cunoscută anturajului meu. Nu am mai citit de mult timp o carte dintr-o răsufare, dar acum am făcut acest lucru.

Fiind povești diverse, nu se poate face un rezumat al acestei cărți, dar am fost prinsă în mrejele imaginilor-sentimente, călătorind prin diverse țări și orașe ale lumii. Franța, Paris, Canada, Oman, Santa Cruz, Anglia, Ungaria, China, Tunis, Elveția, Spania etc., țări, capitale se perindau în imaginația

mea, prezentate de autori români aparținând unei condiții unice, aceea de emigrat, fiecare în parte având un statut profesional cu experiențe diverse prin munca lor de medic, profesor, jurnalist, sportiv, bucătar etc. Oameni ce își practică pregătirea profesională sau muncesc necalificat în alte domenii, cu demnitate, acuzând pe cei care, prin generalizare, atribuie o imagine nefavorabilă României, precum aceea a cerșetorilor din marile capitale.

Alături de povestitori simțeam chiar și pericolul țevilor de pușcă ale jandarmilor din repetatele atentate, în special cele din Paris, unde a locuit și muncit timp de trei ani și fiica mea.

Franța e țara cea mai frecvent evocată în aceste povești, atitudinea dominantă fiind aceea de a se face apel la abordarea culturală a românilor prin nume precum Brâncuși, Panait Istrati, Cioran, Tzara, ca o justificare a preferinței pentru spiritualitatea franceză. Situate între jurnalism și literatură, aceste texte relatează situații autentice din biografia fiecărui autor.

continuare pe www.caietesilvane.ro

Mașina de plâns

O poezie adâncită în sine, hrănită din propria materie dezolată, înălbăștrită de geamăt și de apăsare existențială vine să o alăture pe Alice Valeria Micu șirului de voci lirice surpate în propriile refracții existențiale. În mod paradoxal însă, această punere în versuri a tristeților, angoaselor și durerilor personale nu se sublimază în strofe eterice, alegându-se calea – mai fidelă modului de a fi al autoarei – unei anumite vehemențe retorice, a unei articulări care nu dă înapoi nici din fața exceselor (a țipătului, deci), nici din dreptul verticalității acute a onoarei și demnității. Cearta lui Alice cu lumea aduce o nouă pată sângerie în literatura română a zilei.

Ovidiu PECICAN

Alice Valeria Micu

*Că ne-ai smerit pe noi în loc de durere
și ne-a acoperit pe noi umbra morții.
Aceasta e marea taină:*

Tăcând e ca și cum n-ai exista.

Cuvintele intră-n spirala morții
și e nevoie de un cutremur să rup-alunecarea lentă.
Mereu există undeva unul care se împiedică de viață.
Cât de ușor e să te plângi, mă vaiet, deci
se înțelege că exist, dar n-am curajul să opresc
durerea,
cilindrul acesta de metal încins
care se suie și coboară-n oameni.
Puterea de a plânge nu-i dată celor slabi,
lacrima pură se coace-n inimi tari,
e șlefuită-ncet și cu migală,
călită zi de zi, în îndârjirea de-a n-o lăsa să curgă.

Și dacă ai răbdare să înduri,
în atelierul sufletului și al minții,
și dacă ții secretul tău prin care
un vulnerabil strop ce-adună-n el
mortificare, are tăria de a fi puternic
și rezistent ca un tăiș al sabiei de samurai,
te vei feri să plângi prea des, știind
că lacrima taie orice obraz în drumul spre lumină.
Dar plânsul care va veni, te va elibera fără tăgadă.

*Pătrundeți-vă de durere.
Întristați-vă și vă jeliți.
Râsul întorcă-se în plâns
și bucuria voastră în întristare.*

Așa cred.

Cu poemul meu începe anotimpul halucinației.

Aici sunt o femeie liberă, anomia e legea.
Pot să fac ce vreau cu fiecare cuvânt,
îl despici fără milă, așa cum m-a lovit,
răzbunarea nu se pedepsește aici,
moralitatea e doar un șir de litere anoste,
inoculate în copilărie sau mai devreme,
sunt poemul cu care te arăți lui Dumnezeu,
lucrarea ta de control la care te-au ajutat
părinții și moșii, cei ce te-au iubit
și cei ce te-au urât,
cei ce ți-au șters sângele din genunchi
atunci când alergai fără-ncetare
și cei ce te-au pârât pentru bancuri politice.
Ai putea să bați chiar monedă,
să-ți pună pe ochi și în palmă,
dar poemul tău e lung, și iarnă fără sfârșit
nici n-a început încă.

Lumea se poate opri din trăit,
nu e nevoie de multe unelte,
e de ajuns o lamă s-alunece de-a lungul venelor
și sângele atâta de frumos țâșnește.

Dar nu te poți abține și vrei să lași o mărturie.
Să i se taie capul, vor striga!
Să i se taie beregata, vor spune, încurajați.
Să fie sufocată cu cocloașe de reviste literare,
vor plasa cu entuziasm, să fie arsă pe rug
și trasă pe roată!

Eu am închis doar pentru-o clipă ochii,
am respirat adânc, ca să îndur, dar ploaia
le-a stricat din pofta de crimă lentă, voluptoasă
și-au trans un singur glonte, de argint.

Din volumul *Mașina de plâns*, de Alice Valeria Micu,
Editura Caiete Silvane, Zalău, 2021.

Concursul de creație literară „Iuliu Suci”, ediția a XXV-a

Joi, 2 decembrie 2021, în Sala de conferințe a Casei de Cultură a Sindicatelor din Zalău, a avut loc premiarea câștigătorilor Concursului de creație literară pentru liceeni „Iuliu Suci”, ediția a XXV-a.

Juriul – alcătuit din Marcel Lucaciu (președinte), Ion Pițoiu-Dragomir, Ileana Petrean-Păușan, Daniel Săuca și Corina Știrb Cooper – a desemnat următorii câștigători:

Secțiunea Poezie – **Mențiune:** Sabou Gabriel, Colegiul Național „Simion Bărnuțiu” Șimleu Silvaniei (premiile I, II și III nu s-au acordat); Secțiunea Proză: **Premiul I** – Juhos Csilla-Júlia, Colegiul Național „Silvania” Zalău; Inceu Ștefan-Andrei, Liceul Teoretic „Ion Agârbiceanu” Jibou; **Premiul al II-lea** – Sabou Sara-Maria, Colegiul Național „Silvania” Zalău; Boda Sandra-Maria, Colegiul Național „Silvania” Zalău; **Premiul al III-lea** – Ardelean-Marian Andreea, Colegiul Național „Silvania” Zalău; Vlaicu Ștefana, Colegiul Național „Silvania” Zalău; **Mențiune:** Chichișan Daria, Colegiul Național „Silvania” Zalău.

Marele premiu al concursului, **Premiul „Iuliu Suci”**, a fost acordat elevei Fiț Roberta-Lucia, de la Colegiul Național „Simion Bărnuțiu” Șimleu Silvaniei.

Diploma i-a fost înmănată elevei de către doamna Valeria Suci, soția regretatului profesor Iuliu Suci.

Evenimentul a fost organizat de Casa de Cultură a Sindicatelor Zalău și Cenaclul literar „Silvania”, în parteneriat cu Centrul de Cultură și Artă al Județului Sălaj și Inspectoratul Școlar Județean Sălaj.

Marcel LUCACIU,
președintele Cenaclului literar „Silvania” Zalău

Toamna pe malul Someșului

Roberta-Lucia FIȚ

Vestea plecării părinților ei a venit pe neașteptate, într-o seară ploioasă și rece de toamnă timpurie. Picăturile, în ritm monoton, exasperant, păreau că nu vor mai înceta să cadă. Se înnopta devreme și străzile cenușii erau pustii. Câte un trecător grăbit, ascuns sub umbrelă, ocolea bălțile din fața blocului.

Succesul părinților săi, șansa de a se perfecționa în străinătate, o încântau, dar gândul că ea va pleca în satul uitat de lume al bunicilor, o întrista. Deși mai păstra câteva amintiri, imagini calde și animate din copilărie, nu își putea închipui cum va petrece trei luni la ferma de pe malul Someșului.

În câteva zile, apartamentul lor, care părea destul de mare, a devenit neîncăpător. Haine, cărți, obiecte

dragi, alături de lucruri complet inutile, se îngrămădeau în cutii și valize.

- Maria, chiar crezi că îți vor fi de folos toate astea? a întrebat-o mama, uitându-se uimită la rucsacul în care fata se străduia să pună laptopul, tableta, e-bookul și încărcătoarele. În locul tău, aș fi ales doar aparatul de fotografiat, a adăugat mama.

Maria era convinsă că nu ar putea supraviețui atâta vreme la țară, fără a avea la îndemână toate mijloacele care îi asigurau comunicarea cu prietenii. Doar pentru a-i face mamei pe plac, luă și aparatul foto.

Drumul până în satul nășăudean a fost obositor, lipsit de emoții, parcă nesfârșit. Ascunsă printre dea-

luri, pe malul drept al Someșului, ferma o aștepta tăcută. Râul e mai îngust decât își amintea și undele mai puțin învolburate. Nucii sunt mai înalți și mai viguroși, dar la umbra lor se odihnea neschimbată vechea băncuță. De pe prispă, a zbughit-o, întâmpinând-o pe Maria, un cățel ștregar. Fata a înțeles și ochii i s-au umezit: bătrânul câine nu mai era...

- El e Azorel, i-a spus bunica. Să intrăm, te așteptăm de mult!

În timp ce duceau valizele, cățelul jucăuș s-a strecurat în casă, bunica l-a certat prudentă, protejând bunătățile de pe masă, și l-a poftit afară. Bunicul l-a apărut, mângâindu-l, și i-a promis din priviri o bucată de plăcintă.

Maria nu știa că i-a fost atât de dor de căldura sobei de teracotă, de preșurile vărgate din casa dinainte, de ceasul cu cuc din tindă și de sutele de cărți din biblioteca bunicului. În camera care a mai găzduit-o cu ani în urmă, bunica ei păstra cu sfințenie fotografiile tuturor nepoților. Fata le-a privit cu duioșie, spunându-și că a trecut prea mult timp de când nu și-a văzut verișorii. Aștepta cu nerăbdare ziua următoare, când se vor aduna cu toții în jurul mesei. Și îi părea rău că și-a supărat mama, împotrivindu-se atât de tare să vină...

Primele săptămâni la școala din sat au trecut incredibil de repede. După-amiezile erau liniștite și Maria nu se mai simțea, ca în toți ceilalți ani, copleșită de teme sau presată de lecții. Colegii i-au devenit prieteni și obișnuiau să se întâlnească adesea după ore. Uneori își ajutau părinții sau bunicii, iar culesul strugurilor sau al porumbului părea să fie o adevărată sărbătoare. Un drum până la stână putea să se transforme într-o veritabilă aventură. Își povesteau cu încântare unii altora despre poznele câinilor, despre iernatul oilor sau despre purcelușii deveniți grăsuți în bună regulă peste vară. Aici, prietenii erau reale și sincere, nu se legau în mediul virtual și poate de aceea Maria nu a simțit nici măcar o clipă lipsa laptopului sau a tabletei, care au rămas uitate în rucsac.

La țară, fiecare răsărit de soare e o minune, este promisiunea unei zile care începe sub ocrotirea divină... și oamenii înțeleg că sunt binecuvântați. Pentru belșugul de care se bucură în fiecare an, sunt recunoscători. De la Sfântul Dumitru, cu toții au început să se pregătească pentru marea sărbătoare a comemorării morților din prima zi de noiembrie. S-au îngrijit mai întâi de casă și de gospodărie, iar mai apoi de mormintele celor dragi. Cimitirul a devenit o grădină împodobită cu crizanteme, gladiole și dalii. Și parcă niciodată toamna n-a fost mai frumoasă!

Maria a înțeles că în mintea ei sărbătoarea morților se confunda cu cea a Halloween-ului. Și-a dat seama cât de superficială a fost de-a lungul anilor, când își petrecea toată luna octombrie căutându-și costumul perfect. Întreaga ei copilărie a asociat comemorarea celor plecați pentru totdeauna cu vrăjitoarele, vampi-

rii și stafile, fără să conștientizeze că nu au nicio legătură cu semnificațiile profunde ale sărbătorii noastre.

Nimic nu ar fi putut să o pregătească sufletește pe Maria pentru ziua de întâi noiembrie. Pretutindeni se simțea o adâncă emoție. Gospodinele găteau neobosite, așteptându-și acasă copiii, nepoții, frații și surorile. Bărbații se asigurau că totul e în bună rânduială în curte, în grădină, pe la vaci, oi sau păsări. Totul trebuia să fie pregătit cu grijă. Casele încălzite se umpleau de bucurie, găzduind familiile reîntregite.

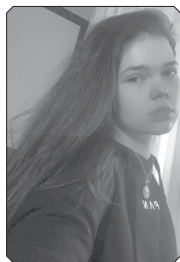
Maria nu și-a închipuit că Luminațiile înseamnă fericire și tristețe în același timp. Pe bunica a văzut-o ștergându-și lacrimile și i s-a părut că femeia fragilă, blândă, cu părul alb, murmură o rugăciune, cu gândul departe-departee, îndreptat spre cei care nu mai sunt, pe care îi pomenea din când în când: Vasile, Ion, Firoana, Anuța. Maria le știa chipurile, rămase neschimbate peste ani, din tablourile frumos înramate din casa dinainte.

Seara, cimitirul avea o aureolă sacră. Sute de lumânări străjuiau mormintele. Sătenii se apropiau în convoi. Maria venea împreună cu verișorii, mătușile, unchii, bunicii, aducând flori, coroane și candelă. Aveau alături bătrânul Someș, sticlind în asfințit, într-o curgere nesfârșită și lină. S-au oprit mai întâi în vechiul cimitir. Au așezat lumânări la părinții bunicilor ei - tatăl a murit abia întors din război, din cauza rănilor grave, care nu i s-au mai vindecat, mama a mai trăit puțin, parcă pentru a-și îngropa fiul răpus de poliomielită și o fiică de doar cinci ani. Le-au rămas în viață o fată, ce avea să fie peste ani, bunicuța Mariei, și doi feciori. La fiecare cruce, Maria a aflat povești de viață care au cutremurat-o.

Slujba religioasă, ținută de preot în mijlocul mulțimii, i s-a părut emoționantă. Fata a văzut pe chipurile celor din jur, rând pe rând, tristețe, liniște și duioșie. Fețele s-au mai înseninat când femeile au început să le împartă copiilor dulciurile pregătite cu atâta drag. Erau cu toții stăpâniți de bucuria reîntâlnirii și a amintirilor. Poveștile s-au prelungit până târziu în noapte, în fiecare casă. Maria a înțeles pentru prima oară în viață sensul profund al Zilei Morților. Va păstra mereu frumoasele fotografii pe care le-a făcut. Poate unele dintre ele își vor găsi locul lângă celelalte portrete din casa dinainte. I-a fost recunoscătoare mamei că a insistat să-și ia aparatul foto la țară.

În zilele următoare au căzut primele ninsori. Vârfulurile Munților Rodnei erau albe. Someșul curgea grăbit, învolburat. Luna noiembrie a trecut repede și părinții Mariei s-au întors. Fata a hotărât să rămână în sat, să termine semestrul și să petreacă sărbătoarea Crăciunului alături de prieteni și de familie.

Marele premiu la Concursul de creație literară „Iuliu Suciu”, 2021.

Portret discret

JUHOS Csilla-Júlia

Valsul inimii mele nărăvașe, dar gingașe și ne-scoase din atașamentul perseverenței și-a început așa-zisa „coreografie” poate puțin stranie, la prima vedere invadată de mânie, cu atât de hipnotizantă precizie, dar și cu un mic freamăt străin, criticat de memorie, înmulțit și îmbibat în doze maxime de bucurie și de nostalgie acum șaptesprezece ani, când am hotărât să părăsesc pentru totdeauna adâncul oceanului risipitor de valuri.

Ce se întâmplă când trăirile înlănțuite și lipite de suflet cu adeziv conduc spre o lume interioară încinsă și rezemată pe coloane din tandrețe?

Rar, pentru o singură secundă, designul meu interior se demodează, iar spiritul decide să picteze fiecare barieră în bordo; cu un marker negru și osos îmi anihilează încercările de a îndepărta nuanța stângace și țipătoare de confuzie din fața ochilor aruncați în flăcări.

Și așa, orice expresie transpusă în gândul meu recent evitat de pace eșuează, doar vârfurile creioanelor din promoroacă mai urmează curbura imaginației marcate de caracter. De când luna și-a abandonat locul de pază, luminile apartamentelor demolate din cartierul mic al artei s-au prefăcut în rânduri și semne de punctuație vârate în zile cețoase de toamnă.

Dacă am pornit, am decolat de la marginile unor numere din calendar pe aripa de vest a curajului, de ce am devenit pe parcursul anilor doar o purtătoare silențioasă de cuvânt? În culegerile pline de probleme și teoreme, de ce pot fi considerată reformă neașteptată, noutate, punte între mister și certitudine?

Mi-a fost sortit de la început să fiu ecuație, pe când azi, mă simt din ce în ce mai mult ca un roman fantastic, cu final deschis, ca un text lăsat în voia sorții rigide, ca o creație găsită în miezul expresivității.

Aștept, zăbovesc, nonconformismul genelor mele se contractă. Întăresc orice credință prin

îngroșarea unor litere pe jumătate satirizate de neclaritate, exact de asta, fiecare alineat al meu asigură întrebări, confuzie, pe când eu vreau doar în secret o singură concluzie, o rezolvare, o teorie despre cum s-a dezvoltat creierul meu dominat de alegorie. Oare s-a schimbat ceva la schița, la planul de bază creat special mie?

Dacă aș alege să mă înclin spre literatură, aș fi o operă dedicată special văzduhului, dar aș inspira și un aer vag, ce a pătruns printre pietrele munților de antiteză. Din colțul foilor maleabile aș asambla un tărâm dominat de două funcții vitale, căci mintea nu poate concura în totalitate cu bătăile ferme-cătoare ale inimii, cu mărșăluirea uniformă a pulsului împins spre portaluri adânci de sens.

Mă simt cea mai împlinită în imparele clipe însetate de liniște supremă, când mâna mi se extinde cu rapiditate, dar și cu freamăt spre unealta mea etern favorizată în comparație cu reveria oferită pe gratis.

Pixul a devenit mai mult decât un bibelou de cerneală, e de sute de ori mai semnificativ ca un instrument de scris uzat, aruncat la nimereală prin dormitorul tăcut. Mă face să știu să simt puternic, îndelungat, cu toată ființa imperfectă, mă avertizează în dispariția fiecărui apus despre faptul că înfloresc senzații din orizontul plantat lângă nori și păsări cântătoare. Îmi îndrumă conceput în șoaptă să alerge în cerc pe inelele Saturnului, căci viziunea parcă este un amestec inuman de simfonii, de particule zguduitoare de praf, un râu singuratic de idei vărsate pe tavanul minții largi. Stiloul mă zguduie, îmi aduce fantezmele puțin neîndemânatică la viață, legând cu un fir subțire și roșu puntea universului meu întortocheat de firescul intimidant.

Scrisul pentru mine e deja un stil de viață onest, o scăpare din mrejele cotidianului. Și oricât de mult mă foiesc, eu scriu, scriu... ca să trăiesc...

Premiul I la Concursul de creație literară „Iuliu Suci”, 2021.

Yes – *The Quest*

Daniel MUREȘAN

Viața este o continuă căutare, o continuă creație. Vreau să cred că sunt discipolul creatorului, prin urmare creez. Totul a plecat de la dorința omului de a evolua, de a fi într-o permanentă activitate creatoare, căutând permanent răspunsuri, confort și timp pentru plăceri. Sunt creatorul propriei mele vieți, chiar dacă uneori mă întreb dacă nu am greșit drumul. Dar de cele mai multe ori încerc să devin cea mai bună versiune a mea. Caut lângă mine, dar caut și în interiorul meu. Cel mai greu e când mă întâlnesc cu mine, când vreau să stârpesc dușmanul din suflet. Atunci trebuie să mă așez la focul creației, încercând să-l sting cu câteva cuvinte. Căci de cele mai multe ori apa doare. Dar și așa, sunt bine cu mine. Îmi sunt de ajuns.

Tot plin de căutări a fost și pe-riplul legendarei trupe *Yes* de mai bine de 50 de ani. Turnee, înregistrări, două duzini de albume și mult suflet. O energie debordantă, plină de spirit, ce onorează o istorie atât de lungă. După șapte ani, un nou album *Yes!* Primul fără basistul *Chris Squire*, singurul membru care a apărut pe fiecare disc de până acum. De la coperta lui *Roger Dean* până la piesele lungi despre gânduri și locuri mistice, *The Quest* ne amintește de vechile albume. Solo-urile de chitară sunt din abundență, melodiile nu coboară ștacheta rock-ului progresiv, deci avem toate ingredientele pentru un album de mare clasă *Yes*.

Avem de-a face cu un album foarte bine produs, fiecare membru al trupei având abilități de compoziție și interpretare. Ritmul e unul specific, aproape de la începuturile trupei, fără solo-uri furioase, dar cu o melodicitate de care

doar ei sunt în stare. Fără îndoială, *The Quest* este o lansare de calibrul acestui an, de care trebuie să se bucure fanii *Yes*, dar nu numai. O muzică fascinantă, de care trebuie să vă bucurați. Sunet grozav, profunzimi ascunse, pe care le veți descoperi după mai multe audiții.

Tracklist:

CD 1 (47:51)

1. *The Ice Bridge* (7:03) :
  - a. *Eyes East*
  - b. *Race Against Time*
  - c. *Interaction*
2. *Dare to Know* (5:58) :
  - a. *New Journey*
  - b. *Sympathy of Sound*
  - c. *The Lost Cord*
3. *Minus the Man* (5:35)
4. *Leave Well Alone* (8:08) :
  - a. *Across the Border*
  - b. *Not for Nothing*
  - c. *Wheels*
5. *The Western Edge* (4:25)
6. *Future Memories* (5:10)
7. *Music to My Ears* (4:41)
8. *A Living Island* (6:51) :
  - a. *Brave the Storm*
  - b. *Wake Up*
  - c. *We Will Remember*

CD 2 (13:44)

1. *Sister Sleeping Soul* (4:50)
2. *Mystery Tour* (3:35)
3. *Damaged World* (5:19)

Inside Aut / Sony Music 2021

Discografie Yes:

- 1969: *Yes*
 1970: *Time and a Word*
 1971: *The Yes Album*
 1971: *Fragile*
 1972: *Close to the Edge*
 1973: *Tales from Topographic Oceans*

- 1974: *Relayer*
 1977: *Going for the One*
 1978: *Tormato*
 1980: *Drama*
 1983: *90125*
 1987: *Big Generator*
 1991: *Union*
 1994: *Talk*
 1996: *Keys to Ascension*
 1997: *Keys to Ascension 2*
 1997: *Open Your Eyes*
 1999: *The Ladder*
 2001: *Magnification*
 2011: *Fly from Here*
 2014: *Heaven & Earth*
 2021: *The Quest*

Componentă Yes:

Steve Howe – chitară (*Asia, GTR, ABWH*)

Billy Sherwood – chitară bass (*World Trade, The Prog Collective, Deep Purple, Toto, Motorhead, Air Supply, Paul Rodgers, Def Leppard, Asia, Edgar Winter*)

Jon Davison – voce (*Glass Hammer*)

Geoff Downes – clape (*Asia, The Buggles, John Wetton Band, Trapeze, GTR, Kate Bush*)

Alan White – baterie (*John Lennon and the Plastic Ono Band, George Harrison, Tony Levin, Rick Wakeman*)

Solilocvii inutile

Ioan F. POP

Scrisul este sihăstria în care m-am înrolat singur, crezînd pînă la naivitate în menirea lui introspectivă, în aura lui de mister, în trăirea imaginarului cu intensitatea realității, a iluziei cu forța concretitudinii. Căci nu știu dacă am ales sau am fost ales în această *vanitas vanitatum*. Cu un imaginar al copilăriei îndelung bătătorit, cu un cer în față ca o imensă coală nescrisă nu a fost greu să trec la cuvintele așternute pe hîrtie, în așteptarea unui filfiit de aripă. În ciuda multor iluzii deșirate, continui cu entuziasm și disperare să cultiv cuvîntul și tăcerea pe *ogorul* paginii, în speranța că, dintre coperti, cîteva umbre își vor lua zborul.

*

Cînd se va putea înțelege tot ceea ce astăzi doar se aproximează, cînd se va putea ști absolut totul chiar și despre nimic, omul va constata că *paharul* cunoașterii conține mai multă otravă decît speranță. Se va ajunge la stadiul în care va trebui reabilitată urgent „vechea ignoranță”, mirările incipiente. Căci noi nu putem ști decît pe *cheltuiala* speranțelor și iluziilor noastre. Cînd totul va fi doar certitudine scientistă, lumea va fi cel mai vesel *cimitir* locuit.

*

Toată *centralitatea* mea s-a construit pe o margine. Tot universul meu se reduce la un punct. Toată concretețea închipuirilor personale se reduce la o banală interogație. Nu sînt decît materia organică a unui semn de întrebare abstruz, pus la intersecția unor rătăciri. Nu sînt decît această umbră obosită, bîntuind stingher printre rînduri asonante. Nu sînt decît pronunția care nu spune nimic.

*

Am absolvit, la cursuri de zi, lecțiile de conduită și comportament moral, argumentate cu propria viață, pe care le-a ținut bunica mea care, deși analfabetă, era membră corespondentă a Academiei Bunului-simț Țărănesc. Nimic, nici chiar întoarcerea lumii cu susul în jos nu o putea clinti din concepțiile ei, pe care le respecta cu sfințenie. Chiar și lui Dumnezeu i se ruga în primul rînd pentru noi, cei doi nepoți orfani, pentru ea cerînd doar putere să ne poată crește. Deși a trecut atîta timp de atunci, și astăzi mă hrănesc moral din inefabilul ei tratat de conduită umană...

*

Dincolo de faptul (aproximativ, totuși) că sînt om, nu mă pot defini cu nimic sigur, definitiv. Nu am o menire precisă, dincolo de *meseria de a trăi*, în care tot

încerc să mă calific. Practic scrisul ca pe un ecorșeu și atribut al neputințelor, mă îndeletnesc adiabatic cu pasivitatea și cu plictisul. Trăiesc din stipendiile nesigure ale resemnării și regretelor. Mereu nemulțumit de ceea ce sînt, mă îndoiesc metodic de tot ceea ce aș putea fi. Sînt mai pustiu cu o literă, cu o pagină, cu o carte închisă. Sînt mai trecut cu o avalanșă de cuvinte, cu o cascadă de tăceri. Sînt mai bătrîn cu cîteva așteptări tipărite pe nori... Mi-aș dori să pot spune cîndva, precum D. Hume, că nu mai vreau să scriu pentru că sînt „prea bătrîn, prea gras, prea leneș și prea bogat” ...

*

Simt ca pe un imens regret faptul că nu pot întotdeauna duce gîndul pînă în extremitatea absolută a exprimării, pînă în ultima lui turnură interogativă. Lucrează încă în mine timidități și cenzuri, fobii și opreliști cutumiare care îmi domolesc radicalismul. Deși scrisul este forma pură a libertății mele, nu pot duce această libertate pînă în nonșalanța anulării oricărei limite și retențiuni, pînă în pînzele negre ale îndoielii și negativității. Puse în pagină, cuvintele ar trebui să devoreze lumea și pe autor deopotrivă, să destructureze totul într-un ultim act apocaliptic al realului și al imaginarului. Dar, pentru a mă putea aventura total neîngrădit în asemenea ne-limite, mi-ar trebui urgent o specializare în *infern*...

*

Solilocvii inutile, peripatetizări, glose pe marginea altor nemargini, zbaterea în valurile unei absențe. Bătălia pe o umbră a cuvintelor, a ecourilor ce tot vorbesc în pustiu. Tot ceea ce se sparge în i-realități la primul suspin. Scrisul pînă la sînge, pînă la os. Pînă la ultima fibră a ne-ființei. Scrisul ca amintire a atîtor uitări. Abisul și fascinația foii albe, înțelesurile care nu prind nici un contur, mintea rătăcind prin adierile însingurării. Tentația prometeică de a deștepta cîteva cuvinte, cîteva sonorități ale eterului. Spaima de a înainta în resurgența propriilor obsesii, în contiuitatea unor șoapte stranii. Gîndul că totul cade în extazul inutilității, în patima zădărniceii. Gîndul că totul e iară și iară nimic. Visul de a scrie o propoziție sentențială după care să nu mai poată urma decît neantul. Una care să închidă pentru totdeauna iluzia palimpsestică a scrisului. Una în care să încapă toată tăcerea, toată nerostirea, tot vuietul asurzitor al nelumii. Patima de a scrie cuvîntul după care doar urletul golului să mai fie posibil...

Filmografiile Simonei

Omnipresent (2017)

Simona ARDELEAN

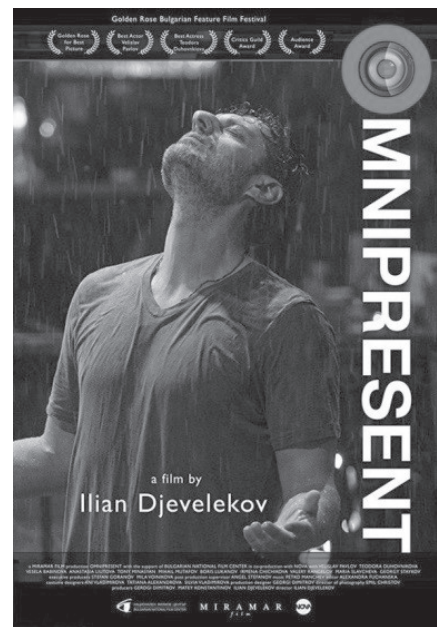
Filmul este, prin excelență, un ochi mobil care plutește peste decururi, peste fețele înăsprite ori vesele ale oamenilor, care se apropie de fiecare detaliu sau se distanțează, panoramic. A vedea este simțul care atrage după sine toate celelalte modalități de a înțelege lumea în care trăim, mai ales atunci când această lume e proiectată pe un ecran uriaș într-o sală de cinema. Imaginea comportă un proces ghidat de lecturare și poate tocmai de aceea tablourile lui Vermeer sunt atât de fascinante. Lumina vine întotdeauna dinspre ferestrele așezate în partea stângă și ea călătorește subtil spre zona mediană, către frunțile pline de gânduri ale personajelor, spre detaliile vestimentare și apoi se așterne insistent pe câte-un obiect.

În filmul regizat de Ilian Djevelekov, un regizor bulgar cunoscut mai ales pentru filmul *Love. Net* (2011), motivul ochiul atotcunoscător se regăsește în film în ipostaza minusculei camere de supraveghere pe care, mai întâi motivat de furtul unor obiecte din casa tatălui său și, mai apoi, condus de un imbold creator și voyeuristic, Emil o instalează. Așadar, obiectul din zona de interes a filmului nu este decât o punere în abis a unui ochi divin care poate – prin omniprezență – să cunoască și controleze destine/ secrete/ vieți. Interpretat magistral de Velislav Pavlov, Emil apare pe ecrane în dublă ipostază profesională: este deopotrivă scriitor și proprietar al unei agenții de publicitate, iar apetența sa pentru lumea cuvântului îl califică pentru rolul de mic creator. Mulându-se oarecum pe acest dat al autorului care se joacă cu personajele sale, dar și în căutare de surse de inspirație pentru viitorul roman, Emil se delectează cu scenele aparent nevinovate pe care le surprinde în casa părinților, în propria casă sau la locul de muncă. Cu toate acestea, dacă motivația sa pare oarecum fi-

losofică atunci când se autoconvinge că face acest lucru pentru a fixa într-o memorie fizică, neselectivă și nealterabilă toate momentele care – altfel – s-ar disipa, gesturile sale frizează patologicul. Viețile celor care-l înconjoară, începând cu propria familie ascund detalii care-l tulbură profund: chiar dacă observă diferența dintre aparența glacială și profesională a soției psihiatru (Anna-Teodora Duhovnikova) și secretele ei sentimentale și adictive, lui îi scapă tocmai esențialul. Camera de supraveghere înregistrează fapte, dar nu și elementele de substanță de dincolo de ele. Boala soției rămâne o necunoscută, așa cum îi este și soția de care se îndepărtează atunci când se îndrăgostește de-o colegă de birou. Maria (Vesela Babinova – aflată la primul său rol mare) este o ipostază ludică și proaspătă a unei imagini feminine idealizate, dar sensibilă și reală. De ea este atras și Jimmy Kannev (Toni Minasyan), iar conflictul dintre cei doi bărbați, motivat erotic, va căpăta dimensiuni gigantice atunci când i se vor suprapune orgoliile profesionale.

Toate personajele filmului, deși aparent tipologii clasice sunt demne de explorat (generalul, fost comunist de prim rang, fiul surprins la vârsta nesigură a adolescentului, tatăl muribund, dar înțelept și fericit alături de soția sa) sunt universuri minore care ar putea deveni în ele însele subiecte de film. Mobilele vechi, ornamentale și prețioase care asigură decorurile familiale sunt în directă opoziție cu elementele de tehnică, laptopurile și lumea modernă a agenției de publicitate. E o discrepanță între mentalitatea rigidă și lumea nouă, fluidă care pretinde o adaptare rapidă și neiertătoare.

Cu nenumărate scene mai puțin potrivite pentru cinefilii tineri, filmul dezbracă personajele sale până la esență, dar nu o face la modul caricatural. Atunci când Emil sur-

prinde pe cameră momentul morții tatălui său, înlăuntrul său se petrece o mutație fundamentală. Cu toate acestea, odată pus în mișcare mecanismul mediatic, el nu mai poate fi oprit, iar consecințele vor fi dramatice pentru aproape toți cei implicați, cu două excepții: cel care devoalează secretele și cea care în absența unei minime notorietăți scapă oprobiului public. Conflictul construit pe tehnica bulgărelui de zăpadă este o meditație asupra condiției umane și a pomului cunoașterii din care odată ce ai mușcat, te condamnă la nefericirea de a ști fără a mai putea șterge cunoașterea dobândită. Aici mărlul paradisiac e o cameră de supraveghere care-l învață, deopotrivă, taina morții și a dragostei. Creatorul secund, romancierul nu mai este infailibil. Este omniprezent, dar nu și omnipotent. Arta îi cere creatorului permanente sacrificii, însă aici sacrificiile se ramifică și-i ating, frângându-i pe toți cei pe care i-a iubit. Ultima scenă, a peretelui de monitoare proiectează aproape fractal obsesia societății în care trăim, reverberându-l pe Big Brother într-un puzzle la care nu avem acces, dar pe care-l resimțim fie că vrem, fie că nu vrem.

Malaxorul de decembrie depresiv, melancolic, sărbătoresc

■ Dintr-un eseu de „sezon” (pandemic ori postpandemic) semnat de **Ștefan Bolea**, „Melancolie sau depresie”, în „**Apostrof**” (nr. 11/2021): „Cioran considera în

APOSTROF
revistă a uniunii scriitorilor

Mărturisiri și anateme că «există, desigur, o melancolie clinică, asupra căreia leacurile au câteodată efect; există însă alta, subiacentă până și exploziilor noastre de bucurie, și care ne-nsoțește peste tot, nu ne lasă *singuri* niciun moment. Nimic nu ne ajută să ne eliberăm de această malefică omniprezență: ea este eul nostru, pe veci față în față cu el însuși». Revenind la citatul pe care l-am folosit ca motto, aș putea spune că într-o lume fără melancolie și numai cu depresie, privighetorile răgâie după ce au consumat o supradoză de Prozac”. Pentru destui, sărbătorile vor fi un nou prilej de... depresie. Ori de candidă melancolie, după sărbătorile de altădată...

■ Un citat din **H.-R. Patapievici**, din „**Orizont**” (nr. 11/2021): „În cultura noastră, în care direcția e dată de criticii literari, pe cei mari îi recunoaștem anume după acest criteriu, că au fixat direcția. În cei o sută cincizeci

ORIZONT

de ani de cultură românească modernă, au fost doar trei. Pentru epoca de așezare a societății românești în modernitate, în care corupția venea dinspre falsitatea formelor culturale, criticul literar care a fixat direcția a fost Titu Maiorescu; pentru epoca interbelică și a marii confruntări cu corupția etnicistă și rasistă a culturii, a fost E. Lovinescu; pentru perioada comunistă, cu corupția ei totalitară, a fost Nicolae Manolescu. După 1989, nu mă mai pot pronunța. Am impresia că am intrat într-o epocă în care, pentru prima oară în istorie, cultura nu mai dă direcția societății, iar societatea nu mai recunoaște în cultură referentul și conținutul veritabil al vieții ei istorice” (revistaorizont.ro). Sigur, cultura azi nu dă direcția societății. De fapt, societatea nici nu are o direcție.

■ În contextul citatului de mai sus, un fragment din dialogul purtat de **Ovidiu Pecican** cu **Mircia Dumitrescu**, într-un recent număr al revistei „**Steaua**” (nr. 9/2021): „Ești simbolul unicității. Sau, cel puțin, așa crezi în momentul începerii unei lucrări. Când o termini, poți vedea că e un eșec, poți fi nemulțumit, o

poți distruge, dar îți aduni forțele și, ca Sisif, o iei de la capăt. Opera este sufletul artistului, ea dă naturalețe și justifică dorința de a fi în viață. Cât despre prețul artei, trebuie specificat că există o artă ce afirmă cu adevărat viața și valoarea, dar există și cea care face concesii și este prețuită în bani de samsarii de artă. Se ajunge ca valoarea artistică să se confunde cu mărimea sumelor de bani tranzacționate. Beneficiind de sărăcia accentuată a artiștilor se încearcă crearea corurilor epigonice ale traseelor artistice. Arta noastră, după un timp de izolare prin realismul socialist, în dorința de a se sincroniza la cultura modernă, a început să imite ce lipsea. Se uită că

STEAUA
literară artistică și culturală

datoria noastră este să creștem cultura națională fără complexe, reperatele fiind cele ale culturii universale la construcția căreia să participăm activ” (revisteauea.ro). Cultura națională...

(D.S.)

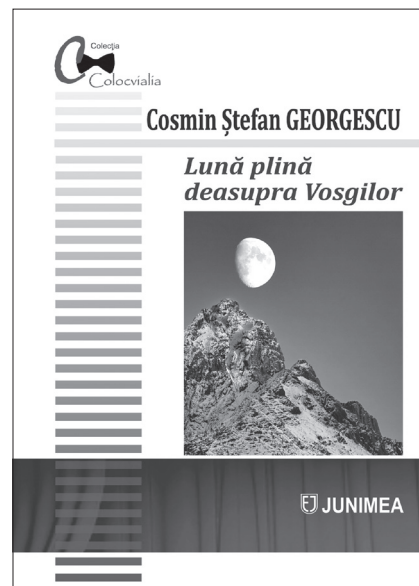
■ **Sperieturi prospective.** Oltenii au creat o adevărată tradiție în a povesti cu talent întâmplări înfricoșătoare, cu iz fantastic. Să ne amintim de proza interbelică a lui Victor Anestin, Vasile Beneș, Victor Papilian. Antologia „Dincolo sunt o groază de povestiri stranii” (Editura Cristian PlusArt, Malu Mare, 2021) ne dovedește că fiorul străbaterii unei „rupturi în realitate” poate fi transmis de o nouă generație de povestitori, la fel de pricepuți să creeze o atmosferă stranie, menită să ne facă părul măciucă. În vreme ce pe telefoane și pe consolele de jocuri ne pândesc tridimensional, dar inofensiv, tot felul de monștri, când se ia curentul și rămânem brusc în întuneric redescoperim senzațiile trăite de cei prea săraci ca să umple lampa cu petrol, care se adunau iarna la gura sobei și ascultau zgomotele neobișnuite de afară. Să fi fost morții care se întorceau acasă din morminte, ori Muma Pădurii, ori alte spirite malefice? Astfel de povești putem asculta și astăzi, sunt la fel de fascinante, oferă o cale de sondare a Nevăzutului. Volumul de față dovedește că au rămas mulți care au ținut minte cele auzite în copilărie. Narațiunile scrise de Mihai Cranta, Mihai Cristian Dumbravă, Constantin Gheorghe, Constantin Iancu, Victor Martin, Daniel Tudor Ninou și Lucreția Mirescu au fost adunate la inițiativa editorului Daniel

Cristian Dumitru, el însuși prezent cu povestea unor strigoaice spilcuite. Separat, îl amintesc pe Mircea Liviu Goga, colecționarul de fapte stranii și de legende șocante, unele asemănătoare cu poveștile noastre, de pe Valea Someșului. Ultimele pagini cuprind o bandă desenată de Marian Mirescu, „DeOchi de Muma Pădurii”. Pe scurt: uite o carte care va bântui imaginația multora.

■ **Monstrul este omul monstrului.** În perioada post-comunistă, lumea de la noi s-a deschis către diferite inițiative internaționale: „Medici fără frontiere”, „Jurnaliști fără frontiere”, „Profesori fără frontiere” etc. Alăturarea acestor termeni a prins avânt: în vreme ce Lucian Boia și-a dorit o „Istorie fără frontiere”, Violeta Năstăsescu chiar a tipărit volumul „Elena Ceaușescu, confesiuni fără frontiere”. Prin urmare, să nu ne minunăm că la o întâlnire a creatorilor de benzi desenate, ținută în Polonia, văleat 2007 de la Nașterea Domnului, a apărut ideea năstrușnică a „Monștrilor fără frontiere”. „Los monstruos/ Les monstres/ Monștrii” este rezultatul final al unei serii începute la Belgrad în 2010 și terminate la Craiova, în 2015. Scenaristul Enrique Sánchez Abulí a conceput o narațiune în spaniolă și în franceză, pe care apoi Mihai Iacob a tradus-o în românește. Marian Mirescu a ilustrat-o cu plasmuielile proprii și i-a facilitat apariția tipărită la Editura Revers din Bănie. Ideea este simplă: după ce în vecini se mută niște făpturi ciudate, diferite de oricine alții și se întâmplă o serie de lucruri neobișnuite, oamenii le atacă, le căsăpesc și devin adevărații monștri. Autorul este fiul unui scriitor spaniol, dar trăiește și lucrează în Franța. Activitatea lui este prezentată în extenso de sârbul Dragan Predici, care a întocmit și o bibliografie copioasă. De remarcat succesul seriei „Torpedo”: 15 albume, o piesă de teatru, un film de desene animate. Elegantul volum trilingv se încheie cu o Adenda: „Monster Concept Art” de Marian Mirescu, o galerie de personaje ieșite din tipic.

(G.-D.G.)

■ **Lună plină deasupra Vosgilor** – Cosmin Ștefan Georgescu, Editura Junimea, Iași, 2021. „Înot ore în șir, poate mai mult decât merg. Reîntoarcerea la amnios. Mama a avut atâta lichid placentar încât m-am bălăcit în voie. De atunci știu a înota. Acum repet doar niște gesturi primitive, profane. Apa mă poartă ca pe un făt. Sunt nenăscut. Doar conceput. Mă mișc inerțial. Brațele și picioarele bat alene apa. Plutesc la nivelul ei. Sub ea mă înec și mor. Deasupra e aerul proaspăt al munților care pătrunde prin glasvand-ul larg deschis. Ce mă ține la suprafață? Mișcările mele sacadate? Le răresc. Plutesc încă. Sunt un tub cu oxigen. Ce bine e aici la granița dintre a fi și a nu fi!”

■ **Exerciții de (după) lectură** – Mariana Rânghilescu, Editura Junimea, Iași, 2021. „Eu, cititor?! Eu? ... cititor! După ce ani de zile le-am cerut elevilor mei să-mi prezinte diferite tipuri de jurnal de lectură, mi-a venit și mie rândul. Jurnalul meu nu va fi cronologic, ci structurat pe drepturile cititorului în viziunea lui Daniel Pennac, *Comme un roman*. Am parafrazat titlul lucrării lui Carmen Maria Mecu, din două motive. Prima interogație este pentru cei care au gândit că am greșit generația. A doua, urmată de punctele de suspensie pare să refacă drumul de la lectura de plăcere, la lectura telică până la cea autotelică.” (Autoarea)

■ Numărul 11-12 (83-84), noiembrie-decembrie, al revistei **Scriptor** (Iași) cuprinde, în cele 143 de pagini, o serie de lucrări poetice și în proză. În secțiunea *Semina sapientiae*, Nicolae Turtureanu publică un „Colind de Melc”. Urmează Liviu Antonesei cu „O vedenie

peste mări și țări”, Livia Iacob cu „Astăzi”, Marcel Miron cu „Scăldătoarea”, Bianca Marcovici cu „Trucaj”, Eugen Uricaru – „La Cârța”, Dan Viță – „Doar când te văd” și Michael V. Magharian – „Carieristul” (proză). Celelalte secțiuni, cu nume latinești răsunătoare, își auto-definesc conținutul: *Semper ad meliora*, *Colloquium*, *Historia magistra vitae*, *Muti magistri sunt libri*, *Aqua script*, *Et in arcadia ego*. Să nu uităm nici de *Poemul desenat* al lui

Dragoș Pătrașcu, în care un animal traversează capul întors cu fața la spate al unui bărbat în costum și cravată, intrând pe o ureche și ieșind pe cealaltă, în timp ce el continuă să deseneze/scrie nonsensuri. *Poemul desenat* este, în percepția mea, o metaforă a vremurilor noastre pandemice, unde individul se mișcă fără abatere pe traseul desenat de alții pentru el, într-o stare de hipnoză profundă, fără a mai fi capabil să sesizeze realitatea prezentului, care bate cu disperare la ușa minții sale întoarse către trecut, intrând pe o ureche și ieșind pe cealaltă.

(C.Ș.C.)

■ **Gândind... lecturând *Mărturii Maramureșene*, nr. 8-9, 2021.** „Dumnezeu este roata cea mare. Roata mare se învârtă mai încet, dar ajunge din urmă roata mică, ce se învârtă mai repede. Cu cât roata este mai mare, cu atât rotirea este mai înceată și zgomotul mai mic; cu cât roata este mai mică, cu atât rotirea este mai iute și zgomotul mai mare. Acest fapt se potrivește și lucrurilor, și oamenilor. Roata cea mai mare din sufletul omului este Dumnezeu. Marginile ei nu se pot vedea, nici mersul ei nu se poate auzi din pricina mulțimii și a larmei roților celor mici. Însă, în clipa în care toate roțile cele mici din sufletul omului se liniștesc, abia atunci sufletul se oglindește în nemăsurata roată dumnezeiască, în care se cuprinde cerul și pământul. Și în fața acestei vederi, pe cât de rară, pe atât de neașteptată, sufletul simte o bucurie de negrăit.” Aceste cuvinte au fost spuse de părintele Nicolae Velimirovici. Pentru a nu intra în „larma roților celor mici”, găsesc de cuviință că este de folos să fiu un mărturisitor al Mântuitorului nostru. Așadar, viața mea se împarte (sau se desparte?) în trei capitole: 1. când am fost ateu; 2. când am rătăcit prin diverse secte/culte, toate cu „fundatie” creștină; 3. când am descoperit ortodoxia, prin ascultarea predicilor părintelui Constantin Joița. A urmat, pas cu pas, adăugarea de bucurii duhovnicești, prin întâlnirea cu preoți care au contribuit la consolidarea mea spirituală. Aș putea să fac o scurtă trecere în revistă a unor momente, pe care, la scurtă vreme

după consumarea lor, nu conștientizam ajutorul pe care îl primisem. A trebuit să treacă o perioadă, pentru a înțelege faptul că fiecare dintre acestea mi-au fost necesare, foarte utile. Am mai înțeles ceva: fiecare dintre noi are un însoțitor, un înger păzitor. La fel se întâmplă și cu mine, desigur. Am folosit, în fraza anterioară, expresia „se întâmplă”. Și eu fac parte din categoria persoanelor care consideră că absolut nimic nu este întâmplător.

Nu vreau să-i obosesc pe cititorii revistei, menționând situațiile dificile prin care mi-a fost dat să trec. Mai bine să fac un „viraj” brusc și să spun cum l-am cunoscut pe părintele Radu Botiș. Aici, în Ploiești, beneficiez de prietenia unor oameni cu care rezonoz într-un fel special. Este vorba de profesorii Nae Stanciu, Adrian Iosif, Traian Lazăr, dar și de minunatul om de spirit, de răscolire prin izvoarele vechi ale ortodoxiei, domnul Ernest Herman, stabilit, de un număr apreciabil de ani, în SUA. Și, într-una dintre dăți, a sosit printre noi părintele Radu Botiș. De la prima întâlnire cu noi, am observat la dânsul câteva particularități: vorbea puțin, era rezervat în gesturi, nu se entuziasma, uneori zâmbea, gest care însemna că este de acord, mai mult sau mai puțin, cu ceea ce tocmai spusese unul dintre noi. Un element important: locul ales pentru întâlnirea noastră se numea „Cetate”. Era vorba de o terasă. Să ne amintim de Caragiale și schițele sale, care aveau drept „obârșie” un asemenea loc. Un critic literar a parafrazat volumul de schițe al lui Caragiale, intitulat de acesta „Momente”, numindu-le „Monumente”. În felul acesta, Caragiale realizase o galerie de prototipuri umane care, din păcate, de la el până acum, nu au dispărut.) Andreia Ghib, floarea din grădina părintelui Radu Botiș, ne oferă un material interesant, bogat în exemplificări, despre arbore și semnificația lui, pornind de la considerațiile cercetătorului Romulus Vulcănescu și cartea acestuia, *Coloana cerului*. Energica doamnă Cezarina Adamescu semnează eseul-meditație, intitulat *Luminile umbre*, dar și excelentele miniaturi *Poeme în proză*. Profesorul de istorie ploieștean, Traian Lazăr, realizează o amplă prezentare a cărții monografice dedicată orașului Ulmeni, de cei doi frați, Mircea și Radu Botiș. „Muncă de 23 de ani, la adaptarea în versuri a Vechiului și Noului Testament, aceasta este dubla „ispravă” a răbdătorului și inspiratului creștin Ioan Ciorca. Acest număr cuprinde o mulțime de poezii, frumoase, diafane, catifelate, fiecare dintre ele purtând „marca” autorilor ei. Spre final, aflăm de primirea premiului UZPR, acordat scriitorului Radu Botiș, fondator al mai multor reviste și, de asemenea, prezent în mediul on-line. Așadar, să ne bucurăm împreună, alături de Radu Botiș.

Doamne ajută la fiecare!

(C.M.)

AL. CISTELECAN – 70

Al. Cistelean la Zilele revistei „Caiete Silvane”, 2013

În acest început de iarnă, când criticul și istoricul literar Al. Cistelean, născut la 2 decembrie 1951, își privește cu melancolia celor 70 de ani drumul printre cărți, între rafturile librăriilor se poate vedea câte o adolescentă răsfoind un tom cu un titlu-capcană: *Fete pierdute*. Volumul nu e ceea ce crede ea, de-aceea, cel mai adesea, îl așază resemnată la loc. De altfel, autorul face cuvenitele precizări: „Volumul de față trebuie văzut (dacă există vreun interes) ca parte a unui triptic din care mai fac parte *Ardelencele* și *Zece femei*, apărute deja, ale căror sumare pot rotunji (dar nu și întregi) tabloul poeziei feminine.” Ne încumetăm să vedem în această prezumtivă istorie a poeziei feminine românești, la stadiul ei de-acum, cel mai spectaculos șantier deschis, din întreaga istorie literară a momentului. La apariția primei dintre cărțile amintitului triptic încercăm să decelăm un demers exegetic, care se anunța de durată. O carte de critică și istorie literară puțin obișnuită e *Ardelencele* lui Al. Cistelean, Editura Școala Ardeleană / Eikon, Cluj-Napoca, 2014. Ca și Gheorghe Perian, criticul caută zone umbrite din literatura română, frecventate rar sau deloc până la el, unde se preface a crede că poate găsi oaze de poezie pe lângă care alții trec cu indiferență. De aceea spunem din capul locului că sociologia literară va acompania în surdină aceste pagini. Într-un mic capitol introductiv cu titlul *Simple precizări*, autorul lămurește profilul de unicat al cărții sale în biblioteca de istorie literară românească. Considerăm că *Ardelencele* trebuie înțeleasă ca o propensiune ludică de a scrie despre o literatură ca și inexistentă. Volumul e mai mult un act de creație decât unul de analiză. Și e numai un exercițiu de încălzire pentru o istorie a poeziei feminine, gândită exhaustivă: „Șirul de portrete care urmează e doar un extras dintr-un proiect mai mare, închinat poetelor române din toate timpurile și de toate mă-

rimile și formele. Întâmplarea a făcut (dar nu total imotivat, ci datorită faptului că bibliografia necesară mi-a fost mai la îndemână) ca primul val de poete scoase cât de cât din uitare (e o iluzie critică, firește) să fie, predominant, unul de ardelence (deși n-am pornit în urmărirea lor cu criterii regionaliste sau alte mof-turi discriminatorii)” (p. 5). În cele aproape douăzeci de medalioane critice, împărțite la cam tot atâtea poetese, Al. Cistelean vede lumea literară „sub specie theatri”. Autoarele portretizate dialoghează între ele nu numai prin teme și forme comune, ci mai cu seamă prin faptul de a fi distribuite pe aceeași scenă, în fața unui cititor din alt veac. El are meticulozitatea și pedanteria profesorilor de școală ardeleană, în amestec cu ironia, exprimată în multe feluri, cu umorul, nici el din mai puține registre, și cu vânarea de cancanuri, care stă bine unui discurs critic concentrat asupra unor valori constant modeste. Metoda după care sunt construite eseurile e respectată cu sfințenie de la un capăt la altul: un incipit cu aer de istorie literară, pigmentat de picanterii strecurate pedagogic, pe post de „captatio benevolentiae”, după care se instalează critica de text. Bibliografia e de toată mâna, mai mult dicționarare locale și efemere foi de provincie, din care criticul încearcă să-și stoarcă informația necesară. Aici poate că s-ar impune și o observație ce ține tot de modalitatea de lucru. Abundența datelor, evident, de un interes general scăzut, se transformă în ample note de subsol, ceea ce permite textului critic propriu-zis să pășească în pagină suplu, elegant, aerisit.” Acum, cu satisfacție constatăm că toate strategiile critice din *Ardelencele* se prelungesc până în paginile *Fetelor pierdute*. Iar de se văd niscaiva prefaceri, a fost doar în sensul adâncirii unui rafinament *sui-generis*.

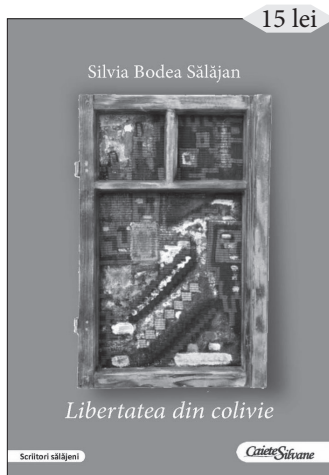
La mulți și rodnici ani, Al. Cistelean!

(V.M.)

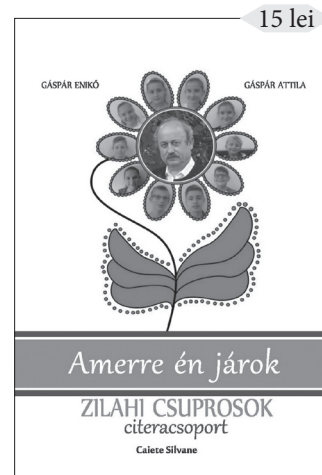
Din cărțile apărute la Editura „Caiete Silvane” - 2021

Victor Lobos Saavedra - *Ochiul și alte puncte de vedere*, Traducere de: Alice Valeria Micu, Colecția POESIS

Silvia Bodea Sălăjan - *Libertatea din colivie*, Colecția SCRITORII SĂLĂJENI

Gáspár Enikő, Gáspár Attila - *Amerre én járök*

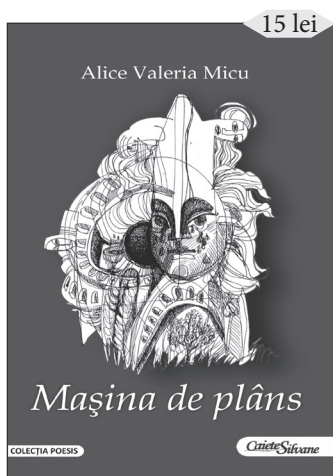
Maria Popiț - *Preoteasa, mândru nume*, Colecția ETHNOS

Asociația Scriitorilor din Județul Sălaj - *Șase dramaturgi - antologie*, Colecția SCRITORII SĂLĂJENI

Octavian Lazăr Cosma - *Spini din buchetul memoriilor, vol. II*, Editura: ACADEMIEI ROMÂNE

Alice Valeria Micu - *Mașina de plâns*, Colecția POESIS

Petru Galiș, Ioan Sur - *Plesca, satul dintre văi - cinci secole și jumătate de la atestarea documentară - (1471-2021)*, Colecția MONOGRAFII

Asociația Scriitorilor din Județul Sălaj - *Însemnări de pe frontul cuvintelor*, Colecția SCRITORII SĂLĂJENI

Comenzi la Centrul de Cultură și Artă al Județului Sălaj, Piața 1 Decembrie 1918, nr. 12, Sălaj; Tel./fax 0260/612870 sau pe www.edituracaietesilvane.ro

Murilo Mendes

(1901-1975)

În Brazilia, limba de stat este portugheza. Murilo Mendes a dat strălucire acestei limbi, peste Ocean, și oarecum independent de cultura lusitană, precumpănitor lirică. Timpuriu, el se apropie de suprarealism, purtând corespondență cu pictorul francez de origine rusă Marc Chagall. Viziunea sa asupra lumii este una oximoronică, năzuind să împace contrariile. De la tema iubirii la convertirea religioasă, poezia lui Mendes e, în egală măsură, pigmentată de umor și cu fața întoarsă spre transcendent.

Cântec de logodnic

Am să-ți văd formele crescând încetul cu încetul,
am să-ți văd formele schimbându-și culoarea, greutatea, ritmul,
sânii umflându-se în noaptea fierbinte,
ochii transformându-se la neașteptata idee a primului fiu.

Voi fi de față la trecerea vârstelor tale,
privindu-ți toate mișcările.
Am în minte copila, mamă a păpușilor,
apoi pe cea care rămânea seara la fereastră,
și pe cea care s-a schimbat la față când m-a cunoscut,
și pe cea care e aproape de contopirea dintre suflete și trupuri.
Vor veni celelalte. Șoldurile tale se vor lărgi,
și sânul căzut, privirea stinsă, părul fără strălucire,
te vor împinge mai aproape de înțelesul dragostei,
o, martira mea, formă pe care am distrus-o, topită în mine.

(Traducere de Marian Papahagi, în vol. *Metamorfozele*,
Editura Univers, București, 1982)